

ÕPETAJARAAMAT

laste töölehtede juurde

2006

Projektijuht:
Urmo Reitav, Tartu Ülikooli Narva Kolledž

Koostajad:
Liivi Aleksandridi, Irina Aru, Elviira Haukka, Ingrid Härm, Inguna Joandi, Margit Kaljuste, Natalja Lunjova, Lea Maiberg, Ülle Peedo, Margarita Raun, Maibi Rikker

Toimetajad:
Merit Hallap, Anu-Reet Hausenberg, Lydia Pihlak, Kristi Saarso

Trükise koostamist ja väljaandmist on rahastanud Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutuse Haridusprogrammide Keskus

Autoriõigus: Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus

ISBN

AS Atlex
Kivi 23
51009 Tartu
Tel 734 9099
Faks 734 8915
e-post: atlex@atlex.ee
<http://www.atlex.ee>

Tasuta jaotatav tiraaž

SISUKORD

Sisukord	3
Eessõna	6
1. Sissejuhatus	7
2. Õppematerjali eesmärgid	8
3. Tegevuse ülesehitus keeleõppes	10
3.1. Häälestamine	10
3.2. Uue materjali esitus	11
3.3. Sõnavara kinnistamine	12
4. Soovituslikud kõnearendusteemad	14
5. Töölehtedega tehtava töö kavandamine	15
6. Töölehtede ülesehitus ja nõuanded nende kasutamiseks	16
7. Mäng keeletegevuses	17
8. Laulmine keeletegevuses	18
9. Keeletegevuses kasutatav õpetaja sõnavara	19
10. Õppevara, mida saab kasutada eesti keele kui teise keele õppes	21
11. Salmid ja laulud kolmeaastastele lastele	23
11.1. Laulud tunni alustamiseks	23
11.2. Teretamistantsud	23
11.3. Laulud tunni lõpetamiseks	24
11.4. Lohutussalmid	24
11.5. Mina	25
11.6. Minu sõbrad	27
11.7. Minu pere ja kodu	28
11.8. Laulud sünnipäevaks	30
11.9. Aastaajad, ilm	30
11.10. Mänguasjad, loomad, linnud	32
11.11. Laulud jõuludeks	35
12. Töölehed nelja- viieaastastele lastele	37
TÖÖLEHT 1. Mina	37
TÖÖLEHT 2. Aastaajad	38
TÖÖLEHT 3. Loomad	39
TÖÖLEHT 4. Riided	40
TÖÖLEHT 5. Kes on? Kus on?	41
TÖÖLEHT 6. Puuviljad	42
TÖÖLEHT 7. Aeg	43
TÖÖLEHT 8. Minu pere ja kodu	44
TÖÖLEHT 9. Metsas ja õues	45
TÖÖLEHT 10. Jõulud	46
TÖÖLEHT 11. Mänguasjad	47
TÖÖLEHT 12. Poes	48

TÖÖLEHT 13. Sünnipäev	50
TÖÖLEHT 14. Pühad	51
TÖÖLEHT 15. Talv	52
TÖÖLEHT 16. Ilm	53
TÖÖLEHT 17. Liiklus	54
TÖÖLEHT 18. Mööbel	55
TÖÖLEHT 19. Toidunõud	56
TÖÖLEHT 20. Minu ema	57
TÖÖLEHT 21. Tänaval	58
TÖÖLEHT 22. Suvel rannas	59
13. Töölehed viie-kuueaastastele lastele	60
TÖÖLEHT 1. Sport	60
TÖÖLEHT 2. Riided	61
TÖÖLEHT 3. Aias	62
TÖÖLEHT 4. Köögis	63
TÖÖLEHT 5. Kodus	64
TÖÖLEHT 6. Loomad	65
TÖÖLEHT 7. Mardipäev	66
TÖÖLEHT 8. Minu päev	67
TÖÖLEHT 9. Kinos	69
TÖÖLEHT 10. Jõulud metsas	70
TÖÖLEHT 11. Mis on järgmine pilt?	71
TÖÖLEHT 12. Arsti juures	73
TÖÖLEHT 13. Vastlapäev	74
TÖÖLEHT 14. Koduloomad	75
TÖÖLEHT 15. Sünnipäev	76
TÖÖLEHED 16. ja 17. Arvud ja numbrid	77
TÖÖLEHT 18. Pühad	78
TÖÖLEHT 19. Koristame kööki	79
TÖÖLEHT 20. Lemmikloomad	80
TÖÖLEHT 21. Elukutsed	81
TÖÖLEHT 22. Kauplused	82
TÖÖLEHT 23. Kiri vanaemale	83
TÖÖLEHT 24. Marjul	84
TÖÖLEHT 25. Suvel pargis	85
14. Töölehed kuue-seitsmeaastastele lastele	87
TÖÖLEHT 1. Mis on teisiti?	87
TÖÖLEHT 2. Arvud ja numbrid	89
TÖÖLEHT 3. Aastaajad	90
TÖÖLEHT 4. Kodutööd	92
TÖÖLEHT 5. Korter	93
TÖÖLEHT 6. Õues ja toas	94
TÖÖLEHT 7. Aeg	95

TÖÖLEHT 8. Loomad, linnud	96
TÖÖLEHT 9. Geomeetrilised kujundid	97
TÖÖLEHT 10. Turul	98
TÖÖLEHT 11. Mis on teisiti?	99
TÖÖLEHT 12. Elukutsed	100
TÖÖLEHT 13. Talvel	101
TÖÖLEHT 14. Pühad	102
TÖÖLEHT 15. Söögid, joogid	103
TÖÖLEHT 16. Kus on asjad?	104
TÖÖLEHT 17. Vastlapäev	105
TÖÖLEHT 18. Kodu ja kodumaa	106
TÖÖLEHT 19. Liiklus	108
TÖÖLEHT 20. Haigus	109
TÖÖLEHT 21. Kodutehnika	110
TÖÖLEHT 22. Mida ei tohi teha?	111
TÖÖLEHT 23. Meil on tore olla	112
TÖÖLEHT 24. Poes	113
TÖÖLEHT 25. Pargis	114
TÖÖLEHT 26. Sipelga teekond	115
TÖÖLEHT 27. Telefonikõne	117
TÖÖLEHT 28. Numbrid ja tähed	118
TÖÖLEHT 29. Koolitee	119
TÖÖLEHT 30. Olen viisakas	120

EESSÕNA

Õpetajaraamat on valminud projekti “Koolieelsetes lasteasutustes eesti keele kui teise keele õppe aluste loomine ja koolitajate koolitamine” raames Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutuse Haridusprogrammide Keskuse tellimusena.

Projekti eesmärk oli välja töötada soovituslik raamistik eesti keele kui teise keele õpetamiseks koolieelses eas lastele. Projekti raames koostati järgmised materjalid:

- alushariduse raamõppekava sätestav osa ning rakendusjuhise tööversioonid eesti keele kui teise keele õpetamise jaoks;
- põhikoolituse õppekava “Eesti keele kui teise keele õpetamine koolieelsetes lasteasutustes”;
- täienduskoolituse õppekava “Eesti keele kui teise keele õpetamine koolieelses lasteasutuses”;
- eesti keele kui teise keele õppimist ja õpetamist soodustava keskkonna kirjeldus ning selle loomist toetavate materjalide kirjeldused;
- piirkondliku keeleõppekeskuse mudeli kirjeldus;
- õppematerjalid (töölehed) koolieelses vanuses lastele eesti keele kui teise keele õppimiseks ja nende juurde kuuluv õpetajaraamat;
- õppematerjal koolieelsete lasteasutuste eesti keele kui teise keele õpetajate põhi- ja täienduskoolituseks.

1. SISSEJUHATUS

Õpetajaraamat on koolieelsete lasteasutuste eesti keele kui teise keele õppematerjali osa, mille eesmärgiks on anda õpetajale metoodilist nõu ja soovitusi.

Laps õpib koolieelses eas ka keelt uurides, küsides, võrreldes, kuulates, arutledes ning iseennast ja ümbritsevat vaadeldes, seetõttu tuleb tema uudishimu eesmärgipäraselt suunata. Koolieelses vanuses lapse mõtlemisele on iseloomulik piltlikkus, kontrollimatus ja voolavus. Lapse mõtlemine on fantaasiarikas, alati ei järgita loogilisi struktuure, faktid leiavad seletuse ja moodustavad terviku, toetudes lapse fantaasiale. Lapse meelest on esemed ja nähtused hingestatud. Mälu, tajuga ja tähelepanu iseärasused mõjutavad seda, kuidas laps teavet vastu võtab, ning õpetaja peab seda materjalide esitamisel arvestama.

2. ÕPPEMATERJALI EESMÄRGID

Õpetajaraamat on lasteaja keeleõpetajale metoodiliseks abiks, lastele mõeldud töölehtede täienduseks ja lisaks.

Töölehtede koostamisel on lähtunud järgmistest põhimõtetest: püütud toetada lapse loomulikku huvi ümbritseva elu vastu, laiendada tema teadmisi loodusest ja ühiskonnast. Töölehti kasutades areneb laste valiku- ja otsustusvõime, süvenevad koostööoskused. Töölehtede abiga keeleõpet suunates esitab õpetaja teatud nõudmisi ja kontrollib järjekindlalt tegevust. Lihtsaid reegleid täites õpivad lapsed järgima ja austama käitumisnorme.

Keeleõppe kaudu on võimalik

1) rikastada laste teadmisi ümbritsevast elust ja arendada ümbruses orienteerumise oskust:

- anda teadmisi loodusest;
- äratada huvi oma pereliikmete tegevuse vastu, anda teadmisi inimeste tööst ja selle tähtsusest;
- arendada oskust täiskasvanute ja eakaaslastega viisakalt käituda, kujundada turvalise käitumise harjumusi;
- anda võimalus koguda muljeid ümbritsevatest asjadest, nähtustest ja nende omadustest;
- arendada peenmotoorikat (käelised tegevused, näpumängud);
- tutvustada lapsi eesti kultuuritraditsioonidega;

2) arendada keelelisi ja vaimseid oskusi ning äratada huvi eesti keele vastu:

- õpetada kuulama ja tajuma eesti keele kõla;
- arendada oskust tähelepanelikult kuulata ja mõista eestikeelset kõnet tuttavates olukordades;
- julgustada vajaduse ja võimaluse korral kasutama eestikeelseid väljendeid;
- sisendada usku oma keelevõimekusse;
- arendada õiget hääldust ja intonatsiooni;
- tutvustada uut sõnavara õppekavas ette nähtud teemade raames;
- harjutada uue sõnavara kasutamist töölehtedel kujutatut kirjeldades ning nende põhjal vesteldes;
- arendada jutustamis- ja vestlusoskust tuttavates situatsioonides;
- arendada oskust asju ja nähtusi võrrelda, seostada, järjestada, üldistada;
- seostada keeleõpetus seda toetava liikumisega (liikumismängud, sõrmemängud, pantomiim, tants jms).

Lasteaias keeleõpet alustades peame olema kursis lapse ealiste iseärasuste ja arengu eeldatavate tulemustega. Sellest sõltub õpetamismeetodite ja õppematerjali valik.

Õppimine ja areng sõltuvad teineteisest, lapsele sobiv õpetus suunab arengut. Areng ei ole iseeneslik, vaid on tihedalt seotud elu jooksul omandatud kogemustega. Laps peegeldab oma teadmistes ja kogemustes sotsiaalsust ja kultuurilist reaalsust. Keeleõpe peaks arvestama laste vajadusi ja huve, võimaldama lapsel olla aktiivne ja algatuslik õppija.

Kuna laps õpib uurides, küsides, võrreldes, kuulates, arutledes ning iseennast ja ümbritsevat vaadeldes, tuleb tema huvi eesmärgipäraselt suunata. Koolieelses vanuses lapse mõtlemisele on iseloomulik piltlikkus, kontrollimatus ja voolavus. Mõtlemine on fantaasiarikas: asjad ei täiene loogika struktuuriga, faktid leiavad seletuse ja moodustavad terviku, toetudes lapse fantaasiale. Lapse mõtlemisele on omane tugev animism ehk esemetele ja nähtustele hinge omistamine. Ka mälu, taju ja tähelepanu iseärasused mõjutavad seda, kuidas laps teavet vastu võtab, ning õpetaja peab seda materjalide esitamisel arvestama.

Lapse sõnavara tuleb laiendada nii, et uued sõnad haakuksid juba tuttavatega ja moodustaksid omavahel mõistevälju. Sõnavara ja keelendite valiku ja temaatilise rühmitamise aluseks on koolieelses eas laste loomulikud suhtlussituatsioonid. Selline valik võimaldab uut keelematerjali kasutada praktilises suhtluses, mängudes ja tegevustes lasteaias ja väljaspool seda.

Esiõpetuse eesmärgid on loomult protsessieesmärgid, mis näitavad, millise protsessi kaudu lapse igakülgne areng tagatakse. Esiõpetuse eesmärgid ei määra kindlaks, mida laps teatud vanuses peab oskama või õppima. Alushariduse raamõppekava järgi on õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk toetada laste kehalist, vaimset ja sotsiaalset, sealhulgas kõlblist ja esteetilist arengut, et kujuneksid eeldused igapäevaeluuga toimetulekuks ja koolis õppimiseks.

3. TEGEVUSE ÜLESEHITUS KEELEÕPPES

Lapse areng peegeldub mängus. Seepärast on lasteaias mõeldav vaid mänguline õpetus. Keel on mängu ja tegevuste saatjaks ja läbiviimise vahendiks. Järgnevalt on esitatud õpetajale abiks mõned näpunäited, mille vastu ei tohiks eksida.

1. Eesti keele tegevuse tempo peab olema aeglane, et laps jõuaks aru saada, mida temalt soovitakse.
2. Teise keele õppes väikelaps reageerib küsimustele, kuid ta ei tee seda alati verbaalselt. Keeletegevuses on vastused ühesõnalised, ka pearaputus ja noogutus on adekvaatne vastus.
3. Esmane eesmärk on äratada lapses huvi selle vastu, mida keeletegevuses pakutakse.
4. Erineva temperamendiga lapsed osalevad õppetegevuses erinevalt, tihti vastavad ühed ja samad lapsed, kuna nad on kiirema reaktsiooniga ja julgemad. Sellegipoolest ei tohi õpetaja jätta ühtki last tähelepanuta. Et hoida üleval huvi ja pakkuda piisavalt võimalusi ka jälgides edu kogeda, peab õpetaja leidma viise, kuidas kõiki lapsi märgata ja innustada. Vaiksete või aremate laste delikaatne esiletõstmine aitab kaasa kogu rühma mikrokliimale.
5. Koolieelikud on aktiivsed ja andekad matkijad, mis võimaldab neil omandada hea häälduse, intonatsiooni ja kõnerütmi.
6. Kõneorganid on paindlikud, puudub hirm kõnevigade ees ja nad jätavad kergesti meelde sõnu, sõnaühendeid ja lühikesi lauseid.
7. Võõrkeele õppimisele aitab kaasa laste loomulik huvi kõige ümbritseva vastu ja soov suhelda.

Keeletegevus koosneb tavaliselt kolmest osast:

- sissejuhatus ehk häälestamine,
- õppimine ehk uue materjali esitamine ja harjutamine,
- refleksioon ehk kinnistamine ja rakendamine.

3.1. Häälestamine

Häälestavad tegevused võivad olla laste ja/või õpetaja tunni algust markeerivad korduvad tegevused, näiteks kogunemine ühte ruumi piirkonda, liikumine kindla skeemi alusel, ühe fraasi või salmi kordamine, õpetaja kindlakskujunenud tegevused (õpetaja avab koti mänguasjadega, kutsub lapsi samade fraasidega, tervitab kõiki lapsi kindlakskujunenud protseduuri järgi jne).

Sissejuhatav tegevus lõpetab laste eelmised tegevused, fookustab laste tähelepanu, alustab keeleõppetegevuse rütmi ja kinnistab õpilase-õpetaja-keskkonna vahel kujunenud suhtlemismustrit.

Heaks tegevuse alustamise võtteks on **hommikuring**.

- Lapsed ja õpetaja istuvad vaibal või seisavad koos ringis. Kõik lapsed tervitavad üksteist sõnadega ja kättpidi. Harjutustes ja mängudes on hea kasutada pehmet palli, mida üksteisele edasi antakse. Kuna laste sõnavara on väike, võib igaüks öelda oma nime või mõne eestikeelse sõna, mida ta teab. Teised võivad seda korrata.
- Õpetaja ja lapsed istuvad ringis ja plaksutavad rütmi: *Kes on täna meiega? Vova on täna meiega! Kes on täna meiega? Liisa on täna meiega!* Küsivad ja vastavad kõik lapsed ja õpetaja. Algul loeb üksnes õpetaja, kuid peagi hakkavad lapsed julgelt kaasa lugema. Kui kõik lapsed loevad algusringi salmi kaasa, valib õpetaja uue algussalmi või laulu.
- Samuti sobivad häälestuseks äraarvamismängud. Kotti või karpi pannakse lastele tuttavad esemed või mänguasjad, mida laps püüab kompides ära tunda ja nimetada. Seejärel võetakse esemed välja ja nimetatakse neid üheskoos.

Häälestavad tegevused ei tohi olla formaalsed, õpetaja ei pea kiirustama. Häälestavate tegevuste variatiivsus tagab rõõmsa eelvuse iga tunni alguses ning kestva huvi keeleõppe vastu.

3.2. Uue materjali esitus

Enne uue teema juurde asumist korratakse eelmises tunnis õpitut.

- Eelmises tunnis kasutatud piltide näitamine (õpetaja kordab teksti, fraase, sõnu, mida peab vajalikuks; lapsed kas räägivad kaasa või kordavad).
- Õpetaja näitab eelmises tegevuses kasutatud pilte, mänguasju jne, eelmise teema üksikuid osalisi ja tegevusi. Korrares vaatab õpetaja alati tagasi kogu õpitud materjalile ja püüab seda oma kõnes kasutada.
- Lapsed vastavad tuttavatele küsimustele, täidavad õpetaja korraldusi ja palveid. Õpetaja võib lapsi ergutada kuulama tunnistundi korduvaid väljendeid, millega ergutab laste korduvaid tegevusi (*palun anna mulle; palun pane uks kinni; palun istu siia; palun võta välja; palun pane asjad ära* jne).

Uut materjali esitades tuleb meeles pidada:

- laps ei suuda korraga palju uut informatsiooni vastu võtta ja meelde jätta, piisab paarist uuest sõnast või ühest uuest korraldusest;
- mida emotsionaalselt tähtsam ja lähedasem on õpitav teema, seda paremini võtavad lapsed selle vastu ja seda aktiivsemalt ka osalevad.

Uue materjali esitusel on asendamatud lood ja mängud. Jutukesti jutustades või lugedes kasutab õpetaja mitmekesiseid vahendeid teksti ilmestamiseks. Kasutada saab pilte, käpiknukke, mänguasju. Samuti aitavad kaasa laul, tants ja pantomiim.

- Uut teksti, väljendit või sõna võib tutvustada nn “õpetaja abimees”, nukk või loom, kes oskab ainult eesti keelt. Näiteks õpetaja alustab uut teemat kahe käpiknukuga, kellest üks alati küsib ja teine vastab.
- Tegusõnu on mõttekas õppida tegevust imiteerides, liikumis- ja rütmiharjutustega.
- Uusi sõnu saab õpetaja tutvustada ja kinnistada mänguga “Mis on puudu?": kahe kuni nelja pildi või eseme nime nimetamise järel eemaldab õpetaja ühe (lapsed võivad silmad sulgeda) ja küsib: *Mis on puudu?* Puuduva eseme nimetust kordab õpetaja seda otsides: *Kus on ... ?*
- Õpetaja saab kasutada pildi osalist avamist: kaetud pilti avatakse vähehaaval seni, kuni lapsed arvavad ära, kes on pildil. See annab õpetajale võimaluse sõna või väljendit korrata palju kordi, küsides: *Kas see on ... ?*
- Värvuste õpetamisel võib õpetaja osutada kõigile ümbritsevatele esemetele. Kord värvi nimetanud, palub õpetaja lastel leida sama värvi esemeid. Õpetaja kasutab küsimusi *Kas see on ... ? Kas sul on ... ? Kus on ... ? Kellel on ... ?*
- Liikumismängud on laste õpetamise ja arendamise juures asendamatud. Lihtsamad laulumängud, liisusalmid ja mängitused jäävad lastele meelde just tänu liikumisele ja kehakeelele. Sobivad lihtsad ringmängud, kus kasutatakse jäljendamist ja matkimist, eriti need, mis on seotud loomadega.
- Üheks meetodiliseks võtteks väikelaste puhul on nn kajamäng, mis arendab tähelepanu ja oskust kuulata. Õpetaja hääldab teatud sõna või sõnaühendit ja lapsed kordavad seda kajana võimalikult täpselt järele. Vahelduseks võib kutsuda lapse, kes soovib mängu juhtida.

3.3. Sõnavara kinnistamine

Tunni lõpuosas saab õpetaja tagasisidet omandatu kohta. Selleks sobivad tähelepanu ja reageerimist arendavad mängud.

- Võib kiiremini näidata piltkaarte või esemeid, mida laps peaks nimetama (*Kes see on? Mis see on?*).
- Lotomäng, kus lapsed leiavad oma mängukaardile vastava asja. Lotomängu juures saab iga laps üksi sõnu öelda ja juhul kui öelda ei taha, võib ta tõsta üksnes käe, näitamaks, et leidis õige asja.
- Sõnavara võib harjutada ja kinnistada ka käelise tegevuse toel. Laste lemmiktegevusi on joonistamine, mida võib edukalt rakendada ka keeleõppes. Joonistatud piltide järgi asjade nimetamine, fraaside kasutamine ja hiljem jutustamine kinnistavad tekstis esinenud keelendeid. Keeletunnis joonistab kolme-nelja-aastane laps vaid üksikuid lihtsaid esemeid.

Keeleõppe edu tagab õpetaja hoolikas planeerimine: kõik eelnevalt omandatu peab leidma kasutust. Seetõttu vaatab õpetaja iga tegevust ette valmistades tagasi eelnevale õpiperioodile, millest valib kordamiseks ja kinnistamiseks mitte vaid antud teema, vaid kõigi eelnevate temade sõnavara, seob selle iga uue teemaga.

4. SOOVITUSLIKUD KÕNEARENJUSTEEMAD

MINA: minu nimi, minu keha, tutvustamine, tervitamine, tänamine-palumine, küsimine, minu tegevused, minu oskused, minu soovid.

MINU PERE JA KODU: pereliikmed, minu sõbrad, minu lemmikloom, kodu ja tegevused kodus jne.

KODU: maja, tuba, kodused asjad.

MINU PÄEV: ärkamine, pesemine, söömine jt tegevused.

PÜHAD, SÜNNIPÄEV: rahvakalendri tähtpäevad, riiklikud pühad, tähtpäevad.

RIIDED, JALATSID.

MÄNGUASJAD, SPORDIVAHENDID.

LOOMAD, LINNUD, PUTUKAD.

TAIMED: puu- ja juurviljad, marjad, puud.

AEG: hommik, päev, õhtu, öö.

AASTAAJAD: ilm.

LIIKLUS: transpordivahendid, ohutu liiklemine.

ELUKUTSED.

TERVIS: enesetunne, tervislikud eluviisid.

HÄÄLIKUD JA TÄHED.

ARVUD JA NUMBRID. GEOMEETRILISED KUJUNDID.

5. TÖÖLEHTEDEGA TEHTAVA TÖÖ KAVANDAMINE

Töölehtede temaatika hõlmab alushariduse raamõppekava kõnearendusteemasid ja on lõimitud emakeeles käsitletavate teemavaldkondade, teadmiste ja oskustega.

Töölehed on järjestatud aastaaegade järgi. See annab võimaluse luua tegevustes kindel rütm ning loogiliselt korrata, laiendada ja süvendada omandatud materjali seoses ümbritsevas elus (looduses ja inimtegevuses) toimuvate muutustega.

Loomulikult on igal õpetajal võimalus valida ühe või teise töölehe kasutamise aeg ja koht oma tööplaanist ja oma rühma keeletasemest lähtuvalt.

Ka iga teema sees saab ainult õpetaja kõige otstarbekamalt valida töölehe kasutamise koha. Töölehed on mõeldud teemade kinnistamiseks või teatud sõnavara ja grammatiliste ühendite harjutamiseks. Üks tööleht ei ole mõeldud kasutamiseks ainult ühes tegevuses.

Õpetaja peab kavandama ja jälgima töölehtede lastele jagamise, nende hoidmise ja kogumise viise. Selles saavad keeleõpetajat aidata rühmaõpetaja ja lastevanemad. Õpetaja peab olema järjekindel nõudmistes ja kehtestama rühmas kindlad reeglid ning protseduuri, kuidas lapsed töölehti tunnis ja väljaspool seda kasutavad. Õpetaja peab alati teadma, missugused töölehed on lastel käes ja kus need asuvad.

Keeleõpetaja teatab töölehtede kasutamise reeglid lastele, rühmaõpetajale, vanematele ja teistele lasteaia pedagoogidele, kontrollib reeglite täitmist ja hoidlikku suhtumist.

Lugupidamist raamatu, vihiku ja õpiku vastu õpivad lapsed keeletundides oma esimesi õppematerjale kasutades.

Töölehed on vaid üks abivahend, mis aitab tunde liigendada ja uut materjali süstematiseerida. Juba omandatu kinnistamiseks saab nende juurde ikka ja jälle tagasi pöörduda. Töölehtedelt saavad lapse ema ja isa teada, mida laps on keeletegevustes teinud; laps saab vennale ja õele näidata, kuidas lasteaias õpitakse – nii kujuneb kodu toetav suhtumine ja osavõtlikkus. Töölehtede värvimise, sõnade ja väljendite kordamise vajalikkuse kooskõlastab keeleõpetaja rühmaõpetajaga. Tekste, mida lapsed kuulavad ja kordavad, peaksid teadma teised lasteaia pedagoogid (laulmise õpetaja), et lapse edu omandatu kasutamisel märgata ja toetada.

6. TÖÖLEHTEDE ÜLESEHITUS JA NÕUANDED NENDE KASUTAMISEKS

Töölehed on kahepoolsed: esiküljel ülesanded lapse jaoks ja tagaküljel selle töölehe abil harjutatav keelematerjal teadmiseks rühmaõpetajale ja lastevanematele.

Töölehtede pildid on must-valged. Piltide värvimise vajaduse ja aja teatab õpetaja lastele, lisaks ka rühmaõpetajale ja/või vanematele. Värvimise, ühendamise, täiendamise, võrdlemise, rühmitamise ülesanded võib õpetaja jätta hilisemaks materjali kinnistamiseks ja tulla ühe töölehe juurde korduvalt tagasi. Õpetaja peaks ühe töölehe pilte kasutama esimesel õppeaastal vähemalt kümnel korral ning järgmisel õppeaastal leidma sobivaid võimalusi korduvalt samu pilte käsitleda kõnearenduses, et tagada õpitud sõnavara ja keelendite kinnistumine ja kõnes kasutamine.

Töölehe esiküljel on olupilt või eelneva materjali omandamist toetavad pildid koos ülesannetega. Pildi alusel jutustab õpetaja lühijutu. Lapsed kuulavad jutustust, jälgides pilti töölehel. Õpetaja jutustus sisaldab ka lastele tundmatuid sõnu, mille tähendust nad taipavad konteksti ja pildi järgi. Vajaduse korral võib õpetaja tõlkida tundmatu sõna lapse emakeelde.

Kuulamisele järgnevad kõnearendusharjutused (nimetamine, valimine, kirjeldamine, küsimustele vastamine, lausete lõpetamine, kommenteerimine, oma arvamuse väljendamine jne).

Töölehe tagaküljel on pildiga seotud sõnavara. Küsimused, fraasid, lühike luuletus või liisusalm on seotud töölehe teema ja tekstiga. Sõnavara on lapse abistamiseks väljaspool eesti keele tegevust.

7. MÄNG KEELETEGEVUSES

Lastele töölehti jagades ja nendega tegeledes ei tohi rikkuda keeleõppe mängulisuse põhimõtet. Igas tegevuses saab töölehtede kasutamise osa kesta kuni kolmandiku ajast. Töölehed tõhustavad oluliselt iga lapse kaasatust, tähtsustavad tema individuaalset panust, jätavad lapsele jälje õpitust. Töölehtedel toodud sõnavara peab aga leidma kohe kasutust loomulikes suhtlussituatsioonides (dialoogid, rollimängud, mini- etendused) ja rühma koostegevuses.

Oluline on luua töölehtede ja tegevustes kasutatavate mängude vahel seoseid. Mängud peavad olema lastele jõukohased, keeleliselt ja sisuliselt ette valmistatud.

Mänguline tegevus tagab kõigi laste osaluse sõltumata sellest, mil määral käsitletu on kinnistunud. Mäng toob keeleõppesse elevuse, interaktiivsuse ja võistlusmomen- did, annab võimaluse saada õpetaja ja kaaslaste tähelepanu ja tunnustuse osaliseks.

8. LAULMINE KEELETEGEVUSES

Muusikalistest tegevustest on lapsele kõige meelepärased laulmine. Lastelaulude põhiline hääldust kujundav ja parandav omadus on rütmilisus, meloodilisus ja laulvus. Lauldes areneb lapse hääleaparaat, häälikute artikulatsioon, kujuneb oskus kasutada hääle kõrgust ja tugevust, kujuneb rütmiline hingamine ja õige kõnetempo, kujuneb intonatsiooniline väljendusrikkus.

Keele-, liikumis-, rütmi- ja laulumängudel on prosoodia ning suulise väljendusoskuse arendamisel suur tähtsus. Lauldes ja mängides ei tüdine lapsed sõnade kordamisest ning omandavad õige häälduse. Laule ja salme võib saata kõnerütmis plakutamise või liikumisega, mis aitab kaasa õige kõnerütmi ning häälikupikkuste kujunemisele. Muusika teeb keele omandamise elavaks, sundimatuks ja mänguliseks, eesti keele tegevuse mitmekülgsemaks ja lustiliseks.

Töölehtedel toodud laulud ja laulumängud on soovituslikud ning on oluline, et keeleõpetaja suhtuks sellesse materjali paindlikult ja loovalt. Keeleõpetaja saab seda materjali kasutada, arvestades iseenda muusikalisi oskusi ja võimeid ning pidades silmas teemaga sobivust, laste vanust ja huve ning nende keeleoskuse taset.

Muusika kasutamine eesti keele tegevuses toetab keeleõpet ja seepärast võib õpetaja repertuaari varieerida (muuta laulude pikkust ja sõnu, luua ise sõnu juurde, lisada teksti visualiseerimiseks erinevaid liikumisi ja liigutusi jne).

Keeleõpetaja teeb koostööd muusikaõpetajaga, planeerides lastele jõu- ja eakohase muusikalise repertuaari.

9. KEELETEGEVUSES KASUTATAV ÕPETAJA SÕNAVARA

Eesti keele õpetuse tulemuslikkus koolieelses eas sõltub eelkõige õpetaja keeleoskusest. Õpetaja kõne keeletegevuses peab olema korrektne. Ülesanded ja lastele antavad korraldused peavad olema sõnastatud lühidalt ja lihtsalt.

Õpetaja pöördumiste tüüpilisemad näited

Palun tule siia! Palun tulge siia!
 Palun võta! Palun võtke! Ära võta! Ärge võtke!
 Palun anna! Palun andke! Anna minu kätte!
 Palun too siia! Palun tooge siia!
 Palun istu! Palun istuge!
 Tõuse püsti! Tõuske püsti!
 Istu! Istuge!
 Tee nii! Ära tee nii!
 Teeme ringi!
 Teeme suure ringi!
 Teeme väikese ringi!
 Seisa! Seiske!
 Seiske ritta!
 Võtame käest kinni!
 Laseme käest lahti!
 Anna mulle/talle käsi!
 Võtke paaridesse!
 Palun kuula! Palun kuulake!
 Kuula tähelepanelikult! Kuulake tähelepanelikult!
 Võta tööleht! Võtke tööleht!
 Joonista! Joonistage!
 Värv! Värvige! Ära värv! Ärge värvige!
 Lõika! Lõigake!
 Liimi! Liimige!
 Kleebi! Kleepige!
 Ühenda! Ühendage!
 Otsi! Otsige!
 Tee lahti! Pane kinni!
 Kes see on? Mis see on?
 Kes teab? Kas sina tead?
 Korda! Korrake!
 Veel kord!
 Näita! Näidake! Ära näita! Ärge näidake!

Palun ütle mulle! Ära ütle!
 Nüüd ütle sina!
 Tubli! Oled tubli! Olete tublid!
 Väga hea! Väga tore! Väga ilus!
 Oota! Oodake!
 Pane lauale! Pange lauale!
 Tasa! Olge hästi tasa! Oleme hästi tasa!
 Ära sega! Ärge segage!
 Ütleme kõik koos!
 Käed ette (taha, kõrvale, üles, alla)!
 Jalad harki (kokku)!
 Samm ette (taha)!
 Kükita! Kükitage!
 Vaata siia! Vaata sinna! Vaata seda!
 Pane silmad kinni! Pange silmad kinni! Ära vaata!
 Tee silmad lahti! Tehke silmad lahti!
 Palun aita! Palun aidake!
 Räägi tasem! Rääkige tasem!
 Kas see on õige? Kas see on vale? Mis on valesti?
 Kas on valmis? Kas on korras?

Õpetaja laiendab rühmas tegevuse ajal kasutatavate fraaside valikut järk-järgult, jälgib, et kõik saaksid pöördumisest või korraldusest aru, vajadusel saadab pöördumist liigutustega või näitab ette. Õpetaja ergutab oma tegevust saatvaid fraase kasutama ka lapsi, kes üksteise poole pöördudes ja grupi tegevust juhtides meeeldi kordavad tuntud korraldusi. Rühma töö suunamiseks kasutatavad sõnad ja väljendid on õpetajal soovitatav ühendada žestidega, hiljem kordavad lapsed õpetaja žesti saatel kinnistunud fraasi ise.

Õpetajal on võimalik enda ja laste iga tegevust saata kindlate sõnade ja lausetega. Need õpetaja tüüpilised fraasid jäävad lastele kergesti meelde ja leiavad kiiresti kasutust esimestes reaalses keeleoskust nõudvates situatsioonides. Kui õpetaja kasutab fraasi *Pane silmad kinni!*, on kindel, et laps taipab selle tähendust ja leiab võimaluse see väljend käiku laste teiste laste või täiskasvanutega suheldes. Oluline on, et õpetaja jälgiks eespool nimetatud ja muid sarnaseid fraase kasutades oma hääletooni ja intonatsiooni ning vajadusel korrigeeriks ennast.

10. ÕPPEVARA, MIDA SAAB KASUTADA EESTI KEELE KUI TEISE KEELE ÕPPES

- Asser, H., Kaskman, A., Küppar, M. *Õpime eesti keelt koos Mütsiku ja Patsikuga*. AS Serk.
- Asser, H., Küppar, M. 2000. *Võõrkeeletunni planeerimine ja ülesehitus*. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Baker, C. 2005. *Kakskeelne laps. Kakskeelsuse käsiraamat lapsevanematele ja õpetajatele*. Haridus- ja teadusministeerium.
- Kikerpill, T., Kingisepp, L. 2000. *Keelekeskkond võõrkeeleeõppe toetajana*. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Kingisepp, L., Sõrmus, E. 2000. *Ülevaade võõrkeeleeõppe meetoditest*. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Krall, I., Sõrmus, E. 2000. *Eesti keele grammatika õpetamise võimalusi*. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Krikk, L. 2002. *Eesti keel tirtsudele ja põnnidele I ja II*. Tallinn.
- Kärtner, P. 2000. *Kuulamisoskuse arendamine*. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Kärtner, P. 2000. *Kirjutamisoskuse arendamine*. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Kärtner, P. 2000. *Lugemisoskuse arendamine*. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Kärtner, P. 2000. *Kõnelemisoskuse arendamine*. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Lille, V. 2003. *Värvin ja räägin eesti keeles. Töölehed 5aastastele*. Tartu Ülikooli Narva Kolledž.
- Lille, V. 2003. *Tahan rääkida eesti keeles. Töölehed 6aastastele*. Tartu Ülikooli Narva Kolledž.
- Merila, M. 1999. *Eesti keel muukeelses lasteaias: metoodilised soovitused*. Tallinn: Haridusministeeriumi väljaanne.
- Priimann, H. 2003. *Kogu tarkust! Matemaatika töölehed*. Tartu Ülikooli Narva Kolledž.
- Rannut, Ü. 2000. *Eesti keel kui teine keel alus- ja algõpetuses*. Tallinn.
- Rannut, Ü. 2003. *Mitteverbaalsed strateegiad ja keeleline rikastamine teise keele õppes*. Tallinn: TPÜ kirjastus.
- Ruusamäe, P. 2002. *Asjad sinu kodus*. Koolibri.
- Saarso, K. 2000. *Sõnavara õpetamine*. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Asjad minu kodus*. Pildimäng. ILO 2002.
- Loeme koos (sari). ILO 2004.
1. Maire Kebbinau, Nonna Meltsas. Meile meeldib.
  2. Liivi Türbsal. Lugu Katist ja karudest.
  3. Meeri Tampere, Heda Kala. Tere, mida sa teed?
  4. Maire Kebbinau, Nonna Meltsas. Tants ümber puu.
  5. Liivi Türbsal. Olen juba suur.
  6. Liivi Türbsal, Jana Pillmann. Meie pere.

7. Maire Kebbinau. Ehitame maja.
8. Jana Pillmann. Kui ma suureks saan.
9. Maire Kebbinau, Nonna Meltsas. Meie läheme.
10. Ülle Rannut. Seemnest kasvab puu.
11. Ülle Rannut. Meie vaatame muna.
12. Heda Kala, Meeri Tampere. Tere päev.

11. SALMID JA LAULUD 3AASTASTELE LASTELE

11.1. Laulud tunni alustamiseks

A. Kumpas “Algab mängutund”

Algab mängutund, mõnus mängutund,
meid ootab muusika!
Algab mängutund, mõnus mängutund,
meid ootab muusika!

Eesti keele tunniks on võimalik laulu ka natukene muuta:

Algab keeletund, eesti keele tund,
meid ootab eesti keel!

(A. Kumpas. Väikese lapse laulud. Tallinna Raamatutrükikoda. Lk 9)

“Kes on täna meiega?”

Kes on täna meiega?

Nastja on täna meiega.

Võib laulda enne tüdrukute, siis poiste nimed. Lapsed plaksutavad rütmi kaasa.

11.2. Teretamistantsud

“Eesti polka” ehk “Teretamistants”

Ette ja taha ja tere, tere, Nastja,
tere, tere, Dima ja tere, tere, Nikita!
Ette ja taha ja tere, tere, Olja ja tere, tere, Saša!
Ja tere, tere, Vanja!

*Õpetaja tervitab järgemööda kõiki lapsi. Hiljem võib õppida seda tantsuna.
(M. Liivak. Kaks sammu väljapoole. Talmar ja Põhi, 2002. Lk 20–21)*

K. Rüütli “Hommikutants”

Hommik käes, kaunis päev,
siin vaid rõõmsaid lapsi näen.
Hommik käes, kaunis päev,
lööme tervituseks kokku käed.
(K. Rüütli 2004. Lk 9)

11.3. Laulud tunni lõpetamiseks

K. Tammik “Lahti-kinni”

Lahti-kinni, lahti-kinni,
käsi on mul kaks,
lahti-kinni, lahti-kinni,
tee üks väike plaks!

Keeruta neid, keeruta neid,
keeruta neid nii,
lehvita neid, lehvita neid,
lehvita neid nii!

Lapsed teevad sõnadele vastavaid liigutusi. Lehvitades ütlevad kõik: “Head aega!”

Saksa lastelaul “Lõpulaul”

Hei-jaa-hopp! Me mängutunnil lõpp.
On otsas meie tantsud
ja lauldud meie laulud.
Hei-jaa-hopp! Me mängutunnil lõpp.

(A. Kumpas. Väikese lapse laulud. Tallinna Raamatutrükikoda. Lk 132)

11.4. Lohutussalmid

Liisusalm “Suri-muri”

Suri-muri, halb ja kuri,
karga välja lapse seest!
Laps ei taha olla paha,
vabandab ja kalli teeb.
(N. Lunjova)

Liisusalm “Põsele pai”

Ühele põsele pai,
teisele põsele pai,
mõlemale põsele pai
ja musi ka!
(N. Lunjova)

Laps tegutseb vastavalt tekstile. Teeb musi peopesale ja saadab viipega teisele lapsele.

11.5. Mina

E. Stern “Tore laps”

See tore laps olen mina,
 See tore laps olen mina!
 Minul on väike nina,
 minul on väike nina,
 käed ka, käed ka.

(A. Kumpas. Väikese lapse laulud. Tallinna Raamatutrükikoda. Lk 59)

Liisusalm “See olen mina”

Ma joonistan kuu, nina, silmad ja suu.
 Ma joonistan kaela ja joonistan keha.
 Ma joonistan käed ja joonistan jalad.
 Kes see on?
 See olen mina!

(laps “joonistab” õhus)

(laiutab käsi)

(osutab endale)

A. Kumpas “Pane sõrmed nina peale”

Pane oma sõrmed nina peale,
 pane oma sõrmed nina peale.
 Nina peale, põse peale
 ja siis plaksuta.

Õpetaja puudutab nimetissõrmega kord nina, kord põske. Lapsed matkivad.

Varieerida: “nina peale... kulmu peale... juuste peale... kõrva peale... õla peale... põlve peale” jne.

Varieerida ka lõpuosa: “ja siis patsuta..., lehvita..., trambi ka...” jne.

(A. Kumpas. Väikese lapse laulud. Tallinna Raamatutrükikoda. Lk 68)

A. Kumpas “Kus on?”

Kus on lapse ninakene?
 Nina, näe, on siin.
 Nina, näe, on siin.
 Kus on lapse põsekesed?
 Põsed, näe, on siin.

... kulmukesed

... õlakesed

... põlvekesed

... silmakesed

... kõrvakesed jne.

(A. Kumpas. Väikese lapse laulud. Tallinna Raamatutrükikoda. Lk 24)

T. Mee “Vaata, mis mul on!”

Vaata, mul on käsi kaks,
nendega teen pliks ja plaks.
Vaata, jalgu on ka kaks,
nendega teen tips ja taps.

(A. Kumpas. Väikese lapse laulud. Tallinna Raamatutrükikoda. Lk 38)

L. Verlin “Koputamise laul”

Kopp-kopp-kopp,
sõrmekene koputab.
Kopp-kopp, kopp-kopp-kopp,
teine teda abistab.
Kui on tarvis, appi ruttab kolmas sõrm
ja kaasa võtab neljanda,
viies pealt jääb vaatama.

(Laule mudilastele. Kirjastus “Muusika” 2001. Lk 4)

Laste laulumäng “Pimesikk”

Pimesikk, nüüd tule siia,
kõiki meid sa kinni püüa!
Mis mu nimi, mõista sa,
seo siis minu silmad ka!

(R. Eespere, M. Vikat, M. Klaas. Laulik 1.–2. kl. Tallinn: Koolibri 1993. Lk 121)

“Kop ja plaks”

Kop-kop jalaga,
Plaks-plaks kätega,
La-la laulan ma.
Natukene tantsin ka!

(I. Joandi, N. Lunjova)

Liisusalm “Teen ise!”

Ma seon ise kingapaelad,
panen ise salli kaela.
Selle järel – hop,
On mul seljas jopp!

Inglise lastelaul “Hommikul”. Eestikeelne tekst E. Ait

1. Hommikul käsi pesen nii,
pesen nii, pesen nii.
Hommikul käsi pesen nii,
uut päeva rõõmsalt alan.

2. Hommikul nägu pesen nii...
3. Hommikul hambaid harjan nii...
4. Hommikul juukseid kammin nii...
5. Hommikul putru söön ma nii...

(A. Kumpas. Väikese lapse laulud. Tallinna Raamatutrükikoda. Lk 60)

11.6. Minu sõbrad

A. Kumpas “Mina plaksutan”

1. Mina plaksutan, mina plaksutan,
mina plaksutan nii, nii.
2. Mina patsutan...
3. Mina lehvitan...
4. Mina kükitan...
5. Mina kallistan...

(A. Kumpas. Väikese lapse laulud. Tallinna Raamatutrükikoda. Lk 28)

K. Tammik “Tee kaasa sina ka!”

La-la-la-la, la-la-laa,
la-la-la-la, la-la-laa.
Jooksen ma, jooksen ma,
jookse kaasa sina ka.
Hüppan ma,
trambin ma,
jne.

(A. Kumpas. Väikese lapse laulud. Tallinna Raamatutrükikoda. Lk 48)

M. Sink “Kahekesi kõnnime”

1. Kahekesi kõnnime, üks, kaks, kolm.
Lõbusasti liigume, üks, kaks, kolm.
Keerutame ringi, keerutame ringi.
Lõbusasti keerutame, üks, kaks, kolm.
2. Kätega nüüd plaksutame...
3. Põlvele nüüd patsutame...
4. Sõrmega nüüd viibutame...
5. Jalgedega koputame...

Lapsed kõnnivad paarides kätest kinni hoides mööda ringjoont. Sõnadega “keerutame ringi...” lasevad käed lahti ja keerutavad koha peal. Sõnadega “üks, kaks, kolm” jäävad seisma näoga ringi sisse, edasine tegevus teksti järgi.

(M. Liivak. Kaks sammu väljapoole. Talmar ja Põhi, 2002. Lk 24)

Vanaaegne laste tantsuviis “Tule, sõbrake”

1. Nüüd lähme lapsed kõndima
ja ringimängu mängima.
La-la-la...
2. Nüüd tule, tule, sõbrake
ja tule tantsi minuga.
La-la-la...

Esimese salmi ajal kõnnivad lapsed ringi ja otsivad endale sõbra. Teise salmi ajal võtavad kätest kinni ja tantsivad, keerutavad või kõnnivad.

(E. Aus. Beebi muusika 2. Kirjastus “Muusika” 1996. Lk 4)

Tule, tule, sõbrake

Tule, tule, sõbrake,
anna mulle käeke.

Üks ja kaks, üks ja kaks,
tuju läheb paremaks.

Laps kõnnib sõbraga koos kätest kinni, “üks ja kaks” ajal mõlemad plaksutavad.

Koos hea meil olla

∴ Koos hea meil olla,
koos on hea meil olla. ∴

Plaksutame nii, plaksutame nii.

... tervitame nii.

... kummardame nii.

... koputame nii.

... lehvitame nii.

... nägemiseni.

(K. Rüütli. Päikene. Laulud lastele. Tartu 2004. Lk 21)

11.7. Minu pere ja kodu

Eesti lastelaul “Kus on minu koduke?”

Kus on minu koduke,
koduke nii armsake?

Seal, kus isa, emake,

sõsar, väike velleke (või vend ja väike õeke).

(R. Päts, L. Kõlar. Klaveriõpik. Algosa. Lk 26)

R. Päts “Emale”

Emä, emake,
 memme, memmeke,
 luba mina tasakesi
 oma emme, kalli memme
 põsele teen pai,
 pika, pika pai.

(K. Kõlar. Laulumängukool. Tallinn: Koolibri 1995. Lk 88)

A. Kumpas “Mida mina oskan”

1. Vaata, vaata, emakene hea,
 mida mina oskan,
 mida mina tean.
2. Pliks ja plaks ma plaksutan,
 tips ja taps ma tapsutan,
 kiiga-kaaga kiigutan,
 käekesi liigutan.
3. Vaata, vaata, emakene hea,
 seda mina oskan,
 seda mina tean.

(A. Kumpas. Väikese lapse laulud. Tallinna Raamatutrükikoda. Lk 43)

A. Kumpas “Olen laululaps”

Olen laululaps, vahva laululaps,
 laulan emale, laulan isale.
 Olen laululaps, vahva laululaps,
 minu lauluke meeldib kõigile.

Olen tantsulaps, vahva tantsulaps,
 tantsin emale, tantsin isale.

Olen tantsulaps, vahva tantsulaps,
 minu tantsuke meeldib kõigile.

Olen pillimees, vahva pillimees,
 mängin emale, mängin isale.

Olen pillimees, vahva pillimees,
 minu pillimäng meeldib kõigile.

(A. Kumpas. Väikese lapse laulud. Tallinna Raamatutrükikoda. Lk 85)

11.8. Laulud sünnipäevaks

E. Kuusik, R. Päts “Sünnipäevaks”

Oi lii, oi laa, oi lal-lal-lal-lal-laa. 2x
Kõik õnne sulle soovime
ja rõõmsasti siis laulame:
Oi lii, oi laa, oi lal-lal-lal-lal-laa. 2x
(L. Kõlar. Aastaringis. Lk 110)

K. Rüütli “Sünnipäev”

Sünnipäev, sünnipäev,
meil on täna sünnipäev.
Kellel küll on sünnipäev?
Meie (*kellel?*) sünnipäev.
Trala-la-la-la-la-la-la
lal-lal-laa.
1–4 t kõnd ringis kätest kinni.
5–8 t sünnipäevalaps istub ringi keskel toolil, kroon peas.
9–12 t keerutus kohapeal.
(K. Rüütli 2004. Lk 7)

11.9. Aastaajad, ilm

H. Prodel “Päikene”

Päikene, päikene,
paitab lapse pead,
päikene, päikene,
oled hell ja hea.
(15 laulu koolieelsetele lastele. 1975. Lk 27)

M. Pullerits “Küll on hea”

Küll on hea – siis kui paistab päike.
(M. Pullerits. Kõik võib olla muusika. Tallinn 1998. Lk 30)
Lauldakse ja liigutakse laulu rütmis läbisegi mööda ruumi ringi ja plaksutatakse kaasa.

E. Esop “Vihmalaul”

Tip-tip-tip-tip tipuliseks,
täp-täp-täp-täp täpuliseks
teen ma majad, teen ma rajad.

Tip-tip-tip-tip – nii ma sajan.
 Tip-tip-tip-tip – nii ma sajan.
 Ja kui õue tuled sina,
 märjaks teen ma sinu nina.

Laul sobib ka häälendamisharjutuseks ja sõrmemänguks. Lapsed puudutavad rütmis iga sõrmega põialt.

J. Liiv, L. Kõlar “Lumehelbeke”

Lumehelbeke tasa, tasa
 liugleb aknale tasa, tasa.
 (L. Kõlar. Aastaringis. Lk 78)
 Lapsed matkivad lumesadu.

A. Kumpas “Vihmavarjumäng”

Tip-tip-tip-tip jooksup, (lapsed jooksevad läbisegi mööda ruumi ringi)
 vihmapiilvest kallab,
 tip-tip-tip-tip rutuga
 vihmavarju alla! (õpetaja teeb vihmavarju lahti ja lapsed tulevad selle alla)

Tuulekene, puhu sa, (lapsed puhuvad)
 aja pilved minema! (lehvitavad kätega pea kohal)
 (A. Kumpas. Väikese lapse laulud. Tallinna Raamatutrükikoda. Lk 114)

M. Pullerits “Vihmavarju laul”

Vihmavari, vihmavari,
 varju annad, vihmavari.
 Mina vihmavarju all,
 vihmavarju peal on trall.
 (M. Pullerits. Kõik võib olla muusika. Tallinn 1998. Lk 12)

R. Päts “Sajab, sajab, vihmake”

Sajab, sajab vihmake, (lapsed imiteerivad vihmasadu)
 nukker minu meel. (vangutatakse pead)
 Pilve taha päikene (käed ühendatakse ringiks, imiteeritakse päikese loojumist)

kadus õhtu eel.
 (L. Kõlar. Aastaringis. Lk 80)

M. Pullerits “Kevad saabub”

Kevad saabub, kevad saabub, päike paistab soojemalt.
 Lumi sulab, lumi sulab, päike paistab soojemalt.
 Rohi tärkab, rohi tärkab, päike paistab soojemalt.
 Kevadlilled, kevadlilled, päike paistab soojemalt.
 (M. Pullerits. Kõik võib olla muusika. Tallinn 1998. Lk 44)

11.10. Mänguasjad, loomad, linnud

L. Kõlar “Karumõmm”

Oi, oi, karumõmm,
minu väike karvajõmm.

(L. Kõlar. Pärnis algus. Tallinn: Eesti Raamat. 1993. Lk 8)

Eesti rahvaviis “Nukumäng”

1. Kallis väike nukukene,
tule mängi minuga.
Rai-rai-ri-di-raa,
rai-rai-ri-di-raa,
rai-rai-ri-di-ri-di
ral-lal-laa.
2. Teen sul pai, mu nukukene,
oled minu kullake.
Rai-rai...
3. Uinu, uinu, nukukene,
laulan sulle väheke.
Rai-rai...

(E. Aus. Beebi muusika. Kirjastus “Muusika” 1996. Lk 9)

Ungari laul “Nukuke”

Kiigu nukuke,
äiu, äiu, kullake.
Kiigu nukuke,
äiu, äiu, kullake.

R. Päts “Auto sõidab surinal”

Auto sõidab surinal,
surinal ja vurinal.
Autojuht on osav mees,
keerab rooli enda ees.

(K. Kõlar. Laulumängukool. Tallinn: Koolibri 1995. Lk 76)

E. Stern “Kuidas keegi liigub”

1. Põrra, põrra auto sõidab,
põrra, põrra auto sõidab.
Tuut-tuut, tuut-tuut, tuut.
Tuut-tuut, tuut-tuut, tuut.
2. Linta-lonta kutsu jookseb,
linta-lonta kutsu jookseb.

Auh-auh, auh-auh, auh.

Auh-auh, auh-auh, auh.

3. Tipa-tapa tita astub,

tipa-tapa tita astub.

Tip-tip, tip-tip, tap.

Tip-tip, tip-tip, tap.

(A. Kumpas. Väikese lapse laulud. Tallinna Raamatutrükikoda. Lk 50)

A. Kumpas “Armas kiisu olen ma”

Armas kiisu olen ma,

laulan kiisu häälega:

näu-näu-näu, näu-näu-näu!

Armas kutsu olen ma,

laulan kutsu häälega:

auh-auh-auh, auh-auh-auh!

Armas lind nüüd olen ma,

laulan linnu häälega:

tiu-tiu-tiu, tiu-tiu-tiu!

Armas tibu olen ma,

laulan tibu häälega:

pii-pii-pii, pii-pii-pii!

Armas karu olen ma,

laulan karu häälega:

mõmm-mõmm-mõmm, mõmm-mõmm-mõmm!

(A. Kumpas. Väikese lapse laulud. Tallinna Raamatutrükikoda. Lk 26)

L. Kõlar “Tibukene”

Tip-tip-tip-tip tibukene,

kukekene ka.

Tip-tip-tip-tip terakesi

riputan teil ma.

Vene rahvaviis “Knapere”

Meie kanakene kõnnib hoovi peal,

terakesi tema nokib seal.

Kutsub pojakesi: “Klokk, klokk, klokk, klokk, klokk”,

oma kullakesi: “Tokk, tokk, tokk, tokk, tokk.”

Laulu alguses kõnnib “kana” (õpetaja) üksinda hoovil, teises osas kogunevad “pojad”.

Kana kutsub ja pojad kogunevad tema ümber, toksivad nokaga (sõrmega).

Ungari rahvalaul “Linnuke”

Tule, väike linnuke,
lenda meile aknale.
Laula meile veidike!
Lendas ära – vurr!

Lapsed teevad kaasa liigutusi vastavalt tekstile.

(A. Kumpas. Väikese lapse laulud. Tallinna Raamatutrükikoda. Lk 76)

Saksa rahvaviis “Jänku”

Jänkukene, miks ei hüppa sa?
Vara on veel heita magama.
Tule, mängi meiega,
Siis sa õpid hüppama!
Hopp, hopp, hopp,
hopp, hopp, hopp!

Lapsed seisavad ringis, üks laps (jänku) kükitab keskel ja matkib magamist.

Lapsed laulavad, näidates näpuga jänku poole.

Sõnade “hopp, hopp” juures hakkab jänku koos kõigi lastega hüppama.

Valitakse uus jänku. Mäng kordub.

“Lastetants”

Tral-lal-li, tral-lal-la,
lapsed lähme tantsima.
1. Kuidas teeb koerake?
Auh, auh, auh!
Aga kuidas kiisuke?
Näu, näu, näu!
Tral-lal-li, tral...
2. Kuidas teeb kanake?
Kaa, kaa, kaa!
Aga kuidas kukeke?
Kokk, kokk, kokk!
Tral-lal-li, tral...
3. Kuidas teeb hobune?
Kopp, kopp, kopp!
Aga kuidas jänkuke?
Hopp, hopp, hopp!

(M. Nilson. Muusikaline kasvatus lastesõimes. Haridusministeerium 1990. Lk 101)

Laulumängu esimeses osas jooksevad lapsed koos õpetajaga vabalt ruumis ringi. Teises osas jäävad lapsed seisma näoga õpetaja poole. Õpetaja esitab lauldes küsimusi: “Kuidas teeb koerake?” Lapsed vastavad: “Auh, auh, auh!” jne.)

A. Kumpas “Hiili ja hüppa”

1. Hii-hii, hii-hii,
hiili nii kui hiireke,
hiili nii, hiili nii.
2. Hüü-hüü, hüü-hüü,
hüppa nii kui jänkuke,
hüppa nii, hüppa nii.
3. Taa-taa, taa-taa,
tammu nii kui karuke,
tammu nii, tammu nii.
4. Lee-lee, lee-lee,
lenda nii kui linnuke,
lenda nii, lenda nii.

(A. Kumpas. Väikese lapse laulud. Tallinna Raamatutrükikoda. Lk 35)

A. Roomere “Karuke”

Metsas kõnnib karuke,
mett ta otsib endale.
Kõnnib, kõnnib karuke,
puhkama jääb mättale.
Lapsed metsa lähevad,
karukese leiavad.
Ärka, ärka, karuke,
püüa kinni lapsuke!

(M. Nilson. Muusikaline kasvatus lastesõimes. Haridusministeerium 1990. Lk 131)

11.11. Laulud jõuludeks**A. Kumpas “Päkapikk”**

Päkapikk, päkapikk olen ma,
uhke tutimütsiga.
Ref: Jaa-ja-ja, jaa-ja,
hopsassaa! 2x

Kingi oskan, kingi oskan kopsida,
väikse kena haamriga.
Ref: Jaa...

Kui on tehtud, kui on tehtud minu töö,
siis ma rõõmsalt tantsu löön.

Ref: Jaa...

(A. Kumpas. Väikese lapse laulud. Tallinna Raamatutrükikoda. Lk 125)

M. Pullerits “Päkapikk”

Päkapikk, päkapikk,
päkapikk vaatab,
päkapikk kuulab,
päkapikk jookseb,
päkapikk kuuleb,
päkapikk näeb.

(M. Pullerits. Kõik võib olla muusika. Tallinn 1998. Lk 26)

Teksti loetakse kajana.

M. Wunderlich “Tali jälle käes”

1. Tali jälle käes.

Tali jälle käes.

Külmataat tõi meile talve,
tali jälle käes.

2. Lumi jälle maas.

Lumi jälle maas.

Tuisutaat tõi meile lume,
lumi jälle maas.

3. Jõulud jälle käes.

Jõulud jälle käes.

Kuuse juures pidu peame,
jõulud jälle käes.

(A. Kumpas. Väikese lapse laulud. Tallinna Raamatutrükikoda. Lk 121)

A. Kumpas “Jõulusoov”

Jõulurõõmu, jõulurahu emale ja isale!

Jõulurõõmu, jõulurahu õele ja vennale!

Jõulurõõmu, jõulurahu kõikidele soovime.

Jõulurõõmu, jõulurahu kõikidele soovime.

(A. Kumpas. Väikese lapse laulud. Tallinna Raamatutrükikoda. Lk 131)

12. TÖÖLEHED 4–5AASTASTELE LASTELE

TÖÖLEHT 1. MINA

Kuulamine

Lasteaias on pidu. Muusika mängib. Lapsed laulavad ja tantsivad. Neil on hea tuju. Poiss ütleb: “Mul on hea tuju.” Tüdruk ütleb: “Mul on ka hea tuju.”

Kus on poisi käed? Kus on tüdruku nina? Kus on tüdruku jalad? Jne.

- Jutustades osutab õpetaja pildile ja näitab erinevaid tegevusi, kehaosi.
- Õpetaja osutab ja kordab fraase *lapsed tantsivad, poisid ja tüdrukud tantsivad, neil on hea tuju*.
- Laste värvitud pilte vaadates nimetab õpetaja riietuse ja esemete värve.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad oma pildile osutades kehaosade nimetusi.
- Lapsed kordavad koos: *Need on minu käed. Need on minu jalad. Need on minu silmad. Need on minu kõrvad. See on minu suu. See on minu nina.*
- Õpetaja pöördub laste poole: *Katja, kas sul on hea tuju? Sven, kas sul on hea tuju?* Vastused varieeruvad: *Jah on. Ei ole. Mul on hea tuju. Mul ei ole hea tuju.*
- Kordamisel küsib õpetaja: *Mida poiss teeb? Mida tüdruk teeb?*
- Kordamisel küsib õpetaja: *Kas poisil on hea tuju? Kas tüdrukul on hea tuju?*
- Kordamisel küsib õpetaja: *Kas sina oled poiss või tüdruk?*

Käeline tegevus

Laps värvib pildi.

Rollimäng

Dialog: *Tere, mina olen (nimi). – Tule sisse!*

Õpetaja jagab lapsed kahte ritta. Lapsed seisavad näoga üksteise poole. Nii kujunevad paarid. Ühes reas seisvad lapsed tutvustavad ennast, teises reas seisjad kutuvad neid viibates sisse. Paarilised vahetavad rida. Ring liigub ühe sammu võrra edasi.

TÖÖLEHT 2. AASTAAJAD

Kuulamine

Praegu on sügis. Sügisel on metsas ilus: päike paistab, õues on soe. Lehed on punased ja kollased. Metsas elab siil. Siil ütleb: “Mul on suur korv.” Seened on korvis. Seened on kollased ja pruunid. Lind laulab. Lind on pruun.

- Jutustades osutab õpetaja pildile ja rõhutab sõnu *sügis, mets, leht, seen* ja nende värvi.
- Õpetaja kordab fraase *siilil on seen, seened on korvis*.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad pildile osutades kooris ja üksikult: *On sügis. Päike paistab. Õues on soe. Siilil on seen. Korvis on seened. See leht on punane, see leht on kollane.*
- Lapsed lõpetavad õpetaja lause *See leht on ...*
- Õpetaja esitab küsimused: *Mis värvi on see leht? Mis on korvis? Kes see on? Kas see on siil või karu? Kas siil laulab? Kas siil tantsib? Kas lind laulab? Kus on seened? Kus siil elab? Kus lind elab?*

Käeline tegevus

Laps värvib õpetaja juhatusel

- suured lehed punaseks, väikesed lehed kollaseks;
- üksiku seene pruuniks.

Mäng. Otsime lehti

Õpetaja peidab ruumi ära värvilisest paberist lõigatud puulehti, seeni, lilli vm. Mängijad lähevad lehekesi otsima. Õpetaja saadab tegevust küsimuste ja korraldustega: *Kes leidis kollase lehe? Näita! Mis sul on? Kollane leht. Kellel on kollane leht? Kellel on punane leht? Mis värvi leht sul on? Pane lehed korvi! Palun pane oma leht korvi! Palun anna leht Katjale! Palun too korv mulle! Palun pane korv lauale!*

TÖÖLEHT 3. LOOMAD

Kuulamine

Täna on spordipäev. Loomad on staadionil. Karu ja rebane hüppavad. Hunt ja jänes jooksevad. Siil seisab (*kordamisel*: ta on kohtunik). Siilil on vile käes. Siilil on müts peas. Tüdruk vaatab. Ta küsib: “Kes jookseb kiiresti?” Poiss seisab. Tal on õhupall käes. Poiss ütleb: “Mul on hea tuju.”

- Jutustades osutab õpetaja pildile ja juhib laste tähelepanu loomade ja laste tegevusele.
- Õpetaja rõhutab sõnu *käes, peas*.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad pildile osutades kooris ja üksikult: *See on karu. Karu hüppab. See on rebane. Rebane hüppab. See on hunt. Hunt jookseb. See on jänes. Jänes jookseb. See on siil. Siil seisab. Siil vilistab. Tüdruk istub. Poiss seisab.*
- Õpetaja esitab küsimused: *Kes see on? Mida karu teeb? Mis on siilil käes? Mis on poisil käes? Mis on siilil peas? Mida hunt teeb?* jne.
- Lapsed lõpetavad lause õpetaja osutamise järgi: *See on ...* .

Käeline tegevus

Laps värvib loomade riided vabalt valitud värvidega.

Liisusalm “Keeruta ja naerata!”

Jooksen, hüppan, keerutan,
sirutan ja kükitan.
Tõusen ning veel kummardan,
ja kõigile siis naeratan!

Mäng

Lapsed seisavad ringis. Õpetaja ütleb, mis looma tuleb matkida. Näiteks: *Me oleme karud*. Lapsed matkivad karu liikumist. Õpetaja: *Mida karu teeb?* Õpetaja kasutab ühes mängus kuni kolme tegusõna.

TÖÖLEHT 4. RIIDED

Kuulamine

Õues on halb ilm, vihma sajab, lapsed mängivad toas. Poiss joonistab, tal on käes pliiaats. Raamat on laual. Mis on poisil seljas? Mis on poisil jalas?

Suur tüdruk kastab lilli. Tal on käes kann. Mis on tüdrukul seljas? Mis on tüdrukul jalas? Väike tüdruk mängib kassiga. Ta ütleb: “Kiisu, ära mine voodi peale!”

Kass on põrandal. Kassil ei ole midagi seljas. Mis on tüdrukul seljas? Mis on tüdrukul jalas?

Kapis on üks kleit, üks pluus, üks müts ja püksid.

Kordamisel: Väike tüdruk ütleb: “Mul on ilusad sussid.” Suur tüdruk ütleb: “Mul on käes kann.” Poiss ütleb: “Mul on käes pliiaats.”

- Jutustades osutab õpetaja pildile ja rõhutab rõivaesemete nimetusi.
- Õpetaja rõhutab fraase *ei ole midagi seljas, ei ole midagi käes, ei ole midagi peas.*

Kõnelemine

- Lapsed kordavad pildile osutades kooris ja üksikult: *See on kleit, kleit on kapis. See on seelik, seelik on kapis. See on pluus, pluus on kapis. Need on püksid, püksid on kapis.*
- Õpetaja esitab küsimusi ja osutab pildile: *Mis see on? Kus on kleit? Kas kassil on seelik seljas? Kas poisil on müts peas? Kas poisil on kann käes? Kellel on kann käes? Kus on kass? Kus on raamat? Kus on püksid?*
- Lapsed lõpetavad lause õpetaja osutamise järgi: *Tüdrukul on seljas ...; Kleit on ...; Raamat on ...; Kass on ...*

Käeline tegevus

Laps:

- värvib kleidid siniseks;
- värvib pluusid punaseks;
- värvib püksid roheliseks;
- värvib seelikud kollaseks.

Mäng. Leia värv

Mängujuht hüüab: *Kus on sinine?* Kuni muusika mängib, peavad kõik leidma kellegi riietuses sinise ja seda puudutama. Kes ei leidnud, mida näidata, on järgmine mängujuht. Lapsi võib individuaalselt küsitleda: *Mis see on? Kas see on sinine pluus? Kellel on sinine pluus? Kas Katjal on sinine pluus või pruun pluus?*

TÖÖLEHT 5. KES ON? KUS ON?

Käeline tegevus

Lapsed töötavad enne õpetaja teksti kuulamist iseseisvalt töölehega, õpetaja juhendab ja kommenteerib. Lapsed ühendavad koha ja sellega kokku kuuluva objekti joonega. Kui lastel on objektid õigesti ühendatud, loeb õpetaja laused.

Kuulamine

Raamat on laual. Kas kass on ka laual?
 Püksid on kapis. Kas õhupall on ka kapis?
 Lind istub oksal. Kas hiir on ka oksal?
 Seen on korvis. Kas lind on ka korvis?
 Lill on potis. Kas kingad on ka potis?

Kõnelemine

Kordamisel kasutab õpetaja erinevate lastele tuttavate esemete nimetusi, mida pildil ei ole, näiteks: *Kas hunt on kapis? Kas ploomid on potis?*

Laps vastab jaatavalt ja eitavalt: *Jah on. Ei ole.*

Mäng

Esemete otsimine ruumis, mis annab võimaluse korduvalt nimetada uusi sõnu. Õpetaja peidab kuni viis eset korraga. Kui osa grupist otsib, võivad teised koos õpetajaga küsitleda: *Kus on ... ?*

TÖÖLEHT 6. PUUVILJAD

Kuulamine

Need on ploomid. Ploomid on sinised.

Need on õunad. Õunad on punased.

Need on pirnid. Pirnid on rohelised.

Need on virsikud. Virsikud on kollased.

Need on apelsinid. Apelsinid on ka kollased.

Emma on köögis. Tüdruk aitab ema. Emma teeb moosi ja kompotti. Emma küsib: “Kas sa aitad mind?” Tüdruk vastab: “Jah, ma aitan sind.”

- Jutustades osutab õpetaja pildile ja rõhutab puuviljade nimetusi.

Kõnelemine

- Lapsed vastavad küsimusele: *Kes tahab õuna?* Sellele, kes vastab jaatavalt (*Mina tahan*), annab õpetaja õuna. Õpetaja nimetab erinevaid puuvilju, juurvilju. Mängu jätkatakse, kuni igal lapsel on kaks erinevat puuvilja (pilti, mudelit) käes.
- Lapsed kahes ringis, sisemise ringi lastel on käes puu- ja juurviljade pildid. Välimises ringis seisavad “küsijad”, kes õpetaja abiga paluvad järgemööda teistelt: *Katja, palun anna mulle õun!* Vastus: *Palun võta.* Õpetaja jälgib, et küsija saaks selle, mida ta tahtis, ja korrigeerib tegevust või küsimust. Kui sisemise ringi lastel on pildid otsas, vahetavad lapsed asukohta: küsijad liiguvad sisemisse ringi ja mäng kordub.
- Lapsed mängivad poodi, kasutades fraase: *Palun mulle...; Palun võta...; Aitäh... .*

Käeline tegevus

Laps värvib puuviljad õpetaja juhendamisel ja iseseisvalt terve pildi.

Mäng

Lapsed valivad järjekorras puuviljade seast endale kõige enam meeldiva ja ütlevad: *See on õun. Mulle maitseb õun.*

TÖÖLEHT 7. AEG

Kuulamine

Öösel magan mina ja öösel magad sina ja linnuke magab ka.
 Öösel magan mina ja öösel magad sina ja koer magab ka.
 Öösel magan mina ja öösel magad sina ja siil magab ka.

Hommikul ärkan mina ja hommikul ärkad sina ja kass ärkab ka.
 Hommikul ärkan mina ja hommikul ärkad sina ja hiir ärkab ka.
 Hommikul ärkan mina ja hommikul ärkad sina ja tuvi ärkab ka.

Päeval mängin mina ja päeval mängid sina ja karu mängib ka.
 Päeval mängin mina ja päeval mängid sina ja orav mängib ka.
 Päeval mängin mina ja päeval mängid sina ja vares mängib ka.

Aga õhtul, aga õhtul kõigil vaja pesta käed ja jalad, pesta käed ja jalad.

Kõnelemine

- Õpetaja nimetab looma tegevuse ja laps osutab töölehel vastavale pildile.
- Õpetaja osutab pildile ja lapsed lõpetavad lause tegusõnaga: *Kass ...; Orav ...; Koer ...*
- Õpetaja küsib: *Kas orav magab või mängib? Kas hiir ärkab või magab?* jne.
- Õpetaja pöördub vastavalt pildil kujutatud loomade tegevusele nende poole fraasidega: *Head ööd, linnuke! Tere hommikust, kass! Tere, orav! Head õhtut, lapseke!* Hiljem ergutab samu väljendeid kasutama lapsi.

Käeline tegevus

Laps värvib pildid.

Mäng. Öö ja päev

Ruum on jagatud kaheks, millest pool imiteerib ööd (improviseeritud kattega pimedus). Vastavalt õpetaja osutusele “on öö” või “on päev” valivad lapsed, kummale poole liikuda. Korrates võib poistele ja tüdrukutele nimetada erineva aja.

TÖÖLEHT 8. MINU PERE JA KODU

Kuulamine

Siin on minu pere. See olen mina. Minu nimi on Tõnis. See on minu isa, see on minu ema. Ma olen koos oma emaga, ma olen koos oma isaga.

Minu õde on kodus. Tema nimi on Ülle. Minu koer on ka kodus. Koera nimi on Tuksi. Õde ütleb: “Head aega.”

Mina lähen linna. Ema läheb ka linna. Isa läheb tööle. Emal on väike kott. Isal on suur kott. Minul ei ole kotti.

Ema ütleb: “Anna mulle käsi!” Isa ütleb: “Ära hüppa, sa kukud maha!”

Uks on lahti. Aken on kinni. See on võti. See on kott.

Kõnelemine

- Õpetaja pöördub grupi poole, kordamisel individuaalselt iga lapse poole. Õpetaja küsib: *Mis on poisi nimi? Mis on tüdruku nimi? Mis on koera nimi? Kas see on koer või kass? Kas uks on kinni või lahti? Kas ema läheb tööle või linna? Mida ema ütleb? Mida isa ütleb?*
- Lapsed lõpetavad laused: *Siin on minu ...; Ma olen koos ...; Minu õde on ...; Minu õe nimi on ...; Ema läheb...; Isa läheb...; Emal on ...; Uks on ...; See on väike ...*
- Kordamisel loeb õpetaja teksti pausidega, lapsed lausuvad puuduvad sõnad.
- Õpetaja osutab üksikutele esemetele (uks, aken, võti, kott) ja lapsed kordavad õpitud fraase.

Rollimäng. Tule minuga koos

Õpetaja demonstreerib kolme lapsega ja hiljem kordamisel jagab lapsed kolmesteks gruppideks. Kasutades fraase *Tule minuga koos. Anna mulle käsi!* pöördub üks laps teise poole. *Ma lähen linna. Head aega!* teatab teine kolmandale osalisele. Kolmas vastab: *Head aega!* ja lehvitab. Kaks last lahkuvad lehvitades.

TÖÖLEHT 9. METSAS JA ÕUES

Kuulamine

Vaata, praegu on sügis. Lapsed on metsas. Sügisel on soe, päike paistab. Lapsed korjavad kastaneid. Poisil on suur korv. Kas tüdrukul on korv?

Vaata, siin pildil on talv. Lund sajab. Lapsed on õues ja teevad lumememme. Poiss paneb lumememmele ämbri pähe, see on lumememme müts. Tüdruk paneb lumememmele nõöbid ette. Siin on kolm nõöpi. Nüüd on lumememm valmis. Lapsed teevad lumememme. Siin on suur lumepall. See on väike lumepall.

- Jutustades osutab õpetaja pildile ja juhib laste tähelepanu erinevas suuruses lumepallidele.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad pildile osutades kooris ja üksikult: *Praegu on sügis. Päike paistab. Poisil on suur korv. On talv. Lund sajab. Siin on suur lumepall. Siin on väike lumepall.*
- Lapsed vastavad õpetaja küsimustele: *Mis see on? Mis poisil on? Kas sügisel sajab lund? Kas talvel lapsed korjavad kastaneid? Mida lapsed talvel teevad? Kas lumememm on valmis? Mitu nõöpi lumememmel on? jne.*
- Lapsed lõpetavad laused: *See lumepall on ...; Poisil on ...; Lumememmel on ...; Lumememme müts on ...* (vastavalt lapse värvitud ämbri värvile). *Lumememmel on kolm nõöpi:* (lapsed loendavad).
- Õpetaja jutustab ja peab pause, et lapsed saaksid lause lõpetada või täiendada, nimetada värvi: *Poisil on ... jope ja ... püksid. Tüdrukul on ... jope ja ... püksid. Tüdrukul on ... müts. Poisil on ... kindad ja ... müts.*

Käeline tegevus

- Laps värvib pildi, riietusesemete värvid ütleb õpetaja.
- Laps ühendab lehekülje all joonistatud objektid kas sügise või talve pildiga. Õpetaja suunab ja kommenteerib.
- Laps joonistab oma lumememme.
- Laps täidab lumepallid (rebib, lõikab, kleebib sobivast materjalist: paber, vatt jm).

Laulumäng “Lumememm”, saksa lastelaul

Lumememmed marsivad, marsivad, marsivad.
Lumememmed hüppavad, hüppavad, hüppavad.
Lumememmed tantsivad, tantsivad, tantsivad.
Lumememmed magavad, magavad, magavad.

K. Kölar. Laulumängukool 3–4a. Lk 31

TÖÖLEHT 10. JÕULUD

Kuulamine

Täna on jõulupidu. Lapsed on päkapikud. Lapsed tantsivad. Päkapikk on väike, tal on valge habe. Päkapikul on punane müts. See on jõuluvana, ta vaatab, mida lapsed teevad. Jõuluvanal on suur kott. Jõuluvana küsib: “Mis sinu nimi on?” Jõuluvana küsib: “Kas sa laulad mulle? Kas sa tantsid mulle?” Jõuluvana annab kingituse. Laps ütleb: “Aitäh!”

- Jutustades osutab õpetaja pildile ja juhhib laste tähelepanu päkapikkude riietusele ja välimusele (habe, väike kasv), kingikotile ja kommidetele.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad pildile osutades kooris ja üksikult: *See on päkapikk. Päkapikk on väike. Päkapikul on habe. Päkapikul on silmad. Päkapikul on suu. See on jõuluvana. Jõuluvana istub. Jõuluvanal on suur kott jne.*
- Õpetaja seostab materjali varem õpituga: riietusesemed, värvused, tegevused.
- Lapsed lõpetavad õpetaja laused: *Mina olen hea ... (laps); Päkapikul on ... (punane müts); Jõuluvanal on ...; Jõuluvana vaatab ...; Jõuluvana küsib ...; Laps ütleb ... .*

Käeline tegevus

- Laps värvib pildi.
- Laps joonistab valgele lehele jõuluvana koti ja päkapiku mütsi, värvib need ja lõikab välja.

TÖÖLEHT 11. MÄNGUASJAD

Kuulamine

On jõulud. Meie kodus on ilus kuusk. Kuusel on ehted. Kuuse all on kingitused. Mis siin on? Need on mänguasjad. Siin on auto, nukk, koer ning karu. Siin on jonni-punn. Need on klotsid. Poiss küsib: “Kas see on minule?” Tüdruk vaatab ja ütleb: “See kink on minule.” Tüdruk annab ühe kingi emale: “Ema, palun võta, see kink on sinule. Isa, vaata, see kink on sinule.” Mida koer teeb? Kas tal on ka kink?

See on väike piparkook. Mulle maitseb piparkook. See on suur piparkook, mulle maitseb piparkook.

- Jutustades osutab õpetaja pildile ja näitab mänguasju. Õpetaja ütleb, missugune kink kellelegi on.
- Piparkooke näidates võrdleb õpetaja nende suurust.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad pildile osutades kooris ja üksikult: *On jõulud. Need on mänguasjad. Ilus kuusk. Kuusel on ehted. Siin on piparkook. Mulle maitseb piparkook.*
- Lapsed nimetavad mänguasju.
- Lapsed vaatavad õpetaja osutatud asjale ja lõpetavad alustatud laused: *See on ...; See kink on ... (kellele?); See on suur ...; See on ilus ...; Need on ...*
- Õpetaja osutab piparkookidele ja küsib: *Kas sulle maitseb piparkook?*

Käeline tegevus

Laps värvib pildi ja joonistab piparkookidele kaunistused.

Mäng. Imekotike

Laps võtab asju kotist välja ja räägib, mis on jõuluvana kotis (tuttavad mänguasjad, esemed, maiustused).

TÖÖLEHT 12. POES

Kuulamine

Rebasele meeldib vorst ja juust. Rebane, tule poodi!

Karule meeldib sai ja mesi. Karu, tule poodi!

Siilile meeldib jogurt ja piim. Siil, tule ka poodi.

Mina lähen poodi. Mis seal on? Siin riiulil on piim ja või. Siin riiulil on sai ja leib. Seal riiulil on küpsised ja tort.

Rebane tahab vorsti. Kas poes on vorsti? Ei ole. Palun joonista riiulile vorst.

Rebane tahab juustu. Kas poes on juustu? Ei ole. Palun joonista riiulile juust.

Karu tahab saia. Kas poes on saia? Jaa, on.

Karu tahab mett. Kas poes on mett? Ei ole. Palun joonista riiulile mesi.

Siil tahab piima. Kas poes on piima? Jaa, on

- Jutustades osutab õpetaja pildile ja peatub toiduainete nimetuste juures.
- Koos õpetajaga leiavad lapsed need toiduained, mida loomad soovivad osta.
- Lapsed otsivad, kas poes on soovitud toiduaineid.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad kooris ja üksikult toiduainete nimetusi.
- Lapsed otsivad, kas poes on neid asju, mida loomad soovivad, ja vastavad küsimustele.
- Lapsed pakuvad loomadele toitu, mida need tahavad: *Rebane, palun võta juustu!* Jne.

Käeline tegevus

- Laps joonistab riiulitele söögid (need, mida loomad soovisid osta) ja värvib need, hiljem kogu pildi.
- Õpetaja palub tühjale riiulile joonistada veel midagi, mida laps tahab ise, ja nimetab selle toiduaine nimetuse.

Rollimängud poes

- Dialoog, poodi kutsumine fraasidega: *Tule poodi!* – *Ma ei saa tulla.* – *Miks?* – *Ma lähen õue mängima.*
- Müüja ja ostja dialoog fraasidega: *Tere, ma palun ...* . – *Kui palju maksab?* – *Meil ei ole.* – *Palun võta!* – *Aitäh!*

- Müüja ja ostja dialoog fraasidega: *Kas sa tahad juustu? – Ei taha. – Kas sa tahad saia? – Ei taha* jne, kuni ostja valib asja, mida ta soovib.

Töö dialoogiga

- Õpetaja valib enda paariliseks lapsi ja näitab, kuidas dialoogi mängida.
- Seejärel jagab lapsed ridadesse, dialoogi korratakse kooris: ühes reas seisvad lapsed kutsuvad või küsivad, teises vastavad.
- Lapsed vahetavad rida.
- Lapsed harjutavad dialoogi paaris, vajadusel kuulavad teisi paare või küsivad abi õpetajalt.

TÖÖLEHT 13. SÜNNIPÄEV

Kuulamine

Täna on Lemmi sünnipäev. Ta ootab ja mõtleb: “Kes tuleb mulle külla?” Ta paneb lauale taldrikud ja klaasid. Laual on ka salat, tort ja mahl.

Varsti tulevad külalised. Lemmi ütleb: “Tere, sõbrad!” “Palju õnne, palju õnne, Lemmi!” hüüavad sõbrad.

Lemmil on kolm sõpra. Lemmil on kolm kinki. Lemmil on palju lilli.

Lemmi on viieaastane. Kui vana oled sina?

Kõnelemine

- Lapsed kordavad kooris ja üksikult: *Sünnipäev. Lemmil on sünnipäev. Palju õnne, Lemmi. Lemmil on kolm sõpra. Lemmil on kolm kinki. Mina olen nelja-aastane (viieaastane).*
- Lapsed lõpetavad laused: *Tüdrukul on ...; Sõbrad soovivad ...; Kallis sõber, tule mulle ...; Sõbrad ütlevad ...; Lemmil on ...*
- Lapsed vastavad õpetaja küsimustele: *Kui vana sa oled? Kui vana on Lemmi? Kellel on sünnipäev? Mis on laual? Kes need on? Mida ütlevad sõbrad? Mitu sõpra on Lemmil? Mitu kinki on Lemmil?*

Käeline tegevus

- Laps värvib pildi.
- Laps joonistab tühjadesse vaasidesse lilled ja värvib need.

Rollimäng

- Dialoog fraasidega: *Tule mulle külla! Palju õnne!*
- Dialoog fraasidega: *Palun, need lilled on sulle! – Aitäh!*

Töö dialoogiga

- Õpetaja valib enda paariliseks lapsi ja näitab, kuidas dialoogi mängida.
- Seejärel jagab lapsed ridadesse, dialoogi korratakse kooris: ühes reas seisvad lapsed kutsuvad, teises vastavad.
- Lapsed vahetavad rida.
- Kordamisel mängivad lapsed dialooge paarides, iga paar asub ruumi erinevas osas. Kui lapsed ei mäleta õpitud fraase, siis kuulavad nad teisi paare või küsivad õpetajalt. Õpetaja liigub ringi ja kuulab, kas paarid kasutavad fraase õigesti.
- Kordamisel ühendab õpetaja järk-järgult õpitud dialoogid pikemateks rollimängudeks.

TÖÖLEHT 14. PÜHAD

Kuulamine

Eestil on täna sünnipäev. Vaata, siin on lipp. See on Eesti lipp. (*Õpetaja näitab algul ühte lippu enda käes, alles siis osutab töölehele*). See on sinine värv, see on must värv, see on valge värv. Palun värvi Eesti lipp. Kas sinu lipp on ilus?

Siin on majad. Näita, kus on lipud! Palun värvi kõik lipud!

Mina elan Eestis. Minu pere elab Eestis. Ma soovin Eestile palju õnne. Ma soovin oma perele palju õnne. Ja ma soovin sinule palju õnne.

Kordamisel: Siin on sinised lilled. (*Õpetaja näitab rukkililled pilti*). Vaata, kus on lilled, ja värvi oma lilled ka siniseks. Palun näita, kas sinu lilled on sinised.

- Õpetaja kordab värvusi ja vaatab, et kõigi laste lipud saaksid õigesti värvitud.
- Õpetaja pöördub teksti viimase lausega iga lapse poole.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad kooris ja üksikult: *Eesti lipp. Mina elan Eestis.*
- Õpetaja palub lastel nimetada Eesti lipu värvid.
- Õpetaja osutab majadele ja küsib: *Kas see on suur maja või väike maja?*
- Lapsed vastavad õpetaja küsimusele: *Kus sina elad?*
- Lapsed lõpetavad fraasid: *Minu pere elab ...; Ma soovin ...; Need on ...; Lilled on ...; Eestil on täna ...*

Käeline tegevus

- Lapsed värvivad õpetaja juhatusel lipu ja lilled.
- Lapsed toovad eesti keele tegevusse kaasa rühmaõpetajaga koos kleebitud pabe-rist lipud.

Ühislugemine

Lehvi, lehvi lipuke,
paista hästi kaugele.

TÖÖLEHT 15. TALV

Kuulamine

Õues on talv. Õues on külm. Koer ei karda külma. Ta suusatab. Kass ei karda külma, ta uisutab. Lumememm ei karda külma, ta valvab meie maja. Päeval ta valvab ja öösel ta valvab. Ta ei maga.

Ma tahan õue minna. “Tule õue!” kutsub koer. “Tule õue!” kutsub kass. Aga mina olen haige. “Ma ei saa õue tulla.”

Vaadake, kes siin on? Tüdruk. Ta uisutab. Aga kus on tema uisud?

Poiss suusatab. Lapsed, kas te näete, kus on tema suusad? Mina ka ei näe. Ei ole.

Vaadake, see poiss kelgutab. Aga kus on siis kelk? Mina ei näe, kas teie näete? Ka ei näe. Ei ole.

Mida see poiss teeb? Lumememme? Aga kus on siis lumepall? Ei ole.

Lapsed, palun joonistage tüdrukule uisud, sellele poisile suusad. Sellele poisile kelk ja sellele poisile lumepall.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad kooris ja üksikult: *Õues on talv. Koer suusatab. Kass uisutab. See kass kelgutab. Lumememm seisab ja vaatab. Lumememm valvab maja. Lumememm on valge. Lumi on ka valge.*
- Lapsed vastavad õpetaja küsimustele: *Kes suusatab? Kes uisutab? Kes kelgutab?*
- Lapsed lõpetavad õpetaja osutamisel laused: *Ma tahan ...; Koer ei karda ...; Lumememm ei karda ...; Lumememm valvab ...; Ma ei saa õue...; Ma olen ...*
- Kui lapsed on pildid lõpetanud, küsib õpetaja poiste ja tüdrukute kohta: *Kas ta on haige või terve? Kas ta saab õues suusatada? Kas ta saab uisutada?*

Käeline tegevus

- Laps värvib pildi.
- Laps joonistab puuduvad spordivahendid.

Mäng

- Õpetaja kasutab iga õpitud tegusõna (*uisutab, kelgutab, suusatab*) saateks ühte kindlat žesti või poosi. Lapsed imiteerivad liigutusi ja kordavad tegusõna.
- Dialoog fraasidega *Tule õue! – Ma ei saa tulla. Ma olen haige. – Head aega, ma lähen suusatama.*

Ühislugemine. Lumememmede võimlemine

Vasakule, paremale,
ette, taha painutus.
Käed üles, käed alla,
Hüpe üles, sirutus.
Luuletust lugedes tehakse liigutusi.

TÖÖLEHT 16. ILM

Kuulamine

On kevad. Õues sajab vihma. Puhub tugev tuul. Kõik on märg: puud on märjad, põõsad on märjad, mets on märg. Linnud istuvad oksa peal, neil on külm. Jänes on põõsa all, temal on ka külm.

Nüüd on ilus ilm. Päike paistab. Õues on soe. Jänes jookseb kiiresti. Ta läheb metsa ja hüüab: “Sõbrad, täna on ilus ilm. Tulge õue mängima!”

- Jutustades osutab õpetaja kahele erinevale pildile, kasutab mõlema puhul erinevat hääletooni, saadab juttu žestide ja liigutustega (imiteerib vihma, tuult, märga, külmetavat lindu ja jänest, jänese jooksu, jänese kutsuvaid viipeid).

Kõnelemine

- Lapsed kordavad pildile osutades kooris ja üksikult: *Õues sajab vihma. Puu on märg, põõsas on märg. Linnul on külm, jänesel on külm.*
- Õpetaja esitab pildile osutades küsimusi: *Milline on ilm? Mis on märg? Kellel on külm? Kus jänes istub? Mida jänes teeb? Kuhu jänes läheb? Mida jänes hüüab?*
- Õpetaja osutab pildile ja lapsed lõpetavad laused: *Õues on ...; Jänesel on ...; Täna on ...; Päike ...; Puhub tugev ...*

Käeline tegevus

Laps täiendab pilti: lõpetab poolikud objektid, hiljem värvib.

Mäng. Pusle

Kümme suurt vihmapiiska on lõigatud pusleks. Vihmapiiskade tükid on põrandal laiali. Lapsed liiguvad muusika saatel. Muusika katkedes panevad lapsed vihmapiisad õigesti kokku.

TÖÖLEHT 17. LIIKLUS

Kuulamine

Lapsed seisavad. Fooris põleb punane tuli, üle tee ei tohi minna.

Lapsed seisavad. Fooris põleb kollane tuli. Lapsed ootavad.

Fooris põleb roheline tuli. Lapsed lähevad üle tee.

- Jutustades pöörab õpetaja tähelepanu laste tegevusele.
- Vestluses lastega jõutakse järeldusele, missugune tuli peab fooris põlema.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad kooris ja üksikult:

Punane tuli. Seisan. Ei tohi minna!

Kollane tuli. Ootan. Ei tohi minna!

Roheline tuli. Lähen üle tee.

- Lapsed vastavad õpetaja küsimustele: *Lapsed lähevad üle tee. Missugune tuli põleb fooris? Fooris põleb roheline tuli, mida lapsed teevad?*

Käeline tegevus

Laps värvib fooris õiged tuled.

Mäng. Valgusfoor

Õpetaja näitab ja nimetab vaheldumisi rohelist, kollast ja punast valgusfoori tuld: roheline – kõik kõnnivad või matkivad autosõitu; kollane – kükitavad; punane – seisavad liikumatult. Kui keegi eksib, tuleb politsei ja rikkuja peab talle peo peale plaksu lüües trahvi maksma.

TÖÖLEHT 18. MÖÖBEL

Kuulamine

See on tuba. Siin elab Inna. Inna toas on laud, voodi, suur tool ja väike tool. Inna paneb riiulile raamatud. Inna paneb kappi riided.

Inna on toas, ta mängib rongiga. Karu istub ja vaatab. Karu tool on väike. Inna tool on suur. Vaata, seinal on pilt. Pildil on Inna sõber Priit.

- Jutustades pöörab õpetaja tähelepanu üksikutele mööbliesemetele.
- Õpetaja võrdleb koos lastega toolide suurust.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad kooris ja üksikult õpetaja osutatud esemete nimetusi ja fraase tekstist: *Laud, tool, voodi. Suur tool, väike tool. Inna mängib rongiga. Karu istub.* Jne.
- Lapsed vastavad õpetaja küsimustele: *Mis see on? Kas see on laud või tool? Kas see tool on suur või väike? Mis on riiulil? Mis on kapis? Kus on pilt? Kes on pildil? Mis on Inna sõbra nimi?*
- Lapsed lõpetavad laused. *See on ...; Karu tool on ...; Siin elab ...; Inna on ...; Karu tool on ...; Inna tool on ...*

Käeline tegevus

Laps värvib õpetaja ütluse järgi. Näiteks: *Laud on roheline. Voodi on kollane. Suur tool on punane. Väike tool on sinine. Kapp on pruun. Riiul on hall.*

Mäng

Pildikomplekt erinevate laudade, voodite ja toolide piltidega. Lapsed otsivad välja kõik laua pildid ja viivad need rühmaruumis laua peale, kapi peale, tooli peale jne.

TÖÖLEHT 19. TOIDUNÕUD

Kuulamine

Lapsed on lasteaias. Lapsed söövad. Siin on neli poissi ja kaks tüdrukut. Loeme koos, mitu poissi siin on! Loeme koos, mitu tüdrukut siin on!

Laud on kaetud. Laual on tassid, taldrikud ja lusikad. Lapsed söövad suppi. Supp on väga hea. See tool on tühi. Tõnu ei ole täna lasteaias. Ta on kodus. Ta on haige.

- Jutustades pöörab õpetaja tähelepanu toidunõudele.
- Õpetaja juhatusel loendatakse pildil olevaid lapsi ja toidunõusid.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad kooris ja üksikult: *See on tass. Laual on tassid. See on taldrik. Laual on taldrikud. See on lusikas. Laual on lusikad.*
- Lapsed vastavad õpetaja küsimustele: *Kes on lasteaias? Mida lapsed teevad? Mida lapsed söövad? Mis on laual? Kus on tassid? Kus on lusikad? Kus on Tõnu? Kas Tõnu on lasteaias? Kas ta on terve või haige? Kas sulle maitseb supp? Mis sulle maitseb?*

Käeline tegevus

- Laps värvib pildi.
- Laps joonistab riulitele veel toidunõusid, iga eseme kõrvale sarnase.

Mäng

Karul on sünnipäev. Lapsed katavad sünnipäevalaua. Panevad lauale tassid, taldrikud ja lusikad ning nimetavad neid. Laua keskele panevad lapsed tordi. Seejärel võib laulda sünnipäevalaulu.

TÖÖLEHT 20. MINU EMA

Kuulamine

Minu ema teeb mulle pai. Minu ema teeb süüa ja katab laua. Minu ema mängib minuga ja koeraga. Hommikul ta ütleb: “Tõuse, kallis laps!” Päeval ta ütleb: “Tule sööma, kallis laps!” Õhtul ta ütleb: “Head ööd, kallis laps.” Minu ema on koos minuga. Minu ema on koos minu isaga. Ma ütlen emale: “Kallis ema, sina oled kõige parem.”

Kõnelemine

- Lapsed kuulavad teksti ja õpivad järk-järgult õpetaja pause täitma puuduvate sõnadega. Lapsed õpivad tervet teksti jutustama.
- Õpetaja küsib: *Mida ema ütleb sulle hommikul? Mida ema ütleb sulle õhtul? Kellega ema mängib? Mida ema sulle teeb? Mida ema sulle ütleb? Kes on sulle kõige kallim?*
- Lapsed kordavad: *Ema teeb pai. Ema teeb süüa. Ema peseb pesu. Ema käib tööl.*

Mäng. Minu pere

Õpetaja loeb teksti ja demonstreerib sõrmede liigutusi. Lapsed pigistavad vasaku käe sõrmed rusikasse ja sirutavad neid (koos lugemisega) pöidla alates.

See sõrm on vanaisa,
see sõrm vanaema,
see sõrm on isa,
see on ema,
aga see pisike on meie laps.
Korratakse teise käega.

TÖÖLEHT 21. TÄNAVAL

Kuulamine

Linnas on kõigil kiire. Auto sõidab kiiresti. Troll sõidab kiiresti. Buss sõidab kiiresti. Takso sõidab väga kiiresti.

Mina ei sõida kiiresti, minul on jalgratas. Minul ei ole kiire. Mina sõidan oma maja ees. Ma ei sõida tänaval. Ma oskan hästi sõita. Minu sõber oskab ka sõita. Kas sina oskad sõita jalgrattaga? Kas sina oskad sõita autoga?

Bussijuht küsib: “Kus on sinu pilet?” “Taskus,” vastab poiss. Poiss läheb bussi peale. Ta sõidab linna. Tal on kiire. Ta läheb kooli.

- Jutustades osutab õpetaja liiklusvahenditele. Iga pildi (tekstilõigu) puhul varieerib õpetaja kõne tempot ja intonatsiooni (kiirustav, rahulik, asjalik).

Kõnelemine

Õpetaja küsib: *Kellel on kiire? Kas see on buss või takso? Millega laps sõidab? Kas see on poiss või tüdruk? Kas ta oskab sõita? Mida bussijuht küsib? Kus on pilet? Kuhu poiss sõidab? Kas poiss läheb poodi või kooli?*

Rollimäng. Kassas

Dialog fraasidega: *Palun mulle üks pilet. – Kuhu sa sõidad? – Ma sõidan poodi. – Palun võta pilet! – Aitäh.*

TÖÖLEHT 22. SUVEL RANNAS

Kuulamine

Ilm on soe. Vesi on soe. On suvi. Tüdruk ja poiss on rannas. Lapsed ehitavad liivast maja. Tüdrukul on pisike ämber. Poisil on käes kühvel. “Palun anna mulle ämber,” küsib poiss. Tüdruk annab talle oma ämbri ja ütleb: “Palun võta!” Mida vastab poiss?

Lapsed mängivad palli. Isa ujub. Emä päevitab. Mere ääres on soe.

- Õpetaja osutab pildil sellele, millest kõneleb.

Kõnelemine

- Lapsed vastavad küsimustele, lõpetavad õpetaja alustatud lauseid tekstist.
- Lapsed leiavad, mida läheb suvel rannas vaja, leiavad need esemed pildilt ja nimetavad.
- Lapsed õpivad paluma – õpetaja nimetab eseme ja lapsed ütlevad: *Palun anna mulle ...*
- Õpetaja osutab esemetele töölehel ja teistele objektidele (pildid, asjad ruumis jne), küsides: *Kas seda on rannas vaja?*

Käeline tegevus

- Laps värvib pildi.
- Laps värvib asjad, mida läheb rannas vaja (pall, ujumisrõngas, liivavormid, rätik) ja tõmbab joone esemest pildini.

Mäng. Palun palli!

- Lapsed jaotatakse kahte rühma. Ühele rühmale antakse erinevad esemed või pildid. Teise rühma liikmed peavad neilt esemeid küsima:
Palun anna pall. Palun anna lusikas. Palun anna tool jne.
- Iga laps saab pildi. Muusika saatel hakkavad lapsed ruumis ringi liikuma. Kui muusika vaikib, peab igaüks endale paarilise leidma ja temaga pildi vahetama.
- Dialoog: *Mis sul on? – Mul on pall. – Palun anna pall! – Palun võta!*

13. TÖÖLEHED 5–6AASTASTELE LASTELE

TÖÖLEHT 1. SPORT

Kuulamine

See poiss on terve ja tugev. Ta teeb sporti. Vaadake, ta jookseb kiiresti. Poiss hüppab kõrgele. Hurraa! Poiss hüppas üle. Plaksutame talle koos. Lapsed, kas teile meeldib hüpata? Kas sulle meeldib hüpata?

Need lapsed on terved. Nad mängivad õues palli. Kas teile meeldib palli mängida? Kas sulle meeldib palli mängida? “Püüa!” hüüab tüdruk. “Oi, ma ei saa palli kätte!” hüüab poiss. Mis juhtus? Vaadake, aken läks katki!

Need lapsed on terved. Nad teevad ka sporti. Tüdruk ronib kõrgele. Poiss ronib ka. Poisile meeldib ronida. Kas sulle meeldib ronida? Mis juhtus? Poiss kukkus. “Kas sul on valus?” küsib tüdruk. “Ei ole,” vastab poiss.

- Õpetaja jutustab pildile osutades ja pöörab tähelepanu laste tegevustele.
- Õpetaja algatab iga pildiseeria raames dialoogi rühmaga.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad pildile osutades kooris ja üksikult fraase tekstist.
- Lapsed vastavad õpetaja küsimustele: *Kas lapsed on saalis või õues? Kas poiss oskab hüpata? Kas tüdruk oskab ronida? Kas tüdruk oskab palli visata? Kellele meeldib palli mängida? Kellele ei meeldi ronida? Anja, kas sulle meeldib hüpata?*
- Õpetaja palub grupil küsida samu küsimusi kilpkonnalt, kes on õpetaja käes. Kilpkonn (õpetaja) vastab eitavalt kõigile küsimustele: *Mulle ei meeldi ...; Ma ei taha ...; Ma ei oska ...; Ma ei saa ...* jne.

Käeline tegevus

Laps värvib pildi.

Mäng

Lapsed on paarides. Hüüdes *Viska! – Püüa!* mängivad palli. Enne paarilise korraldust palli ei visata.

TÖÖLEHT 2. RIIDED

Kuulamine

Need on kingad ja need on kummikud.
 See on seelik ja need on püksid.
 See on väike müts ja see on soe müts.
 See on pluus ja see on jope.

On hommik. Õues on ilus ilm. Päike paistab.
 Liina tõuseb hommikul. Mida ta ütleb? “Tere hommikust.” Liina tahab õue minna.
 Liina paneb riidesse. Mida ta paneb selga? Mida ta paneb jalga? Mida ta paneb pähe?

Küll on täna halb ilm. Vihma sajab ja tuul puhub.
 On hommik. Tiit tõuseb, vaatab õue ja ütleb: “Ma tahan õue minna.” Mida Tiit selga paneb? Mida Tiit jalga paneb? Mida Tiit pähe paneb?

- Jutustades osutab õpetaja pildil olevatele rõivaesemetele.
- Õpetaja pöörab tähelepanu fraasidele *paneb selga, jalga, pähe*.
- Õpetaja osutab riietusesemetele, mis sobivad teksti tegelastele sooja või külma ilma puhul.
- Õpetaja kordab tervitust: *Tere hommikust!*

Kõnelemine

- Õpetaja kordab rõivaesemete nimetusi ja palub lastel need pildilt leida.
- Lapsed kordavad pildile osutades kooris ja üksikult fraase tekstist.
- Lapsed lõpetavad fraasid: *Õues on ...; Päike paistab ja ...; Liina tõuseb ...; Liina tahab ...; Tiit tõuseb, vaatab ...* jne.
- Lapsed vastavad õpetaja küsimustele: *Mida sa paned selga, kui on ilus/hea ilm? Mida sa paned selga, kui on kole/halb ilm?*

Käeline tegevus

- Laps ühendab riided joone abil sobiva pildiga.
- Laps värvib pildid.

Mäng

Õpetaja näitab rõivaesemete pilte, nimetab need, lapsed kordavad kooris. Õpetaja paneb pildid tagurpidi lauale. Lapsed võtavad ükshaaval laualt pilte. Teised püüavad ära arvata ja nimetada, mis on pildil. Mäng võib jätkuda paaris, kus ühel paarilisel on pildid ja ta esitab küsimuse: *Mis see on? Mis need on?* ja teine paariline arvab ära. Õpetaja liigub paaride vahel ja aitab leida õiged sõnad.

TÖÖLEHT 3. AIAS

Kuulamine

Mina olen Jaan. Ma olen oma aias. Meil on suur aed. Täna on kõik sõbrad minuga koos. Me mängime aias. Me sööme aias. Mina süün õuna. See on väga magus õun. See on minu sõber Kadri. Ta joob limonaadi. Ivo ei taha süüa, ta mängib liivakastis. Ülle mängib nukuga. Ta ütleb: “Mine magama!” Ta paneb nuku magama. Nukul on uus vanker. See on roheline. See on minu sõber Mare. Ta armastab hüpata. Vaata, ta hüppab hüppenõoriga!

- Õpetaja osutab peategelasele ja tema sõpradele, nimetab nende nimed: *See on Jaani sõber Mare* jne.
- Jutustades osutab õpetaja pildil olevatele asjadele ja tegevustele.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad pildile osutades kooris: *Me mängime aias. Me sööme, me joome. Jaanil on õun. Ta sööb õuna. Kadri on klaas. Ta joob limonaadi. Ivo on kraana. Ta mängib kraanaga. Tüdrukul on nukk. Ta mängib nukuga. Marel on hüppenõör. Ta hüppab hüppenõoriga.*
- Õpetaja osutab pildile ja teeb, et ei suuda sõnu meelde tuletada, lapsed aitavad teda. Õpetaja: *Poisil/Jaanil/Üllel on...; Poisil on...; Mis tal on? Mis tal on?*
- Õpetaja küsib pildi tegelaste nimesid: *Mis selle poisi nimi on? Mis Jaani sõbra nimi on?*
- Õpetaja küsib: *Kas Ivo tahab süüa? Kas Ivo tahab juua? Mida Ivo tahab teha?* jne teiste tegelaste kohta.
- Õpetaja kommenteerib ringi liikudes laste joonistamist, kordab: *Mida sina joonistad? Kas sina joonistad hüppenõori?*

Käeline tegevus

- Laps lõpetab poolikud joonised.
- Laps värvib pildi.

TÖÖLEHT 4. KÖÖGIS

Kuulamine

Vanaisa keedab moosi. Vanaema teeb kompotti. “Küll on magus moos,” ütleb vanaisa. “Küll on magus kompott,” ütleb vanaema.

Vanaema küsib: “Kas moos on valmis?” Mida vanaisa vastab? “Ei ole veel valmis.”

Vanaisa küsib: “Kas kompott on valmis?” Mida vanaema vastab? “Jaa, kompott on valmis.”

Need on ploomid, ploomid on kausis. Kauss on laual. Ploomid on sinised. Palun värvi ploomid siniseks!

Need on pirnid. Pirnid on kastis. Kast on põrandal. Pirnid on kollased. Palun värvi pirnid kollaseks!

Kus on kartulid? Kas kartulid on korvis? Palun värvi kartulid pruuniks!

Kus on peet? Kas peet on laual või põrandal?

Kus on kapsas? Kus on porgand?

- Jutustades osutab õpetaja pildil olevatele puuviljadele ja aedviljadele.
- Õpetaja esitab küsimusi ja vastab nendele teksti järgi ise, kordamisel vastavad lapsed.
- Lapsed värvivad kuulamise ajal. Õpetaja jälgib, kas lapsed valivad õiged värvid aedviljade ja puuviljade värvimiseks.

Kõnelemine

- Lapsed nimetavad puu- ja aedvilju õpetaja osutamise järgi.
- Õpetaja osutab pildile ja ütleb vale lause, lapsed parandavad teda. Õpetaja küsib: *Kas on õige?* Lapsed vastavad: *Vale!* Näiteks, õpetaja: *Vanaema keedab suppi.* *Kas on õige?* Lapsed vastavad: *Vale!*
- Õpetaja küsimused: *Kus on ploomid? Kas kartulid on laual? Kas pirnid on põrandal? Kas kapsas on laual?* jne.

Käeline tegevus

Laps värvib õpetaja juhatusel pildi.

Mäng

Lapsed istuvad ringis, õpetaja annab igale lapsele juur- või puuvilja pildi. Õpetaja on ringi keskel ja hüüab: *Porgandid ja õunad!* Porgandid ja õunad vahetavad kohad.

TÖÖLEHT 5. KODUS

Kuulamine

Anne kingib emale lilli. Anne on rõõmus. Emal on hea meel. Ta ütleb: “Need on väga ilusad lilled. Täna sind!”

Pille katab lauda. Laual on nõud. Mis juhtus? Tass kukkus maha! Pille on kurb. Ta ütleb: “See tass oli nii ilus. Nüüd läks tass katki.”

Siim ja Toivo kaklevad, neil on paha tuju. Isa on kuri: “Poisid, mida te teete? Lõpetage juba! Toivo, hakka kohe Pillet aitama! Siim, palun too emale vaas!”

Muri on laua all. Tal on paha olla. Tal on palav. Tuba on väga soe. Muri mõtleb: “Ma tahan õue minna,” ja hakkab haukuma.

- Jutustades osutab õpetaja pildil inimeste tegevustele ja emotsioonidele, imiteerib erinevaid emotsioone hääletooniga.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad pildile osutades kooris ja üksikult: *Annel ja emal on hea tuju. Ema on rõõmus. Anne on ka rõõmus. Toivol ja Siimul on paha tuju. Isa on kuri. Tass kukkus maha. Tüdruk on kurb. Muril on palav. Muril on paha olla.*
- Lapsed vastavad õpetaja küsimustele. *Kas sul on hea tuju? Kas isa on rõõmus või kuri? Kas ema on kuri? Kas koeral on külm või palav? Mida koer mõtleb? jne.*

Käeline tegevus

- Laps joonistab ringidesse rõõmsa ja kurva näo.
- Laps värvib pildi.

Mäng. Kurb või rõõmus

Lapsed on eelnevalt rühmaõpetajaga teinud nukud, kellel ühel pool on rõõmus, teisel pool kurb nägu (nukud võib teha õhemast papist, mille laps ise šablooni järgi joonistab ja välja lõikab). Õpetaja näitab erinevaid pilte inimestest, osutab tegelastele töölehel, imiteerib erinevaid emotsioone. Lapsed tõstavad vastavalt üles oma nuku õige poolega ja ütlevad *rõõmus* või *kurb*.

TÖÖLEHT 6. LOOMAD

Kuulamine

Loomad on metsas. Nad mängivad peitust. Kes need loomad on?

Karu on põõsa taga. Kutsume teda koos: “Tule välja, karu!” Hunt on puu taga. Kutsume teda koos: “Tule siia, hunt!” Jänes seisab põõsa all. Kutsume teda koos: “Tule siia, jänku!” Rebane istub suure puu all. Hüüame talle koos: “Tule välja! Ma näen sind!” Kus on siil? Lehtede all. Kus on hiir? Lehtede all. Kutsume koos: “Siil, tule välja! Hiir, tule välja!”

- Õpetaja palub lastel nimetada kõik loomad.
- Edasi jutustades rõhutab õpetaja kohamäärsõnu.
- Õpetaja pöördub eraldi iga lapse poole: *Palun kutsu hunti! Palun kutsu siili!* jne.
- Õpetaja pöördub laste poole: *Hüüame koos!*

Kõnelemine

- Lapsed kordavad pildile osutades kooris ja üksikult: *Loomad on metsas. Loomad mängivad. Hunt on puu taga. Jänes seisab põõsa all. Rebane istub suure puu all* jne.
- Lapsed vastavad õpetaja küsimustele: *Kes see on? Kes on puu taga? Kes on puu all? Kas jänes istub või seisab? Kas siil on põõsa all? Kas hiir on puu taga?* jne.

Käeline tegevus

Laps värvib pildi.

Mäng

- Lapsed seisavad toolide taga, käes mänguasjad. Vastavalt õpetaja korraldusele panevad lapsed mänguasjad tooli ette või taha.
- Õpetaja viipab ja lapsed lausuvad: *Kutsume.* Õpetaja paneb käed ruuporiks suule, lapsed lausuvad: *Hüüame.*

TÖÖLEHT 7. MARDIPÄEV

Kuulamine

On õhtu. Me oleme kodus. Isa loeb raamatut. Lamp põleb. Mina ehitan torni. Kes koputab? Kes koputab? Kas mardisant on see? Ruttu, ruttu ukse lahti teen.

Mardisandid tantsivad, mardisandid laulavad: “Õnne teie perele, leiba teie lauale!”
“Võta kommi, mardisant! Võta õuna, mardisant!”

- Õpetaja osutab järgemööda kolmele pildile, loeb pildile vastavat teksti.
- Õpetaja palub lastel rääkida vene keeles sellest, mida nad teavad mardisantidest.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad kooris: *Kes koputab? Kes koputab? Kas mardisant on see? Ruttu, ruttu ukse lahti teen. Õnne teie perele, leiba teie lauale! Võta kommi, mardisant! Võta õuna, mardisant!*
- Õpetaja esitab küsimusi: *Kas on õhtu või hommik? Mida isa teeb? Mida poiss teeb? Kes koputab? Mida mardisandid teevad? Kuidas mardisandid laulavad? Mida ema annab mardisandile? Mida isa annab mardisandile?*
- Õpetaja palub lapsel osutada esemetele pildil: *Näita, kus on uks. Näita, kus on lamp, tool, torn jne.*

Käeline tegevus

Laps värvib pildi. Teema kordamisel kasutab laps dialoogis enda valmistatud mardimaski.

Müng

- Dialoog: *Tere, mina olen mardisant. – Tule sisse! Palun võta kommi! – Aitäh. Head aega.*
- Õpetaja sosistab ühele lapsele kõrva tegevuse, mida laps hakkab imiteerima, teised lapsed arvavad ära, mis tegevus see on: *Leena tantsib. Sergei kutsub jne.*

TÖÖLEHT 8. MINU PÄEV

Kuulamine

Hommikul tõuseb ema ja hommikul tõusen mina. Ema kutsub: “Aili, tule sööma!” Mis on laual? Lapsed, mida Aili sööb?

Ema läheb tööle. Temal on tööpäev. Mina lähen õue. Minul on puhkepäev. Ema töötab terve päeva. Tal on palju tööd. Ta kirjutab arvutiga. Tal on uus arvuti.

Mina panen suusad jalga ja lähen suusatama. Mul on uued suusad.

Lapsed, kas Aili oskab suusatada? Kas see poiss oskab suusatada? Mida see poiss teeb? Kas lumememm on valmis?

Pärast me läheme koos emaga poodi. Emal on kott ja minul on kott. Lapsed, mida ema ostab?

Õhtul me oleme kodus. Isa on kodus ja ema on kodus. Isa juba magab, ta on väsinud. Ema peseb ja kammib juukseid. Mina olen juba puhas. Ma vaatan pilte. Mul on uus raamat. Varsti ma lähen magama. Ema ütleb mulle: “Head ööd,” ja läheb ka magama.

- Jutustades vaheldub õpetaja hääletoon Aili otsese kõne, jutustaja ja lastega dialoogi puhul.
- Kordamisel jutustab õpetaja teksti ainult Aili sõnadega.
- Kordamisel esitab õpetaja rühmale pildi kohta ainult küsimusi, esitades teksti iga lause kohta vähemalt ühe küsimuse.

Kõnelemine

- Lapsed lõpetavad õpetaja ütlused: *Ema läheb tööle, temal on ...; Mina lähen õue, minul on ...; Me läheme koos emaga ...; Emal on kott ja ...; Isa juba magab, ta on ...; Mina olen juba ...; Varsti ma lähen ...* jne.
- Lapsed vastavad õpetajale, kes mängib ema rolli, hiljem kordavad lapsed dialooge paarides.
 Dialoogid: *Tõuse üles, juba on hommik! – Varsti tõusen.
 Tule sööma, söök on valmis! – Varsti tulen.
 Mine magama, juba on öö! – Varsti lähen.*
- Õpetaja ütlusele *Ma hakkam sööma* vastavad lapsed: *Head isu!*

Käeline tegevus

Laps värvib pildi.

Mäng. Aili ütleb ...

Õpetaja käskluse võib täita ainult siis, kui sellele eelneb *Aili ütleb ...* . Kui mängida võistlusmänguna, lähevad eksijad mängust välja. Käsklused võivad olla näiteks sellised:

- Suusata!
- Kelguta!
- Tee lumememme!
- Hüppa!
- Tõuse üles!
- Mine magama!

Mäng

Õpetaja ütleb aja ja lapsed vastavad sobiva tervitusega:

- HOMMIK – TERE HOMMIKUST!
- PÄEV – TERE PÄEVAST!
- LÕUNA – HEAD ISU!
- ÕHTU – TERE ÕHTUST!
- ÖÖ – HEAD ÖÖD!

TÖÖLEHT 9. KINOS

Kuulamine

Täna on pühapäev. Me läheme isaga kinno. Ema ei taha kinno tulla. Ema on kodus.

Kinos on suur saal. Seal on palju rahvast. Kõik ostavad endale piletid. Kassas istub üks naine. See on müüja. Müüja annab pileti. Väike poiss küsib: “Palun mulle üks pilet.” Müüja ei saa aru. Ta küsib: “Mis filmi sa tahad vaadata?” Poiss annab raha ja ütleb: “Ma tahan vaadata jõulufilmi.”

Üks mees läheb välja. Tal on pilet käes. Ta läheb filmi vaatama.

Me seisame ja ootame. Isa ütleb: “Ma annan sulle raha. Sina ostad kaks piletit.”

Mina ostan piletid ja isa ootab.

Kõnelemine

- Õpetaja küsimused: *Kas ema on kinos? Mitu inimest saalis on? Kas see on mees või naine? Kes see naine on? Mida väike poiss küsib? Mida poiss tahab vaadata? Mis on mehel käes? Kuhu ta läheb?* Lapsed vastavad kooris ja eraldi.
- Lapsed lõpetavad laused: *Täna on ...; Me läheme isaga ...; Ema ei taha kinno ...; Müüja annab ...; Palun mulle ...; Me seisame ja ...; Mina ostan piletid ja isa ...*
- Lapsed kordavad fraase: *Palun mulle üks pilet. Ma tahan filmi vaadata.*

Käeline tegevus

Lapsed värvivad pildi.

Mäng

Dialog fraasidega: *Palun mulle üks pilet. – Mida sa tahad vaadata? – Ma tahan vaadata jõulufilmi. – Palun, siin on pilet.*

TÖÖLEHT 10. JÕULUD METSAS

Kuulamine

Talvel on külm. Talvel on lumi maas. Maa on valge. Talvel on palju lund. Puud on raagus. Ainult kuused on ilusad.

Metsas on jõulud. Jänesed jooksevad vaatama, kus on ilus kuusk. Põder küsib: “Kas juba on jõulud? Kus on kuusk? Kus on kingitused? Kus on jõuluvana?” Rebane vastab talle: “Varsti on jõulud. Varsti tuleb jõuluvana. Kuusel on juba ehted. Tule koos minuga. Lähme vaatame, kus on kuusk!”

Põder ei saa aru: “Miks karu magab? Miks karu ei oota jõuluvana? Miks karu ei tule meiega koos?”

Lapsed, miks karu magab? Karu magab talvel.

- Jutustades imiteerib õpetaja põdra aeglast ja madalat hääletooni ning segadust, rebase tähtsat ja õpetavat hääletooni.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad pildile osutades kooris ja üksikult põdra küsimusi.
- Õpetaja esitab küsimusi: *Kas kuusk on metsas või toas? Kas kuusel on ehted? Mis on kuusel?* jne.
- Lapsed vastavad: *Talvel karu magab.*

Käeline tegevus

Laps värvib ehted kuusel. Õpetaja juhendab värvide valikul.

Mäng. Mõista, mõista, kes ta on?

Õpetaja iseloomustab kedagi pildi teemaga seotud tegelast ja lapsed arvavad ära, kellest õpetaja räägib. Näiteks: *Tal on punane mantel, tal on pikk habe, ta habe on valge, tal on suur kott. Ta elab metsas, tal on pikad kõrvad, tal on pikad jalad, ta hüppab kaugele.* Õpetajal on vastavad pildid või mänguasjad, mida vajadusel näitab.

TÖÖLEHT 11. MIS ON JÄRGMINE PILT?

Kuulamine ja kõnelemine

- Õpetaja selgitab, kuidas pildid on paigutatud, ja räägib, kuidas pilte õigesti lõigata ja kleepida: *Missugune on pilt number üks? Kuhu me selle kleebime? Lõikame välja need pildid ja kleebime siia. Lõikame mööda joont. Paneme pildi täpselt joonte peale* jne. Õpetaja tutvustab pildiseeriaid eraldi või kahekaupa. Kordamisel räägitakse töölehe kõigist pildiseeriatest, rõhutades konstruktsiooni *kui ..., siis*.
- Õpetaja jutustab tekste üksikute lausete kaupa, esitades küsimusi ja vastates neile ise.
- Kordamisel jutustab tekste vaid lausetega, mis on töölehe tagaküljel, ega katkesta küsimustega.
- Kordamisel õpetaja ei jutusta tekste, vaid osutab piltidele, tegelastele, asjadele ja lapsed püüavad tekste ise jutustada.

Kui sajab lund, siis vanaisa võtab lumelabida. Näidake, kus sajab lund! Kus on auto? Auto on lume all. Kus on vanaisa? Kus on lumelabidas? Mida vanaisa teeb? Koristab lund. Ta teeb tee puhtaks.

Tüdruk ütleb: **“Kui mul on juuksed sassis, siis ma kammin juukseid.”** Kas tüdruku juuksed on sassis? Mis tüdrukul käes on? Kas ta kammib juukseid? Kas nüüd on juuksed korras? Kas nüüd on tüdruk ilus?

Kui tee on libe, siis auto teeb avarii. Vaadake, siin on talv ja tee on libe. Auto sõidab kiiresti. Mis juhtus? Auto tegi avarii. Kes tuleb? Politseinik tuleb. **Kui auto teeb avarii, siis tuleb politseinik.** Mida politseinik ütleb? “Kui tee on libe, ei tohi kiiresti sõita.” Kas politseinik on kuri või rõõmus? Kas autojuht on kurb või rõõmus?

Kui on jõulud, siis jõuluvana toob kingituse. Kes see on? See on tüdruk. Mis ta nimi on? Kas Tiina, kas Külli? Hästi, tema nimi on ... Ta teeb paki lahti. Mis paki sees on? Kas see on raamat? Kas need on värvid? Ei ole, see on ju lauamäng. Õige, see on ... .

On talv, varsti on jõulud. Lapsed, kas jõulud on varsti? **Kui on jõulud, siis toome kuuse tupp.** Kas see on ilus kuusk? Kes toovad kuuse tupp? **Kui kuusk on ilus, siis toome kuuse tupp.** Kas sellel kuusel on ehted? Ei ole. Kas nüüd on kuusel ehted? Jaa, on. Kuusk on toas ja kuusel on ehted. Mis siin on? Jõulud on läbi, kuused on koledad. Kus kuused on? Prügikasti juures. **Kui kuusk on kole, siis viskame kuuse välja.** Kas meil on toas kuusk? Kas sinul on kodus kuusk?

Kõnelemine

- Lapsed vastavad küsimustele ja püüavad teksti jutustamise ajal kaasa rääkida. Õpetaja pöördub iga küsimuse ja lausega laste poole.
- Lapsed pakuvad tüdrukule nimesid.
- Õpetaja alustab lauseid tekstist, mida lapsed lõpetavad.
- Õpetaja teeb pausi lauses ja jätab vahele *siis*. Õpetaja kontrollib (vajadusel tõlgib), kas lapsed saavad aru lausekonstruktsioonist *kui ...*, *siis*.

TÖÖLEHT 12. ARSTI JUURES

Kuulamine

Mina olen haige. Mul on köha ja nohu. Me oleme haiglas. Ema ütleb: “Ootame, arst kutsub varsti.”

Me oleme arsti juures. Arst on mees. Tal on prillid ees. Arst küsib: “Kas sul on palavik? Kas sul valutab kurk?” Ema räägib arstiga. Mina ootan. Arst kirjutab retsepti ja räägib, mida tuleb teha: “Sa pead rohtu võtma. Sa pead puhkama.”

Me oleme apteegis. Ema annab retsepti ja varsti toob tädi rohtu. Siis me läheme koju.

Ma võtan rohtu. Ma puhkan voodis. Ma vaatan raamatut ja magan. Varsti ma saan terveks.

Jutustades imiteerib õpetaja lapse hääletooni. Esimest korda töölehte tutvustades ei pööra õpetaja tähelepanu detailidele (teised haiged ooteruumis, asjad arsti kabinetis, ravimid apteegis jne).

Järgmisel õppeaastal kirjeldatakse pilti, õpetaja jutustab lapsest, kellele ta paneb nime, ja alustab jutustust: *Triin on haige. Tal on köha ja nohu* jne. Esitab küsimusi teiste haigete kohta: *Mis tal valutab?* jne; pöörab tähelepanu asjadele arsti laual ja apteegis, nimetab rohkem detaile (*kraadiklaas, lusikas, purgid, telefon* jt).

Kõnelemine

- Õpetaja küsimused: *Kas ema on kinos? Kas laps on poes? Kas nad on haiglas? Kellel on köha? Kellel on palavik? Kas arst on mees või naine? Kas tal on prillid või ei ole? Kellega ema räägib? Mida arst ütleb? Kas ema ja tüdruk on lasteaias või apteegis? Kas nad on apteegis või bussijaamas? Mida tüdruk teeb voodis?*
- Lapsed lõpetavad laused: *Ma olen ...; Me oleme arsti ...; Arst küsib ...; Ma puhkan ...; Varsti ma saan ...*

Käeline tegevus

Laps värvib ainult peategelase. Järgmisel aastal terve pildi.

TÖÖLEHT 13. VASTLAPÄEV

Kuulamine

Täna on vastlapäev. Me oleme õues ja kelgutame. Vastlapäeval me sõidame hobusega ja mängime vurriga. Pärast sööme hernesuppi, joomme sooja teed ja sööme vastlakukleid. Vastlapäev on tore päev.

- Jutustades osutab õpetaja laste tegevustele pildil.
- Jutustust korrates rõhutab õpetaja traditsioonilisi vastlatoite.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad pildile osutades kooris ja üksikult: *Vastlapäev. Me kelgutame. Me sõidame hobusega. Me joomme teed. Me sööme hernesuppi. Me oleme rõõmsad. Me keerutame vurri jne.*
- Lapsed leiavad pildilt tegevused ja vastlatoitud, mida õpetaja nimetab: *Me kelgutame ...; Me sööme suppi...; See on vurr. See on hobune jne.*
- Lapsed vastavad õpetaja abiga küsimustele: *Mis päev täna on? Mida me teeme vastlapäeval? Mida me sööme vastlapäeval?*

Käeline tegevus

- Laps värvib pildi.
- Laps valmistab nõopidest ja nõorist vastlavurri ja õpib vurriga mängima.
- Laps lõikab paberist välja lumehelbed.

Mäng

- Dialoog fraasidega: *Tule õue kelgutama! – Oota, varsti tulen. Ma panen riidesse.* Lapsed matkivad riietumise ja kelgutamise liigutusi.
- Õpetaja näitab ette: matkib kätega lumesadu (või võtab paberist lumehelbed, matkib lumesadu), paneb karu lumeteki alla magama, paneb sõrme suule. Õpetaja ja hiljem lapsed saadavad liigutusi kõnega: *Lund sajab tasa, tasa. Karu magab tasa, tasa. Mina olen tasa, tasa.*

TÖÖLEHT 14. KODULOOMAD

Kuulamine

Metsas elavad metsloomad, kodus elavad koduloomad. Kodus elavad koer ja koerakutsikas. Kass ja kassipoeg on koduloomad. Koduloomad on ka jänes ja jänese-poeg. Lehm ja vasikas elavad kodus. Lammas ja lambatall on koduloomad. Siga ja põrsas on koduloomad.

- Jutustades osutab õpetaja pildil loomadele ja nende poegadele.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad pildile osutades kooris ja üksikult: *Koeral on kutsikas, kassil on kassipoeg, jänesel on jänese poeg, lehmil on vasikas, lambal on tall, seal on põrsas. Või: kassipoeg on kassi laps jne.*
- Lapsed osutavad kuuldu järgi õigele pildile.
- Lapsed vastavad küsimustele: *Kes see on? Kas koer on koduloom või metsloom? jne.*

Käeline tegevus

- Laps värvib loomad.
- Laps ühendab loomad ja nende pojad.

Mäng. Loomaaed

Õpetaja näitab lastele koduloomade pilte ja kinnitab need seejärel põrandale või seinale. Lapsed valivad, milline loom neile kõige rohkem meeldib, lähevad selle looma pildi juurde ja iseloomustavad teda: *Jänesel on pikad kõrvad. Jänesel on väike saba. Jänes hüppab jne.* Laps valib loomale vastava loomalapse ja imiteerib tema liikumist.

TÖÖLEHT 15. SÜNNIPÄEV

Kuulamine

Täna on tähtis päev. Täna on Siimul sünnipäev. Siim on viieaastane. Laual on lilled, kingitused ja tort. Laual on sünnipäevatort. Siimu sõbrad ütlevad talle: “Palju õnne sünnipäevaks!”

- Jutustades osutab õpetaja pildile.
- Õpetaja juhib laste tähelepanu laste vanusele.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad pildile osutades kooris ja üksikult: *Sünnipäev. Siimul on sünnipäev. Palju õnne sünnipäevaks! See on tort. Siin on lilled. Siim on viieaastane. Poiss on kuueaastane* jne.
- Õpetaja osutab pildile ja lapsed nimetavad pildil olevaid asju.
- Lapsed lõpetavad õpetaja laused: *Siim on ...; Laual on ...; Siimu sõbrad ütlevad: ...*

Käeline tegevus

Laps värvib laste riided õpetaja juhatusel (õpetaja nimetab värvid ja esemed, mida värvida).

Mäng. Loendamine

Lapsed seisavad ringis. Palli edasi andes alustatakse loendamist. Kes ütleb *viis*, jääb istuma, langeb mängust välja ja ring muutub väiksemaks. Mäng lõpeb, kui viimased neli last jäävad ringi keskele.

TÖÖLEHED 16. ja 17. ARVUD JA NUMBRID

Kuulamine

Loomad on rongijaamas. Nad tahavad rongiga sõita. Igal loomal on pilet. Kassil on käes pilet number 1, tema läheb vagunisse number 1. Koeral on pilet number 2, tema läheb vagunisse number 2. Hundil on pilet number 3, tema läheb vagunisse number 3. Rebasel on pilet number 4, tema läheb vagunisse number 4. Karu läheb vagunisse number 5, sest temal on pilet number 5. Mis number pilet on jänesel? Õige, number 6. Kuhu ta läheb? Õige. Vagunisse number 6. Kõik loomad sõidavad rongiga. See on pikk rong.

- Õpetaja osutab kahele pildile kordamööda.
- Kordamisel õpetaja ainult osutab, lapsed jutustavad teksti.
- Järgmisel õppeaastal pööratakse sama pildi puhul tähelepanu loomade riietusele ja asjadele.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad pildile osutades: *Koeral on pilet number 2 jne.*
- Lapsed moodustavad õpetaja abiga lauseid: *See on pilet number 1. Siin on vagun number 1. Koeral on pilet number 2. Koer läheb vagunisse number 2 jne.*

Käeline tegevus

Laps lõikab mööda piirjoont välja loomad ja kleebib nad õigetesse vagunitesse.

Luuletus

Ma seisan, seisan, seisan
ja sina seisad ka.
Ma ootan, ootan, ootan
ja sina ootad ka.
Ma sõidan, sõidan, sõidan,
ma sõidan rongiga.

Müng

Rühmas on 6–10 tooli pandud üksteise järele ritta. Tagurpidi asetatud numbrikaardid on laual. Laps võtab ühe numbrikaardi ja ütleb, mis number tal on, seejärel loendab, missugusele toolile ta peab istuma.

TÖÖLEHT 18. PÜHAD

Kuulamine

On kevadpühad. Õues paistab päike. Lapsed on lasteaias. Laua peal on munad, värvid ja pintsel.

See on minu sõber Märt. Ta värvib mune. Värvime meie ka. Mis värvi sina värvid muna? Mis värvi on sinu muna?

See on Märdi sõber Riina. Riina paneb oksad vaasi. Need on ilusad oksad, oksal on pajutibud. Vaas on akna peal.

Mida kass teeb? Ta vaatab, mida lapsed teevad. Ta vaatab, mida linnud teevad. Ta vaatab tuppa ja vaatab õue.

- Pilti tutvustades õpetaja algul nimetab esemeid ja olendeid pildil: muna, munad, värvid, pintsel, pajuoksad, vaas, kass, aken, linnud jne.
- Teksti jutustamise ajal palub õpetaja lastel värvida munad töölehtedel.

Kõnelemine

- Lapsed vastavad õpetaja küsimustele: *Mis on laual? Mis on vaasis? Kus on vaas? Mida Märt teeb? Mida Riina teeb? Kas Riina värvib? Kas kass värvib? Kuhu kass vaatab? Mida kass vaatab?*
- Lapsed lõpetavad teksti laused: *Lapsed on...; See on minu sõber...; Muna on...; Vaasis on...; Kass vaatab...; Linnud on...; Lapsed on... .*
- Laps ütleb, mis värvi on tema munad ja tibu.

Käeline tegevus

- Laps värvib munad ja tibu.
- Laps joonistab pajuokstele pajutibud.

Mäng

Lapsed istuvad ringis ja veeretavad üksteisele puumuna, korrates: *Mina veeretan sinule.*

TÖÖLEHT 19. KORISTAME KÖÖKI

Kuulamine

Täna me koristame kööki. Me teeme köögi korda. Me paneme asjad sinna, kus need peavad olema. Kus peab olema lusikas? Õige, siin. See on sahtel. Paneme lusika sahtlisse. Tõmbame joone lusika juurest sahtli juurde.

Kus peab olema taldrik? Õige, kapis restil. Paneme taldriku restile. Tõmbame joone taldrikust kuni restini.

Kus peab olema tass? Õige, tass peab olema siin. Tõmbame joone tassist nagini. Mis see on? Prügikast. Aga kus on prügi? Siin. Paneme prügi prügikasti.

Kas klaasid on kapis? Ei ole. Paneme klaasid kappi.

Nüüd on kõik nõud õiges kohas.

Kõnelemine

- Pärast teksti lõpetamist kontrollib õpetaja, kas kõik lapsed jõudsid jooned tõmmata õigesse kohta, samal ajal kordab fraase tekstist.
- Õpetaja küsib iga söögiriista kohta: *Kus nüüd lusikas on? Kas lusikas on sahtlis või prügikastis? Kus nüüd taldrik on? Kas taldrik on kapis või prügikastis?* jne.
- Lapsed vastavad õpetaja küsimustele: *Mis on kapis? Mis on sahtlis? Mis on nagis? Mis on prügikastis? Mis on restil?*

Käeline tegevus

- Laps tõmbab noole toidunõust kohta, kuhu see kuulub.
- Laps joonistab toidunõud sellesse kohta, kuhu need kuuluvad, ja värvib need.

Mäng

- Kolm eri mõõtu karu ja kolmes suuruses toidunõud. Lapsed katavad karudele laua: suurele karule suured nõud, keskmisele karule keskmised nõud ja väikesele karule väikesed nõud. Lapsed kommenteerivad oma tegevust: *See on suur karu, tal on suur taldrik* jne.
- Õpetaja koristab koos lastega tuba, korrates teksti väljendeid ja ergutades lapsi kommenteerima õpetaja ja enda tegevust.

TÖÖLEHT 20. LEMMIKLOOMAD

Kuulamine

“Vanaema, lähme poodi. Ma tahan endale kala,” ütles ühel hommikul Marika. Vanaema kuulas ja küsis: “Kas sa tahad kuldkala?” Marika mõtles ja vastas: “Ma ei tea. Ma tahan ilusat kala.”

Marika vend Jüri kuulis seda juttu. Ta ütles: “Ma tahan endale ka looma.” Vanaema imestas: “Mis looma sina tahad?” Jüri ütles: “Võib-olla hamstrit, aga võib-olla papagoiid.”

Marika kiirustas: “Lähme kohe poodi. Lähme kiiresti.”

Vaadake: vanaema, Marika ja Jüri on juba poes. Selles poes ei ole toidud, selles poes ei ole mänguasjad, selles poes ei ole raamatud – siin on ainult loomad ja linnud.

Mis loomad siin on? Siin puuris on papagoi. Kas ta on loom või lind?

Siin kastis on jänes. Vaadake, kui ilus jänes.

Siin on linnud. Nad hüppavad ja laulavad.

Mida teeb Marika? Ta küsib: “Palun mulle kolm kala.” Tal on juba akvaarium ja müüja paneb kalad akvaariumisse.

Mida teeb Jüri? Ta küsib: “Palun mulle üks väike sinine papagoi.” Tal on juba puur ja müüja paneb papagoi puuri.

Vanaema ütleb: “Nüüd on meil kodus kolm kala ja üks papagoi.”

- Jutu esimese poole dialoogid mängib õpetaja käpiknukkude või sõrmenukkudega.
- Õpetaja jätkab juttu, osutades töölehe tegelastele. Jutustades juhib õpetaja laste tähelepanu erinevatele loomadele, kaladele ja lindudele.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad pildile osutades kooris ja üksikult: *Kala elab akvaariumis. Papagoi elab puuris. Hamster elab puuris. Jänes elab kastis. Poisile meeldib papagoi. Tüdrukule meeldivad kalad. Vanaemale meeldib jänes.*
- Lapsed vastavad õpetaja küsimustele: *Kes elavad akvaariumis? Kes elavad puuris? Kas papagoi on suur või väike? Kas jänes elab akvaariumis? jne.*
- Lapsed kordavad teksti dialooge.

Käeline tegevus

Lapsed värvivad loomi.

Mäng

Õpetaja paneb lauale või põrandale loomapildid, lapsed valivad välja oma lemmiklooma. Seejärel näitavad seda teistele ja nimetavad looma nime.

TÖÖLEHT 21. ELUKUTSED

Kuulamine

See on bussijuht. Ta sõidab bussiga. Ta müüb pileteid. Poiss ostab pileti.

See on tuletõrjuja. Maja põleb ja punane tuletõrjeauto sõidab kiiresti. Tuletõrjuja kustutab tuld.

See on arst. Ta töötab kiirabis. Ta sõidab kiirabiautoga. Ta vaatab, kes on haige. Ta vaatab, kellel on valu.

See on õpetaja. Ta töötab koolis. Ta loeb ja kirjutab. Ta õpetab koolis lapsi.

See on politseinik. Ta sõidab politseiautoga. Ta vaatab, kas autojuht sõidab õigesti. Ta ütleb: "Ei tohi sõita kiiresti."

Kõik töötavad: arst töötab ja õpetaja töötab, autojuht töötab ja politseinik töötab. Tuletõrjuja töötab ka.

Kõnelemine

- Õpetaja jutustab teksti pärast seda, kui lapsed on pildid lõiganud, kleepinud ja värvinud.
- Lapsed kordavad järele või lõpetavad õpetaja alustatud lauseid tekstist.
- Õpetaja näitab suuri silte, kuhu on kirjutatud *politsei, kiirabi, tuletõrje, bussijaam*. Lapsed õpivad neid sõnu sõnakujude järgi nimetama. Sildid jäävad rühmatoa seinale ja rühmaõpetaja pöörab aeg-ajalt laste tähelepanu siltidele seinale.

Mäng. Kadunud laps

Lapsed istuvad poolkaares nii, et näevad hästi üksteist. Õpetaja keerab lastele selja ja teadustab: *Tähelepanu! Kadunud on üks väike poiss. Tal on seljas sinine pluus ja rohelised püksid, jalas pruunid sandaalid*. Laps, keda otsitakse, tõuseb püsti, tuleb õpetaja juurde, ütleb oma nime ja vanuse.

Käeline tegevus

- Lapsed lõikavad lehe alumisest servast välja pildid ja kleebivad need õigesti kohta.
- Lapsed värvivad õpetaja juhatusel autod ja bussi.

TÖÖLEHT 22. KAUPLUSED

Kuulamine

Siin on kolm poodi. See on kõrge maja, siin on silt MÖÖBEL. Mööblipoes on voodid, lauad, toolid, diivanid.

See maja on veel kõrgem. Kas see on kõige kõrgem maja? Siis kaupluses on riided: püksid, jope, kleidid, mantlid, mütsid.

Kõige madalam pood on see. Siin on mänguasjad.

Mänguasjapood on kõige väiksem. Mööblipood on suurem. Rõivapood on kõige suurem.

See on tänav. Tänaval sõidavad autod. Need on kaubaautod. Kuhu sõidab see auto? Õige, see auto viib kaupa mööblipoodi. Kuhu sõidab see auto? Õige, see auto viib kaupa riidepoodi. Kas see auto sõidab mänguasjapoodi? Jaa, muidugi, auto viib kaupa mänguasjapoodi.

- Jutustades osutab õpetaja pildile ja rõhutab sõna *pood* erinevaid käändevorme.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad kooris ja üksikult: *See on pood. Need on poed. Selles poes on mänguasjad... riided... mööbel.*
- Laps lõpetab laused, millega võrdleb poodide suurust: *Mänguasjapood on ...; Mööblipood on ...; Riidepood on ...*
- Kui laps on värvanud poed, siis lõpetab eelnevad laused õiget värvi nimetades.

Käeline tegevus

- Laps tõmbab jooned iga kaubaauto juurest õige poe ette.
- Laps värvib poed ja autod.

Mäng. Poes

Mängijad istuvad toolidel. Igaühel on käes pilt. Üks laps on ostja. Ta tuleb poodi ja nimetab, milliseid asju ta osta tahab. Mängija, kelle käes on vastav pilt, tõuseb püsti, näitab pilti, tuleb ostja juurde ringi keskele ning aitab tal mõelda sõnu, mida nimetada.

TÖÖLEHT 23. KIRI VANAEMALE

Kuulamine

Õpetaja räägib enne töölehe juurde asumist kirja kirjutamisest: näitab ette, kuidas kirja kirjutatakse, kuidas kleebitakse ümbrikule mark, kuidas kiri postkasti pannakse.

Mäng. Postiljon

Lapsed jagunevad kahte gruppi. Mõlema grupi lapsed panevad enda joonistatud pildi või kirja ümbrikusse, üks grupp viib kirjad ühte improviseeritud postkasti, teine grupp teise postkasti. Kaks postiljoni viivad ühe grupi kirjad teise grupi lastele ja ütlevad igäihele: *Sulle on kiri.*

Käeline tegevus

- Laps voldib ümbriku, paneb joonistuse või kirja sinna sisse, kleebib ümbriku kinni.
- Laps lõikab välja töölehe pildid ja kleebib need õiges järjekorras. Õpetaja jälgib, et pildiseeria saaks korralikult ja õiges järjekorras kleebitud.
- Laps värvib pildi.

Kuulamine

Tuuli elab linnas. Tema vanaema elab maal. Tuuli tahab vanaemale kirja kirjutada. “Kus on paber, kus on pliiats?” otsib tüdruk. “See on hea paber, see on hea pliiats. Ma kirjutan kiiresti vanaemale kirja.”

Tuuli oskab kirjutada. Ta kirjutab ilusasti kõik tähed. Ta saadab vanaemale ka pildi, mille ta eile joonistas. Laual on ümbrik ja ümbriku peal on mark.

Nüüd on kiri valmis. Tuuli kirjutab: “Tere, vanaema. Kuidas sa elad? Mina elan hästi. Ma tulen suvel sulle külla.” Ta paneb kirja ümbrikusse ja sõidab bussiga linna.

Tuuli viib kirja postkasti. Postkastis on palju kirju. Postiljon võtab Tuuli kirja ja viib vanaemale.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad lauseid: *Tuuli elab linnas. Vanaema elab maal. Tuuli oskab kirjutada. Tuuli oskab joonistada. Tuuli saadab vanaemale kirja. Tuuli viib kirja postkasti.*
- Lapsed vastavad õpetaja küsimustele. *Kus Tuuli elab? Aga kus Tuuli vanaema elab? Mida Tuuli siin pildil teeb? (Otsib paberit, otsib pliiatsit, otsib ümbrikku.) Kellele Tuuli kirjutab? Kas Tuuli oskab tähti kirjutada? Mida Tuuli kirjutab? Kuhu Tuuli viib kirja?*
- Lapsed lõpetavad õpetaja alustatud laused. *Kus on ...? Kus on ...? Tuuli oskab ... . Laual on ümbrik ja ... . Nüüd on kiri ... . Tere, ... Kuidas ...? Mina elan ... . Ma tulen ... . Postiljon võtab ... .*
- Kordamisel jutustavad lapsed paaris üksteisele loo, õpetaja aitab leida vajalikke sõnu ja suunab küsimustega.

TÖÖLEHT 24. MARJUL

Kuulamine

Ema ja lapsed lähevad metsa marju korjama. Emal on korv. Poisil on ämber. Tüdrukul on kruus. Kõik korjavad marju.

Ema korjab vaarikaid. Ta paneb vaarikad korvi. Poiss korjab maasikaid. Ta paneb maasikad ämbrisse. Tüdruk korjab mustikaid. Ta paneb mustikad kruusi.

Ema ja lapsed lähevad koju. Emal on korvis vaarikad. Poisil on ämbris maasikad. Tüdrukul on kruusis maasikad.

Kõnelemine

Õpetaja esitab abistavaid küsimusi ja alustab lauseid, mida lapsed lõpetavad. *Mida lähevad ema ja lapsed tegema? Mis on emal/poisil/tüdrukul käes? Kuhu paneb ema vaarikad? Ema paneb vaarikad ... . Poiss paneb ... . Mis on kruusis? Mis on korvis? Jne.*

Käeline tegevus

Laps värvib esimesel pildil ema, poisi ja tüdruku. Värvib ja joonistab teisel pildil juurde vaarikad, maasikad, mustikad õige anuma juurde.

Luuletus. Laps ja tuul. E. Enno

Tipp, tapp, tilluke,
tilluke, lilluke,
lähme metsa kõndima,
maasikmarju otsima.

Mäng. Peitus

Õpetaja peidab mõned mänguasjad ruumis erinevatesse kohtadesse ja ütleb, kuhu ta asja pani ja kus asi on. Näiteks: *Ma panin karu kappi, korvi, riiulile, ämbrisse, sahtlisse või Karu on kapis, riiulil, ämbris ... jne.* Seejärel küsib õpetaja lastelt: *Kuhu panin karu? Või: Kus karu on?* Hiljem võib peitjaks olla mõni lastest.

TÖÖLEHT 25. SUVEL PARGIS

Kuulamine

Minu isal on hea sõber. Tema nimi on Peeter. Onu Peeter kutsus meid piknikule. Täna on pühapäev. Mina ja minu vend Tauno läheme ka piknikule. Siin on ilus park ja suured puud. Me paneme toidud murule. Meil on kaasas söögid ja joogid. Söögid on karbis ja joogid pudelis.

Me sööme ja joome. Me sööme leiba ja liha. Me joome mahla ja limonaadi. Mul on kõht täis, aga isa ja onu Peeter söövad veel.

Kuhu kadus päike? Pilve taha. Taevas on pilved ja vihma hakkab sadama. “Kiiresti, kiiresti!” hüüab onu Peeter. “Paneme asjad kokku. Jookseme kiiresti autosse.”

Oi, kuidas vihma sajab. Puud on märjad ja muru on märg. Minu jalad on juba märjad. Me jookseme autosse. Me viime kõik asjad autosse ja sõidame koju.

- Õpetaja jutustab, kuid ei osuta õigetele piltidele. Lapsed leiavad ise õige piltide järjekorra.
- Õpetaja palub kirjutada piltide juurde õige järjekorranumbri ühest kuni neljani ja veendub, et kõigil lastel on valitud õige piltide järjestus.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad piltidele osutades kooris ja üksikult: *Täna on pühapäev. Mina ja minu vend Tauno läheme ka piknikule. Siin on ilus park ja suured puud jne.*
- Lapsed leiavad pildilt tegevused ja asjad, mida õpetaja nimetab: *Tauno paneb teki murule. Onu Peeter jookseb autosse. Lilled on märjad. Pudelis on mahl. Vihma sajab. Päike paistab. Taevas on pilved. Isa jookseb kiiresti autosse jne.*
- Lapsed vastavad õpetaja abiga küsimustele: *Mis päev täna on? Kas lapsed on pargis või kodus? Kas murul on laud või tekk? Kas see on pudel või klaas? Kas siin päike paistab või ei paista? Kas onu Peeter on pikk või lühike? Kas Taunol on jalas saapad või kingad? Kas see on auto või tramm? Kas auto sõidab või seisab? jne.*

Käeline tegevus

- Lapsed lõikavad kodus või rühmatunnis välja pildid ja kleeбивad märgitud järjekorras õigesse ruutu. Kordamisel õpetaja ei kasuta enda töölehte, vaid vaatab laste tehtud ja värvitud töölehti.
- Laps värvib pildi.

Mäng. Garaažis

Õpetaja on garaažiülem. Lapsed on autojuhid ja tulevad garaažist oma sõidukit võtma. Iga juht peab ütleva, millist sõidukit ta soovib, nimetades sõiduki nime, värvuse, suuruse jms: *Minu buss on suur kollane ...* jne. Õpetaja annab igale lapsele sõiduki, mida laps tahtis.

Mäng. Trips-traps-trull

Tahvlil on trips-traps-trulli ruudustik. Õpetaja näitab ilmastiku kohta pilte, esitab küsimusi. Lapsed vastavad: *Vihma sajab! Päike paistab! Ilus ilm! Vihmane ilm!* Kes vastab õigesti, saab õiguse ruudustikku oma märgi kirjutada. Mäng lõpeb, kui ruudustik on täidetud, võitja on laps, kes kogub kõige rohkem märke.

14. TÖÖLEHED 6–7AASTASTELE LASTELE

TÖÖLEHT 1. MIS ON TEISITI?

Kõnelemine

- Õpetaja alustab töölehe tutvustamist küsimusi esitades, pöörates paarispilete võrreldes algul tähelepanu sarnasustele, hiljem erinevustele. Kui lapsed vastavad emakeeles, kordab õpetaja vastust eesti keeles.
- Teksti eesmärk on mõista küsimusi ja valida eitav või jaatav vastus.

Kuulamine

I paarispilet: *Kes see on? Jaa, see on ahv. Siin on ahv ja siin on ka ahv. See on sama ahv, aga kaks pilti. Kas ahv seisab või istub? Jaa, siin istub ja siin ka istub. Ahv istub vaiba peal. Kas siin on vaip? Aga kas teisel pildil on vaip? Ahvil on prillid ees. Kas siin on ka ahvil prillid ees? Õige, siin ei ole. Kas siin on ahvil raamat käes? Jaa, tal on raamat käes ja ta loeb. Kas siin ka ahv loeb? Ei loe. Ta ei saa lugeda, tal ei ole raamatut. Kus on raamat? Siin pildil on, aga siin ei ole. Ma ei näe, kus raamat on. Kas teie näete? Õige, siin on vihmavari, aga siin ei ole. Ma ei näe, kus on vihmavari.*

II paarispilet: *Siin pildil on kilpkonn ja siin on kilpkonn. See on sama kilpkonn. Mida ta siin teeb? Jaa, ta ronib. Mis siin on? Loss, tornid, seinad. See on liivaloss ja tornid. Lapsed tegid liivalossi, lapsed ehitasid seinad ja tornid. Aga mis siin juhtus? Jaa, loss on katki, seinad on katki, tornid on katki. Kes tegi? Jaa, kilpkonn tegi katki. Mis on siin pildil veel teisiti? Õige, siin on ämber, aga siin ei ole. Mina ei näe, kus siin on ämber. Kas sina näed? Mis on veel teisiti? Õige, kilpkonnal on viis ruutu. Loeme, mitu ruutu on siin! Õige, seitse. Mitu ruutu on siin? Jaa, siin on viis ruutu. Kus on vähem? Kus on rohkem?*

III paarispilet: *Kes see on? Jaa, see on papagoi. Vaadake, ta istub oksa peal. Mis tal käes on? Fotoaparaat. Ütleme kõik koos: fotoaparaat. Papagoi teeb pilti. Aga mis on sellel pildil teisiti? Kas fotoaparaat on? Kas siin on oks? Õige, siin on üks oks, aga siin on kaks oksa. Mis on veel teisiti? Siin on kolm sulge, aga siin on kaks sulge. Kus on rohkem? Kus on vähem? Mida papagoi teeb? Papagoi pildistab. See on sama papagoi. Siin ta istub oksal ja siin istub oksal. Siin ta pildistab ja siin ka pildistab.*

IV paarispilet: *See on eesel. Kas see on ka eesel? Või on see rebane? Aga võib-olla on see hobune. Ei ole. See ei ole hobune, see on eesel. Sellel pildil on eesel ja teisel pildil on eesel. Mida eesel teeb? Tassib kotte. Mitu kotti tal seljas on, loeme koos. Kas siin on ka viis kotti? Õige, siin on kolm kotti. Kus on rohkem? Kus on vähem? Siin pildil on rohkem, aga siin on vähem. Mis on veel teisiti? Jaa, siin on kolm, aga siin üks kivi. Mis on veel teisiti? Siin on lilled, aga siin ei ole.*

V paarispilt: *Kas te teate, kes see on? Sina ei tea, aga kas sina tead? Mina tean – see on krokodill. Vaadake, kui suur suu tal on. Kas suu on kinni või lahti? Mitu hammast tal on, loeme koos. Õige, siin on vähem. Siin on üheksa, aga siin on viis hammast. Kus on rohkem? Mis on veel teisiti? Kas siin on lind? Kas siin on lind? Aga mis on teisiti? Õige, lind istub saba peal, aga siin lind istub nina peal. Mis on veel teisiti. Kas see pall on väiksem? Kas see on suurem või see on suurem? Õige, see on väiksem. Siin on üks triip, aga siin on neli. Siin on vähem, aga siin on rohkem.*

- Õpetaja rõhutab kõigi piltide puhul jaatavat ja eitavat fraasi kõrvuti: *siin on, siin ei ole; ma näen, ma ei näe.*
- Õpetaja kasutab kõiki pildidetaile võrdlemiseks: *siin on, aga siin ei ole; see on suurem, aga see on väiksem; siin on vähem, aga siin on rohkem.*

Käeline tegevus

Lapsed on paaris, õpetaja palub ühel lapsel joonistada valgele lehele viis, teisel kolm objekti.

Lapsed võrdlevad oma pilte ja ütlevad: *Minul on rohkem. Minul on vähem. Minul on väiksem. Minul on suurem.* Õpetaja suunab küsimustega.

Mäng. Võrdlemine

Õpetaja jagab lapsed kolmesteks gruppideks ning annab neile ebavõrdse arvu asju (mänguasjad, täringud, sügislehed vms), lapsed loendavad ja leiavad, kellel on kõige rohkem, kellel kõige vähem.

TÖÖLEHT 2. ARVUD JA NUMBRID

Kuulamine

See on linn. Vaata, siin on suured majad ja väikesed majad. Mitu maja siin on?

Linnas on tänavad. See on Kastani tänav. Majad on ühel pool tänavat ja teisel pool tänavat. Mitu maja on sellel pool? Mitu maja on sellel pool? Mis number maja see on? Aga mis number maja see on?

Mis on selle tänava nimi? Õige, see on Kastani tänav. Vaadake, kes sellel tänaval elavad. Igal lapsel on selle maja number, kus ta elab. Kus elab Teet? Teet elab majas number kuus. Mis number majas elab Anu? Anu elab majas number kaks. Jne.

Kõnelemine

- Lapsed vastavad õpetaja küsimustele. *Kus elab see poiss? Mis ta nimi on? Kes elab majas number neli? Kes elab majas number kuus? Kus elab Tiiu? Kus elab Mait?*
- Lapsed lõpetavad õpetaja laused: *Heiki elab majas number ...; Tiiu elab majas ...*

Käeline tegevus

- Laps tõmbab jooned lehe servale kirjutatud nimedest õigete lasteni.
- Laps värvib laste riided ja majad.

Mäng

Lapsed seisavad rivis või ringis, algul annab käsklused õpetaja, hiljem kordamööda lapsed. Õpetaja: *Palun astuge kolm sammu taha! Palun astuge viis sammu ette! Palun astuge neli pikka sammu kõrvale (paremale, vasakule)!* Hiljem lausub üks laps: *Kaks sammu ette; kolm sammu taha ...* jne.

TÖÖLEHT 3. AASTAAJAD

Kuulamine

1. Kuningas Roland on juba vana. Ta elab suures lossis. Ta istub oma tugitoolis hommikul ja õhtul. Ta istub ja mõtleb: “Mul on igav. Ma istun kogu aeg ega tee midagi. Ma tahan minna reisima.” Kuningas hüüab: “Ma lähen reisima. Teener, too minu asjad! Võta minu kotid!” Kuningas ja tema teener lähevad reisima.

2. Kuningas on juba kaugel maal. See on tema teener Ruudi. Vaata, kui palju kotte on kuningal. Ruudil on raske, ta ütleb: “Oi, kui palju kotte! Oi, kui rasked kotid!” Kuningas vaatab ja küsib: “Miks puhub siin nii tugev tuul? Miks sajab siin vihma?” Kuningas hüüab: “Ruudi, anna minu vihmavari!” Lapsed, miks sajab vihma ja puhub tuul? Siin maal on sügis.

3. Kuningas reisib veel kaua. Ta käib veel kümme päeva ja siis veel kümme päeva. Varsti on ta väga külmal maal. Kas siin maal on ka sügis? Ei, siin on talv. Vaata, kuningal on seljas soe mantel, tal on käes kindad ja jalas soojad saapad. Ta ütleb: “Miks on siin nii külm? Miks siin sajab lund?” Kas Ruudil on seljas soe mantel? Kas tal on peas soe müts? Kas tal on käes kindad? Kas tal on soojad saapad? Ei ole, tal on väga külm. Ta ütleb: “Kuningas, mul on siin maal nii külm, mul ei ole mütsi, mul ei ole kindaid.” Kuningas ütleb: “Võta minu rätik! Pane jalga minu saapad!” Ruudi vastab: “Kohe, kallis kuningas.”

4. Kuningas reisib veel kaua. Ta käib veel kümme päeva ja siis veel kümme päeva ja siis veel kümme päeva. Varsti on ta teisel maal. Siin ei ole külm. Kuningas küsib: “Mis see on? Miks on siin nii märg? Miks siin on igal pool vesi? Miks ma ei saa minna mööda teed?” Ruudi vastab talle: “Siin on kevad. Lumi sulab ja kõik on märg.” Kuningas hüüab: “Ruudi, tee mulle sild! Ruudi, too minu kotid! Ruudi, hoia minu kotti!” Ruudi vastab: “Kohe, kallis kuningas.” Kuninga saapad on märjad, mantel on märg. Kevadel on kõik märg.

5. Kuningas reisib veel kaua. Ta käib veel kümme päeva ja siis veel kümme päeva ja siis veel kümme päeva. “Oi, kui palav siin on,” ütleb kuningas. “Ruudi, võta minu kroon, võta minu mantel!” Miks on siin maal nii palav? Siin on suvi. Kuningas ütleb: “Ruudi, ühel maal on külm, teisel maal on märg, siin on palav. Mulle see ei meeldi. Too minu kotid, too minu mantel, me hakkame koju minema!” Ruudi vastab: “Kohe, kallis kuningas.”

6. Kuningas on oma kodus. Kodus on hea, kuningas puhkab, joob teed ja ütleb: “Kõige parem on oma kodus. Ma olen vana, ma ei teha reisida. Ruudi, too mulle veel teed!” Ruudi vastab: “Kohe, kallis kuningas.”

- Õpetaja jagab jutu aastaegade järgi osadeks ning iga uut osa tutvustades kordab elmist.

Kõnelemine ja rollimäng

- Pärast terve tekstiga tutvumist kirjeldatakse küsimuste ja vastuste abil piltide detaile: *Kas kuningal on sussid jalas? Kus on kuninga varbad? Kus on kuninga sõrmed? See on kuninga kroon, kas kroon on peas? Kas vihmavari on suur või väike? Kas see on suur kott või väike kott?* jne.
- Lapsed lõpetavad teksti lauseid või nimetavad sõnu ja väljendeid, mida õpetaja tekstist vahele jätab.
- Õpetaja lavastab kuninga teekonna, kasutades teksti dialooge. Lapsed mängivad paaris kuninga ja teenri rolle. Kuningas küsib ilma kohta ja teener vastab, mis aastaeg on. Kuningas käsib teenril midagi teha ja teener vastab: *Kohe, kallis kuningas.*
- Õpetaja harjutab erinevate käskluste tähenduse mõistmist: *Igor, too mulle palun võti. Leena, ära pane seda lauale! Inna, ära võta seda välja!* jne.

Käeline tegevus

- Laps värvib pildi.
- Laps joonistab, lõikab välja ja meisterdab krooni, mida kasutab rollimängus.

TÖÖLEHT 4. KODUTÖÖD

Kuulamine

Kes teeb korda toad? Meie koos, meie koos. Terve pere koos, terve pere koos.

Meie pere on koos. Ema ei ole tööl, isa ei ole tööl. Mina ei ole lasteaias, minu õde ei ole koolis. Täna me koristame kõik koos. Me teeme toad korda. Hommikul ema küsib: “Kes puhastab põranda?” Isa ütleb: “Mina.” Mina ütlen: “Mina.” Isal on tolmuimeja, ta teeb puhtaks suure toa põranda. Minul on hari, mina teen puhtaks koridori põranda.

Mida teeb ema? Ta peseb kapi ja seinad, ta peseb puhtaks nõud.

Isa ütleb: “Mina pesen aknad.” Õde ütleb: “Mina pesen akvaariumi.”

Me koristame kõik koos. Varsti on kõik puhas: põrand on puhas, aknad on puhtad, nõud on puhtad,apid ja seinad on puhtad.

Õhtul me puhkame koos.

Kõnelemine

- Õpetaja harjutab erinevates mängudes teksti väljendeid: käpiknukkudega, pabernukkudega, ringmängus mängides, kus kutsele järgneb vastus: *Meie koos*.
- Õpetaja algatab rühmaruumi koristamise ning küsib lastelt, kes mida teeb, suunab ühe tegevuse juurde mitu last ning kordab: *Teie panete värvid riulile. Katja, Inna ja Leena koos*.
- Õpetaja ütleb töölehe iga pildi kohta lause ning lapsed osutavad oma töölehtedel õigele pildile. Õpetaja: *Isa peseb aknad puhtaks. Ema peseb seinad puhtaks. Poiss pühib põrandat. Tüdruk peseb akvaariumi. Ema peseb nõud puhtaks. Õhtul me puhkame. Isa puhastab tolmuimejaga põrandat*.

Käeline tegevus

- Laps lõpetab iga pildi ümber raami.
- Laps värvib õpetaja juhatusel asjad: *Värvi tolmuimeja roheliseks. Värvi kuldkala kollaseks. Värvi poisi püksid pruuniks. Värvi tüdruku pluus siniseks jne.*

TÖÖLEHT 5. KORTER

Kuulamine

See on meie korter. Siin on kolm tuba: elutuba ja kaks magamistuba. Meil on suur köök.

Esik on väike ja vannituba on ka väike.

Koridoris on nagi. Siin on meie riided. Siin on meie kingad ja saapad. Siin on vihmavari. See on ema oma. Need on minu suusad.

See on köök. Köögis me teeme süüa ja sööme. Köögis on kapid. Mis on kapis? Selles kapis on nõud, aga selles kapis on toidud. Kus on pott? Pott on pliidil. Kus on pann. Pann on ka pliidil. Kus on taldrikud? Kapis.

See on meie vannituba. Siin me peseme ja käime vannis. Kus on seep? Kus on šampoon? Kus on hambapasta?

See on elutuba. Siin on teler. Õhtul me istume diivanil, vaatame telerit ja puhkame.

See on magamistuba. Siin magan mina. Minu õde magab ka siin. Siin on minu laud ja mänguasjad. Siin kapis on meie riided.

Emal ja isal on ka magamistuba.

Kõnelemine

- Õpetaja esitab küsimusi esemete kohta: *Mis see on? Kus see on? Mis toas see on? Mis tuba see on? Kus on raamatud? Kus on söögid? Kus on suusad? Kus on laud? Kus on vann? jne.*
- Lapsed lõpetavad lauseid: *Seep on ... (vannitoas). Saapad on ... (koridoris). Voodi on ... . Diivan on ... jne.*
- Lapsed toovad kaasa enda joonistuse oma korterist ja õpetaja esitab iga lapse pildi kohta küsimusi.

Käeline tegevus

- Laps värvib töölehe pildi.
- Laps joonistab oma korteri või toa

TÖÖLEHT 6. ÕUES JA TOAS

Kuulamine

See on Eve. Ta on koos oma vanaemaga. Eve küsib: “Vanaema, kas ma võin õues olla? Kõik minu sõbrad on õues.” Vanaema tahab koju minna. Ta ütleb: “Praegu sa ei saa õues mängida. Lähme tupp. Hakkame koos koristama.” Eve on kurb: “Ma ei taha koristada. Ma tahan õues mängida.” Eve vaatab, kes õues on. Siin on kõik tema sõbrad. Siiri ja Marek sõidavad rattaga. Eve ütleb: “Ma tahan rattaga sõita.” Enn ja Jüri mängivad autoga. Eve ütleb: “Ma tahan autoga mängida. Vaata, minu sõber Kaarel on ka õues.”

Vanaema õpetab: “Kallis Eve, täna sa ei saa õues mängida. Täna sa ei saa rattaga sõita. Täna sa ei saa autoga mängida.”

Eve ütleb: “Aga ma tahan. Vanaema, ma tahan.”

Vanaema teeb ukse lahti ja ütleb: “Eve, me hakkame koos koristama. Me hakkame koos süüa tegema. Sina aidad mind.”

Eve küsib: “Kas ma homme võin õue minna?”

Vanaema naerab: “Muidugi. Homme võid õues mängida ja rattaga sõita.”

See on linn. Sõiduteel sõidavad auto, buss ja tramm. Kõnniteel jalutab mees. Tal on koer. Kas see on väike või suur koer? Kas poiss sõidab jalgrattaga sõiduteel või kõnniteel? Õige, ta sõidab kõnniteel. Sõiduteel ei tohi sõita.

Kõnelemine

- Esialgu pöörab õpetaja tekstis tähelepanu dialoogile. Lapsed õpivad dialoogi teksti mõistma, kordama, lauseid lõpetama.
- Õpetaja küsib küsimusi Eve sõprade kohta: *Kes on Eve sõbrad? Mis tema nimi on? Mida ta teeb? Mitu poissi siin on? Mis tal käes on? Kas ta mängib autoga või rongiga?*
- Õpetaja küsib küsimusi Eve kohta: *Kuhu Eve läheb? Kas Eve saab õues mängida? Mis Evel seljas on? jne.*
- Õpetaja pöörab tähelepanu tegelaste taustal paistvale linnale ja esitab küsimusi: *Kas see on linn või maa? Kas see on buss või tramm? Kas mänguauto sõidab kiiresti? Kas see auto sõidab kiiresti? Kas see on sõidutee või kõnnitee?*

Rollimäng

Dialoog fraasidega: *Ma tahan minna ... (kinno, õue, linna, tupp jne).* – *Täna ei saa, homme saad.* Lapsed mängivad kahes reas, üks rida kordab esimest fraasi, teine vastust.

Käeline tegevus

Laps värvib õpetaja juhatusel Eve riided, valides värvid, mida õpetaja nimetab.

TÖÖLEHT 7. AEG

Kuulamine

On hommik. Siilipere ei maga. Hommikul katab siiliema lauda. Siilipoiss peseb hambaid. Siilitüdruk sööb.

On päev. Päeval on siililapsed lasteaias. Nad mängivad. Neile meeldib lasteaias.

On õhtu. Õhtul loeb siiliema muinasjuttu. Siililapsed lähevad magama.

On öö. Öösel siilipere magab.

- Jutustades pöörab õpetaja erilist tähelepanu tegusõnadele.
- Jutustust korrates laseb õpetaja lastel korrata liitsõnu ja jälgib laste hääldust.

Kõnelemine

- Lapsed lõpetavad laused: *Hommikul katab siiliema ...; Päeval on lapsed ...; Lasteaias siililapsed ...* jne.
- Lapsed õpivad teksti jutustama.
- Lapsed vastavad õpetaja küsimustele: *Kes see on? Mida siiliema teeb? Kes sööb?* jne.
- Õpetaja pöörab tähelepanu siiliperekonna ja alumistel pildidel olevate laste tegevusele ning küsib: *Kes söövad? Õige, siin tüdruk sööb, siin siilitüdruk ka sööb. Kes loeb muinasjuttu? Ema loeb muinasjuttu ja siiliema loeb ka muinasjuttu.*

Käeline tegevus

- Laps märgib hommikused tegevused oranži, päevased tegevused punase, õhtused tegevused rohelise ja öised tegevused pruuni täpiga.
- Laps värvib raamides olevad pildid.

Mäng. Pantomiim

Lapsed näitavad kordamööda tegevusi (peseb hambaid, heidab magama, teeb süüa jne). Teised arvavad ära, mida ettenäitaja teeb ja millal (hommikul, päeval, õhtul, öösel).

Mäng. Auto sõidab vurinal

Lapsed seisavad ringis. Liisusalmiga valitakse juhtmängija. Juhtmängijal on käes rool ja ta sõidab ringi sees. Koos loetakse laulusalmi "Auto sõidab surinal". See laps, kelle ette jääb autojuht salmi lõppedes seisma, on uus autojuht.

*Auto sõidab surinal,
surinal ja vurinal.*

*Autojuht on osav mees,
keerab rooli enda ees.*

TÖÖLEHT 8. LOOMAD, LINNUD

Kuulamine

Kellel on teravad hambad, lühikesed jalad, pikk saba, suur suu, roheline nahk? See on krokodill. Vaata, öökull joonistab krokodilli. Aita öökulli, joonista sina ka!

Kellel on suur keha, väga suured kõrvad, väikesed silmad, väike saba ja paks nahk? See on elevant. Vaata, keda part joonistab! Tema pildil on elevant. Aita sina ka, joonista elevant valmis!

Kellel on pikk kael, väga pikad jalad, väike pea, täpiline nahk, ilusad silmad? See on kaelkirjak. Vaata, mida teeb pelikan. Ta joonistab. Tema pildil on kaelkirjak. Joonista sina kaelkirjak valmis!

Kellel ei ole jalgu? Kellel ei ole kõrvu? Kellel ei ole kaela? See on madu. Vaata, keda vares joonistab? Jaa, see on madu. Aita teda, joonista madu valmis!

Kõnelemine

- Jutustades osutab õpetaja kehaosadele. Lapsed joonistavad jutustamise ajal oma töölehtedel loomi. Õpetaja katkestab teksti, et kommenteerida ja suunata laste tegevust ning kasutab teksti väljendeid: *Jaa, elevantil on suured kõrvad. Vaata, kui pikk kael on kaelkirjakul! Vaata, kaelkirjak on täpiline!* jne.
- Kordamisel esitab õpetaja küsimusi: *Kes see on? Kes pildil on? Kas see on part või pelikan? Kas kaelkirjakul on suured kõrvad või pikk kael? Kes joonistab madu? Kes joonistab krokodilli?* jne.
- Õpetaja esitab küsimusi töölehe tegelastele: *Part, kes on sinu pildil? Vares, keda sa joonistad?* Lapsed vastavad.
- Õpetaja ergutab lapsi kirjeldama loomi, aidates leida õigeid sõnu ja väljendeid.

Käeline tegevus

Lapsed lõpetavad pildil loomad ja värvivad need.

Mäng

Lapsed imiteerivad kordamööda kõigi tuttavate loomade liigutusi või tegevust ja püüavad arvata, keda kujutatakse. Õpetaja aitab leida sobivaid liigutusi ja hääliitsusi, näiteks: õpetaja näitab, kuidas käega kujutada madu, imiteerib mao sisinat; sammub raskelt ja lehvitab kätega suurte kõrvade kujutamiseks ning aitab lastel arvata, et ta kujutab elevanti; õpetaja näitab, kuidas orav krõbistab pähkleid süüa, ja aitab lastel arvata, kes nii sööb.

Üks laps hakkab suurele pabertahvlile või tahvlile osade kaupa midagi joonistama. Teised peavad ära arvama, mida joonistatakse. Kes õigesti arvas, on järgmine joonistaja.

TÖÖLEHT 9. GEOMEETRILISED KUJUNDID

Kuulamine

Siin on tänav. Tänaval on suured majad ja väikesed majad. Tänaval sõidavad autod. Siin sõidab suur auto ja siin sõidab väike auto. Tänaval on foor. Siit võib minna üle tee. Siin ees seisab politseinik.

See on ring. Ring on kollane.

See on ruut. Ruut on punane.

See on kolmnurk. Kolmnurk on sinine.

- Õpetaja jutustab pildile osutades. Kui õpetaja nimetab värvi, valivad lapsed õige kujundi ja värvivad oma töölehel.
- Õpetaja ja lapsed leiavad, missuguseid erinevaid kujundeid on pildil kasutatud.
- Lapsed nimetavad kujundeid, millest on joonistatud väike maja jne.

Kõnelemine

Lapsed vastavad õpetaja küsimustele: *Mis see on? Kas see on kolmnurk või ring? Mitu ringi on pildil? Mis värvi on kolmnurk? Mis värvi on ring?* jne.

Käeline tegevus

- Laps joonistab üle geomeetriliste kujundite kontuurid.
- Laps värvib kuulamise järgi ringid kollaseks, nelinurgad punaseks, kolmnurgad siniseks.

Mäng

Lapsed võtavad kotist või karbist kinnisilmi ühe geomeetrilise kujundi. Õpetaja palub leida ruumist sellise kujuga eseme (klotsi, taldriku, peegli vms) ja seda näidata ning nimetada.

TÖÖLEHT 10. TURUL

Kuulamine

Laupäeval me käime turul. Siin letil on puuviljad. Kus on õunad? Kus on pirnid? Näita, kus on ploomid! Need on kirsid. Näita, kus on kirsid! Need on apelsinid, aga need on mandariinid. Mis need on? Õige, need on banaanid.

Siin letil on aedviljad. Kas need on kartulid või peedid? Kas need on sibulad? Kus on kapsad? Need on tomatid. Aga mis need on? Jaa, need on porgandid. Näita, kus on peedid!

Müüja küsib: “Mida te soovite?” Mina ütlen: “Ma soovin arbuusi! Kas teil on arbuusi?” Müüja ütleb: “Ei, praegu ei ole.” Ema ütleb: “Palun mulle apelsini!” Müüja küsib: “Kui palju?” Ema vastab: “Üks kilo.” Mina tahan ka osta. Ma küsin: “Ema, anna mulle ka raha!” Ema annab mulle kümme krooni.

Vaata, siin on kaks õuna. Kui palju need maksavad? Mitu ploomi siin on? Õige, siin on kuus ploomi. Kui palju ploomid maksavad? Siin on neli porgandit. Kui palju need maksavad? Siin on sibulad. Kui palju need maksavad? Mitu apelsini siin on? Kui palju need maksavad? Siin on üks kurk. Kui palju see maksab?

- Õpetaja jutustab pildile osutades ja peab enne puuviljade ja juurviljade nimetamist pause, et anda lastele võimalus ise rääkida. Õpetaja ootab, kui lapsed leiavad nimetatud puu- või juurviljad oma töölehel.
- Õpetaja küsib kõigi juur- ja puuviljade arvu ja hinda.

Kõnelemine

- Lapsed vastavad õpetaja küsimustele: *Mis on siin letil? Mis on teisel letil? Kes see on? Kas müüja on mees või naine? Mitu nõopi tal on? Mis tal peas on? Mis on purgis? Kas need on apelsinid või porgandid? Kui palju maksavad apelsinid?* jne.

Käeline tegevus

Laps värvib puu- ja juurviljad.

Mäng

- Lapsed mängivad poodi, kasutades teksti väljendeid.
- Õpetaja jagab lastele numbrikaardid. Kordamööda näitab kõiki numbrikaarte ning need, kellel on sama number, tõusevad püsti ning vastavad: *Mul on kuus. Mul on kolm* jne.
- Seinale kinnitatakse suur puu kujutis. Õpetaja või keegi lastest kinnitab puu külge või puu alla näiteks õunu, ploome, linde, lehti vm. Lapsed peavad loendama ja kordamööda õpetajale kõrva sosistama, mitu vastavat objekti on.

TÖÖLEHT 11. MIS ON TEISITI?

Kõnelemine

Õpetaja korraldab nii, et kõik eelmised kümme töölehte on lastele kättesaadavad, köidetud ega lähe lehitsedes segamini. Laps leiab uut töölehte eelmistega võrreldes sarnased tegelased.

Kuulamine

1. Kes see on? Kus müüja on? Kas sul on pilt, kus müüja on turul. Palun otsi! Õige, siin on müüja. Vaata, siin pildil on müüja, siin on sama müüja. Kas midagi on teisiti? Õige, siin on üks nööp, aga siin on kolm nööpi. Õige, siin on rohkem. Mitu kurki siin on? Mitu kurki siin on? Kus on rohkem?

2. Kes see on? See on kuningas. Kas sul on pilt, kus on kuningas? Sellel pildil on kuningas ja teisel pildil on ka kuningas. Kas see on sama kuningas? Aga mis on teisiti? Õige, kroon on kadunud. Siin on tal kroon peas, aga siin ei ole. Siin on sussid jalas, aga siin ei ole.

3. Kas see on lind või loom? Mis lind see on? See on öökull. Kas sul on pilt, kus on öökull? Otsi, kus on öökull? Õige, see on sama öökull. Kas ta joonistab? Keda ta joonistab? Siin ta joonistab krokodilli. Keda ta siin joonistab? Jaa, see on madu. Mis on veel teisiti? Öökullil on prillid ees. Aga siin pildil ei ole. Õige, siin on vesi, aga siin ei ole. Klaas on kadunud.

4. Kes siin pildil on? Kas sul on selline pilt? Otsi, kus on selline pilt! Õige, siin on ka sama pilt. Aga mis on teisiti? Õige, lapsed lähevad magama. Õige, siin pildil on ema, aga siin on isa. Mida isa teeb? Loeb muinasjuttu. Jaa, siin ta magab voodis, aga siin ta istub.

5. Siin poiss koristab. Kas sul on selline pilt? Õige, see on sama poiss. Mis on teisiti? Õige, siin poisil on hari, aga siin on tolmuimeja.

TÖÖLEHT 12. ELUKUTSED

Kuulamine

1. See on naine. Ta töötab. Ta on õmbleja. Ta õmbleb. Vaadake, kui ilus kleit see on! Tüdruk ütleb õmblejale: “Aitäh. Mulle meeldib see kleit.”

2. See on mees. Ta töötab aias. Ta on aednik. Ta istutab lilli. Ta kastab lilli. Vaadake, kui ilusad lilled need on!

3. See on mees. Ta töötab õues. Ta ehitab maja. Ta on ehitaja.

4. See on mees. Ta töötab kohvikus. Ta on kelner. Ta toob lauale söögid ja joogid.

5. See on noor naine. Ta töötab pangas. Ta on teller. Ta annab raha. See mees võtab raha.

6. See on noor mees. Ta töötab töökojas. Ta on puusepp. Ta teeb tooli.

7. See on mees. Ta töötab sööklas. Ta on kokk. Ta teeb süüa.

- Õpetaja osutab pildi tegelastele, kordab vaid teksti lauseid ega juhi tähelepanu piltide detailidele.

Kõnelemine

- Lapsed lõpetavad õpetaja alustatud lauseid.
- Lapsed vastavad õpetaja küsimustele: *Kes töötab kohvikus? Kes töötab töökojas?*
- Kordamisel vastavad lapsed õpetaja küsimustele: *Mida õmbleja teeb? Mida kokk teeb?* jne.

Käeline tegevus

Lapsed värvivad pildi.

Mäng. Pantomiim

Õpetaja imiteerib käsitletud elukutsete esindajate tegevuse tüüpilisi liigutusi (puusepp toksib, kokk segab kulbiga, kelner kõnnib kandikuga jne), lapsed arvavad ära elukutse. Kordamisel näitab üks laps ette, teised arvavad ära, mis elukutsega on tegemist.

TÖÖLEHT 13. TALVEL

Kuulamine

Tüdruk uisutab. Tüdruk kukkus jääle. Ta sai haiget.
 Poiss sööb jääpurikat. Poiss on haige. Tal valutab kurk.
 Poiss suusatab mäest alla. Poiss kukkus. Suusk läks katki.
 Lapsed sõidavad kelguga mäest alla. Lapsed sõitsid lumememmele otsa. Lumememm läks katki.
 Poisid mängivad lumesõda. Poiss sai haiget. Ta nutab.

- Õpetaja räägib, lapsed osutavad õigele pildile.

Kõnelemine

- Lapsed vastavad küsimustele: *Mida tüdruk teeb? Mis tüdrukuga juhtus? Mida poiss teeb? Mis poisil viga on?* jne.
- Lapsed lõpetavad lauseid: *Kui ta kukub, siis ta... (saab haiget); Kui ta sööb jääpurikat, siis ta ... (jäeb haigeks); Kui ta kukub, siis ... (suusk läheb katki); Kui nad sõidavad lumememmele otsa, siis ... (lumememm läheb katki); Kui ta viskab poissi lumepalliga, siis ... (poiss saab haiget).*

Käeline tegevus

Laps lõikab pildid mööda jooni välja ja moodustab pildipaareid.

Mäng. Mina tahan ka

Õpetaja näitab tegevuspilte ja lapsed nimetavad tegevuse. Näiteks: *Poiss istub. Mina tahan ka istuda* jne.

Laps valib pildi ja ütleb, mida keegi teeb ja mida tema teha tahab. Näiteks: *Poiss kelgutab. Mina tahan ka kelgutada.*

TÖÖLEHT 14. PÜHAD

Kuulamine

Varsti on jõulud. Päkapikud teevad tööd.

See väike päkapikk teeb piparkooke. Siin on väga palju piparkooke.

Mida see päkapikk teeb? Ta teeb autot. Vaatame, mis mänguasjad siin veel on. Üks lennuk, üks karu, üks voodi, kaks rongi, kolm palli.

Aga mida see päkapikk teeb? Ta on puusepp. Mis tal siin juba on? Suusad ja keld. Siin on uisud ka.

Varsti on kõik kingitused valmis. Siis panevad päkapikud kõik kingitused kotti. Kelle kott see on? Õige, see on jõuluvana kott.

Kõnelemine

- Lapsed vastavad küsimustele ja lõpetavad õpetaja alustatud teksti lauseid.
- Lapsed nimetavad need asjad, mis nad kotti joonistavad. Õpetaja esitab küsimusi ja aitab meenutada.

Käeline tegevus

- Laps värvib pildi.
- Laps joonistab jõuluvana kotti kingitusi.

Luuletus

Päkapikk teeb kingitusi,
siis kui taevas kuu.
Jõulutaat toob kingitusi,
lastel naerul suu.

Mäng. Kotti pakkimine

Lapsed jaotatakse kahte gruppi. Toas on laiali paigutatud või ära peidetud erinevad esemed või pildid. Mõlemal grupil on kott, kuhu tuleb korjata asjad. Kui kott on täidetud, võtavad võistkonnad oma asjad välja ja nimetavad, mis oli kotis. Õpetaja aitab sõnu meenutada ning lisab nimisõnadele sobivaid omadussõnu. Näiteks: *Mis see siin kotis on? Õige, see on lennuk. See on väike lennuk. Kas see on valge või sinine?* jne.

TÖÖLEHT 15. SÖÖGID, JOOGID

Kuulamine

Terve pere on toas. Toas on soe. Kõik söövad. Mida ema hakkab sööma? Õige, ema hakkab sööma muna. Ta hakkab jooma kohvi. Mida väike tüdruk hakkab sööma? Jaa, tema hakkab sööma putru. Ta hakkab jooma piima. Mida see poiss hakkab sööma? Ta hakkab sööma salatit ja pirukat. Ta hakkab jooma teed. Mida isa hakkab sööma? Isa hakkab sööma kana ja kartulit. Ta hakkab jooma mahla.

Linnud on õues. Õues on külm. Mida linnud hakkavad sööma? Varblane sööb saia. Tihane sööb pekki. Leevike sööb marju.

- Jutustamise ajal osutab õpetaja sööke laual ja samu asju pildi servades.
- Seejärel näitavad lapsed oma töölehtedel seda, millest õpetaja räägib.

Kõnelemine

Lapsed lõpetavad õpetaja alustatud lauseid ja vastavad küsimustele.

Käeline tegevus

- Laps tõmbab joone pildi servast igast objektist kuni õige kohani, kus asub söök põhipildil.
- Laps värvib pildi.

Luuletus

J. Oro

Linnukene oksa peal,
piiksub vaene kurvalt seal.
Lumi katab maad.
Kust sa süüa saad?
Tuleb väike Jukuke,
kaasas leivakakuke.
Nüüd saad süüa sa,
ole mureta.

Käemäng:

(ühest käest tehakse sõrmi harali hoides puu)
(nimetissõrme ja põidlaga imiteeritakse linnu nokka)
(kätega libistada põranda lähedal)
(käte laiutamine)
(matkida sõrmedega laual kõndimist)
(peopesad koos)
(terade puistamine ühe ja teise käega)

Mäng. Mida keegi sööb?

Erinevate söökide ja jookide pildid pannakse lauale. Iga laps valib endale ühe pildi või kokkulepitud arvu pilte. Õpetaja küsib: *Mida sa sööd/jood?* Laps vastab: *Ma söön kartulit, õuna, pannkooki. Ma joon mahla, piima.*

TÖÖLEHT 16. KUS ON ASJAD?

Kuulamine

Kõik asjad on segamini. Palun aita! Palun pane taldrikud restile! Palun pane plus kappi! Palun vii seep ja šampoon vannituppa! Palun pane pann pliidile! Palun pane lillepott aknalauale! Palun pane vihik ja pliatsid lauale! Palun pane saapad koridori!

Pärast piltide kleepimist:

Kõik asjad on õiges kohas. Kõik asjad on nüüd korras.

Käeline tegevus

Laps lõikab kõik pildid välja mööda punktiirjoont. Õpetaja annab puhta värvilise lehe, kuhu laps kleebib sobivad esemed kõrvuti. Õpetaja aitab lastel paigutada ja jälgib, et lapsed kasutaksid leheruumi õigesti.

Kõnelemine

Õpetaja küsib iga pildipaari kohta, kus miski asi asub. Näiteks: *Kus on plus?* – *Kapis.* *Kus on vihik?* – *Laual.* *Kus on pann?* – *Õige, pann on pliidil.* Jne.

TÖÖLEHT 17. VASTLAPÄEV

Kuulamine

On vastlapäev. Isa, ema ja lapsed kelgutavad. Isa on suur, laps on väike. Isa on pikk, laps on lühike. Isa ja ema seisavad mäe otsas. Lapsed lasevad mäest alla. Poiss sai pika liu, tüdruk sai lühikese liu. Õues on külm. Lumi on külm ja valge. Lumi on pehme, jää on kõva. Söögiks on vastlakuklid ja hernesupp. Supp on soe. See kukkel on väike. See kukkel on suur. Kukkel on pehme. Kukkel on magus, supp on soolane.

Kõnelemine

Lapsed lõpetavad õpetaja alustatud lauseid ja vastavad küsimustele: *Mida isa, ema ja lapsed teevad? Missugune on isa, missugune on laps? Isa on suur, laps on ... (väike). Isa on pikk, laps on ... (lühike). Kes sai pika liu? Kes sai lühikese liu? Milline ilm on õues? Missugune on lumi? Missugune on jää? Missugune on supp? Missugused on kuklid?*

Käeline tegevus

Laps värvib pildi.

Luuletus

Külma käes nii sooja teeme, käekesi kokku lööme: pliks-plaks, pliks-plaks.	(<i>käte plaksud</i>)
Ja kui jalg meil külma kardab, liigutan ma ruttu varvast: tip-tap, tip-tap.	(<i>astumine</i>)
Kindad kätte, sallid kaela... ..., mütsid pähe,	(<i>lapsed jätkavad rida</i>) (<i>matkimine</i>)
külmaga ma välja lähen. Hopp, hopp, hopp!	(<i>hüpped üles</i>)

Mäng. Vastandid

Õpetaja näitab vastandsõnade pilte ja alustab lauset. Lapsed lõpetavad lause sobiva vastandsõnaga. Näiteks: *Karu on suur; aga sipelgas on... (väike)* jne.

TÖÖLEHT 18. KODU JA KODUMAA

Kuulamine

See mees elab üksi. Tema nimi on Juhan. Ta elab maal. Ta elab Leesi külas. See on mere ääres.

Tal on lapsed. Tema poeg elab Narvas. Tema tütar elab Valgas. Tema isa ja ema elavad Jõhvis.

Ta helistab kõigile ja küsib: “Kuidas sul läheb? Kas kõik on hästi?” Ta ütleb kõigile: “Tule mulle külla. Varsti on pühad.”

Juhani tädi elab Tallinnas. Juhani üks sugulane elab Raplas. Tema vend elab Tartus ja õde elab Haapsalus. Juhani tuttav elab Elvas. Juhan kirjutab kõigile. Ta kirjutab: “Tere. Kuidas sul läheb? Kas kõik on korras?” Juhan kirjutab veel: “Varsti on pühad. Tule mulle külla. Ma ootan sind.”

Juhan elab Eestis. Tema ema ja isa elavad Eestis. Tema õde ja vend elavad Eestis ja tema lapsed elavad Eestis. Tema sõber ja tuttav elavad Eestis ja tema sugulane elab ka Eestis. Kõigi kodu on Eestis. Eesti on kõigi kodumaa.

Mis püha varsti tuleb? Õige, varsti on Eesti sünnipäev. See on Juhani sünnipäev ka, sest Eesti on tema kodumaa.

- Õpetaja loeb teksti, kuni see on lastele hästi tuttav.
- Õpetaja jätab mitmete sõnade asemele pausid ja laseb lastel neid meenutada.
- Õpetaja alustab teksti lauseid, mida lapsed kooris lõpetavad.
- Õpetaja ei küsi teksti kohta küsimusi, et mitte teksti killustada.
- Lapsed õpivad teksti jutustama.

Kõnelemine

- Koostöös rühmaõpetajaga kujundatakse rühmatao seinale kena ja värviline silt *EESTI*. Õpetaja kirjutab kõik tekstis esinevad kohanimed väiksematele värvilistest paberitest siltidele ja paigutab järjekorras Eesti sildi alla.
- Õpetaja näitab korduvalt linnade nimesid ja ütleb *Tartus elab Juhani vend* jne.
- Hiljem näitavad lapsed kohanimega silte ja kordavad, kes Juhani sugulastest kus elab.
- Lapsed räägivad, kus elavad nende sugulased.

Luuletus

Eestimaa mu sünnimaa,
kus ma kasvan suureks.
Siin mu kodu kaunike,
isa-ema juures.

Mäng. Kuhu sõidame?

Lapsed saavad õpetajalt “piletid”, kuhu on kirjutatud tekstis esinenud kohanimed. Õpetaja kontrollib, kas laps teab, missugune linn tema piletil on.

Seejärel mängib õpetaja bussijuhti või rongijuhti ja hüüab: *Rong sõidab Pärnusse. Kellel on pilet Pärnusse, tulge rongi peale! Buss sõidab Narva. Kellel on pilet Narva, tulge bussi peale.* Lapsed joonduvad “rongina” õpetaja järel ja korrates *Me sõidame Pärnusse* liigutakse õpetaja näidatud kohta. Õpetaja paneb grupi juurest lahkudes laste juurde seinale sildi selle nimega, kuhu lapsed sõitsid, ja kutsub sõitma järgmist gruppi.

TÖÖLEHT 19. LIIKLUS

Kuulamine

Isa sõidab rongiga, autoga jne.

Emal sõidab trolliga jne.

Mina sõidan rongiga jne.

- Õpetaja räägib, osutab töölehel õigele liiklusvahendile.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad kooris ja üksikult: *Buss sõidab. Rong sõidab. Lennuk lendab. Trollibuss sõidab. Tramm sõidab. Auto sõidab. Laev sõidab merel.*
- Kordamisel kasutatakse ka mitmuse vorme: *Bussid sõidavad. Rongid sõidavad. Lennukid lendavad. Trollibussid sõidavad. Trammid sõidavad. Autod sõidavad. Laevad sõidavad merel.*
- Õpetaja osutab pildile ja lapsed nimetavad liiklusvahendeid.
- Lapsed vastavad õpetaja küsimustele: *Mis see on? Kas laev sõidab või lendab?* jne.

Käeline tegevus

- Õpetaja nimetab, mis värvi liiklusvahendid on ja laps värvib need, näiteks: *Bussid on kollased. Palun värvi bussid kollaseks!* jne.
- Rühmaõpetajaga harjutatakse sõnu kirjutama.

TÖÖLEHT 20. HAIGUS

Kuulamine

Minu vanaema on haige. Tal on palavik. Ta ütles: “Ole hea poiss, helista arstile ja kutsu arst koju.”

Varsti tulebki arst. Arst on mees. Tal on seljas valge kittel. Ta kuulab ja vaatab vanaema. Ta annab vanaemale rohtu. Kui arst läheb ära, siis aitan mina vanaema. Ma annan talle juua, ma toon talle süüa.

Ma annan vanaemale rohtu. Ma koristan tuba. Ma käin poes. Ma teen süüa.

Vanaema ütleb: “Sa oled juba suur poiss. Sa aidad mind. Suur tänu sulle.”

Vanaema on haige neli päeva. Varsti saab vanaema terveks. Siis me käime koos poes, siis me teeme koos süüa. Siis me koristame koos. Siis mängime ja loeme koos.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad kooris ja üksikult teksti fraase.
- Lapsed lõpetavad õpetaja laused: *Arst annab vanaemale ...; Ma annan vanaemale ...; Varsti saab vanaema ...* .

Käeline tegevus

Laps värvib pildi.

Loovmäng. Arsti juures

Lapsed mängivad paaris. Üks lastest mängib, et ta on haige. Teine laps on arst ja küsib: *Mis sul viga on?* Vastus: *Ma olen haige, mul valutab ...* . Paariline kuulab, vaatab ja annab rohtu, seob kinni, määrib rohtu peale vms.

TÖÖLEHT 21. KODUTEHNIKA

Kuulamine

Me peseme pesu. Millega? Pesumasinaga. Me puhastame vaipa. Millega? Tolmuimejaga. Me teeme kohvi. Millega? Kohvimasinaga. Me triigime pesu. Millega? Triikrauaga. Me kuivatame juukseid. Millega? Fööniga. Me paneme televiisori mängima. Millega? Puldiga. Me teeme kooki ja vahustame munad. Millega? Mikseriga. Me röstime saia. Millega? Röstriga. Me kuulame muusikat. Millega? Makiga. Kuhu me paneme toidud? Külmkappi.

Kõnelemine

Õpetaja nimetab ja lapsed osutavad pildile: *Näita, kus on pesumasin. Näita, kus on röster. Kas see on pesumasin või triikraud? Kas see on tolmuimeja või pesumasin?* jne.

Käeline tegevus

- Laps värvib kodumasinad.
- Laps ühendab joonega kokkukuuluvad asjad ja õpetaja nimetab need.

Mäng

Õpetaja näitab kiiresti erinevate kodumasinade pilte, lapsed arvavad ära ja nimetavad, mis oli pildil.

TÖÖLEHT 22. MIDA EI TOHI TEHA?

Kuulamine

Ole ettevaatlik! Ole tähelepanelik! Vaata, mida ei tohi teha.

Need on tikud. Ära võta tikke! See on ohtlik. See on nuga. Nuga on terav. Ära võta nuga!

See on pliit. Ära keera pliidi nuppu! See on ohtlik. Siin on aken. Ära tee akent lahti! Kass kukub aknast välja.

See on võõras inimene. Ära tee ust lahti! See on ohtlik.

See on kraan. Ära jäta vett jooksuma! See on ohtlik.

See on väike laps. Ütle talle, mida ei tohi teha: "Ära puutu seda! Ära võta seda! Ära tee nii!"

Kordamisel:

Laps võtab tikud. Mida sa ütled talle? "Ära võta!" Lapsel on nuga käes. Mida sa ütled talle? "See on ohtlik, nuga on terav."

Laps keerab pliidi nuppu. Mida sa ütled talle? "Nii ei tohi teha."

Laps teeb akna lahti. Mida sa ütled talle? "Ära tee! See on ohtlik."

Laps teeb ukse lahti. Mida sa ütled talle? "Seda ei tohi teha."

Laps keerab kraani lahti ja läheb ära. Mida sa ütled talle? "Ära tee nii!"

Laps võtab triikraua. Mida sa ütled talle? "Ära puutu, see on ohtlik."

- Jutustades rõhutab õpetaja keeldusid ja osutab pildile, kus laps käitub ohtlikul viisil.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad kooris ja üksikult teksti keeldusid.
- Lapsed vastavad teksti küsimustele.

Käeline tegevus

Õpetaja näitab ette ja lapsed tõmbavad risti peale pildile, kus pildi tegelased käituvad valesti.

Mäng

Lapsed on paaris. Üks laps näitab töölehel valele tegevusele ja teine keelab. Õpetaja ergutab kasutama erinevaid fraase.

TÖÖLEHT 23. MEIL ON TORE OLLA

Kuulamine

See poiss mängib veega. Ta ütleb: “Mulle meeldib veega mängida.” See laps sõidab rattaga. Ta ütleb: “Mulle meeldib rattaga sõita.” See mees loeb raamatut. Ta ütleb: “Mulle meeldib lugeda.” See naine mängib pilli. Ta ütleb: “Mulle meeldib pilli mängida.” See mees parandab autot. Ta ütleb: “Mulle meeldib autoga sõita.” Need lapsed mängivad õues. Nad ütlevad: “Meile meeldib õues olla.” Naine ja mees teevad süüa. Nad ütlevad: “Meile meeldib koos olla.”

- Kordamisel õpetaja küsib: *Mida ta ütleb? Mida nad ütlevad?*

Kõnelemine

- Lapsed vastavad õpetaja küsimustele: *Mida see naine ütleb? Mida lapsed ütlevad? Mida see laps teeb? Mida need lapsed teevad?* jne.
- Lapsed lõpetavad õpetaja laused: *See poiss mängib ...; See mees loeb ...; See mees parandab ...*. Lapsed ütlevad: *Meile meeldib ...* jne.
- Õpetaja kasutab laste poole pöördudes edaspidi küsimusi: *Kas sulle meeldib ...? Kuidas sul läheb? Kas kõik on hästi?*

Käeline tegevus

Laps värvib pildi.

Mäng

- Laual on tegusõnakaardid. Laps valib endale meeldivad pildid ja leiab õpetaja abiga sobiva fraasi: *Mulle meeldib õues mängida. Mulle meeldib kiikuda. Mulle meeldib rattaga sõita. Mulle meeldib ujuda* jne.
- Õpetaja ulatab lastele tegusõnakaarte, küsides: *Kas sulle meeldib ronida?* Laps vastab: *Ei meeldi* või: *Jaa, meeldib.*

TÖÖLEHT 24. POES

Kuulamine

See on pood. Poes on ema, isa, tütar ja poeg. Mida nad ostavad? Mis korvis on? Mis kärus on? Mis riulil on?

Kas see on leib või sai? Kas need on porgandid või kapsad? Kas need on küpsised või jäätised? Kas need on kingad või saapad? Kas see on buss või rong? Kas need on pirnid või kommid? Kas see on sall või müts?

- Õpetaja osutab kaupadele, mis on kärus ja korvis.

Kõnelemine

- Lapsed lõpetavad laused: *Kärus on ...; Riulil on ...; Korvis on ...*
- Lapsed vastavad õpetaja küsimustele: *Kas sa sööd leiba? Kas sa sööd porgandit? Kas sa sööd jäätist? Kas sa sööd kommi? Kas sa sööd autot? Kas sa sööd saapaid? Kas sa sööd kohvimasinat? Kas sa sööd juustu?* jne.

Käeline tegevus

- Laps leiab pildilt söödavad asjad ja värvib need.
- Laps leiab, mida ei süüa, ja tõmbab nendele asjadele ringi ümber.

Mäng. Söön – ei süü

Õpetaja viskab lapsele palli ja küsib: *Kas sa sööd porgandit?* Laps viskab tagasi ja vastab: *Söön.* Õpetaja viskab järgmisele lapsele ja küsib: *Kas sa sööd mütsi?* Laps viskab palli ja vastab: *Ei süü.* Jne.

TÖÖLEHT 25. PARGIS

Kuulamine

Siin on park. Siin on poisid ja tüdrukud, mehed ja naised. Siin on ka loomad ja linnud. Need tüdrukud seisavad. Kas neil on hea tuju? Jaa, nad naeravad. Mida nad joovad? Siin istuvad pingil üks vana mees ja üks vana naine. Mida nad teevad? Nad loevad.

Siin on kass ja koer. Mida nad teevad? Nad jooksevad mööda teed.

Siin on üks noor naine ja üks noor mees. Nad jalutavad. Siin vankris istuvad väikesed lapsed. Nad magavad.

Mida need lapsed teevad? Nad ronivad.

Siin seisavad poisid. Mida nad teevad? Kuulavad muusikat. Mida nad veel teevad? Õige, söövad.

Siin kõrgel on linnud. Nad lendavad. Siin on luigid. Mida nad teevad? Ujuvad.

Siin on naised. Nad räägivad. Kas nad seisavad või istuvad? Õige, nad seisavad.

- Õpetaja annab lastele võimaluse vastata, seejärel ütleb õige fraasi ja kordab seda.

Kõnelemine

- Lapsed vastavad õpetaja küsimustele: *Kus lapsed ronivad? Kus lapsed magavad? Kus nad jooksevad? Kus nad seisavad?* jne.
- Õpetaja küsib küsimusi ilma ja pargi kohta: *Missugune on ilm? Kas pildil on talv või kevad? Kas päike paistab? Mitu luike siin on? Mitu last on vankris? Mis on poisil käes?*

Käeline tegevus

Laps värvib pildi.

Mäng

Lapsed peavad otsustama, kas õpetaja räägib õigust või valetab. Kui on õige, siis plaksutavad, kui vale, siis trambivad jalgu. Vale väite korral laseb õpetaja lastel õige vastuse öelda. Õpetaja kasutab ka mitme eelneva töölehe sõnu ja väljendeid.

TÖÖLEHT 26. SIPELGA TEEKOND

Kuulamine

1. Vaadake, kes see on? See on sipelgas. Ta on naljakas. Tal on naljakas kott, tal on naljakad saapad. Sipelgas, mis sinu nimi on? Sipelgas, mida sa teed? Sipelgas, kuhu sa lähed?

“Tere, mina olen sipelgas Sipi. Ma lähen matkama. Vaadake, siin on minu kodu. Aga seal kaugel on üks vana maja. Ma tahan näha, mis maja see on.”

Sipelgas läheb mööda teed ja vilistab. Tal on hea tuju. Kuidas sipelgas vilistab?

2. “Oi kui kaugel see maja on. Ma olen väsinud. Mu kott on raske. Mu saapad on rasked,” räägib sipelgas. Kas tal on hea tuju? Ei ole, sest ta on väsinud.

3. Sipelgas jõuab maja juurde. Uks on kinni. Kuidas ta sisse saab? Sipi läheb ukse alt sisse. “Mu kott on nii suur,” ütleb Sipi ja tõmbab kõvasti kotti.

4. Sipi ronib üles. Ta ronib laua peale. Kus on Sipi kott? Sipi kott on põrandal.

5. “Nüüd ma olen laua peal. Mis siin on?” vaatab Sipi ringi. “Siin on üks õun. Mulle maitseb õun. Mu kõht on tühi.” Sipi sööb õuna.

6. Sipelgas ronib alla. “Oi, ma kardan,” hüüab sipelgas. “Ma olen nii kõrgel.”

7. “Mis siin laua all on? See on ju komm. Mulle maitseb komm. Mu kõht on tühi.” Sipi sööb kommi.

8. Nüüd on Sipi kõht täis. Ta hakkab koju minema. “Kuidas ma välja saan? Oi, kui suur kõht mul on! Oi, kui suur kott mul on! Oi, kui suured saapad mul on.”

9. Sipelgas tuli majast välja. Ta läheb trepist alla. Kas tal on kott kaasas? Kas tal on saapad jalas?

10. “Tere, sõbrad,” ütleb Sipi. Tema sõbrad on sipelgad. Sõbrad küsivad: “Kus sa käisid?” Sipi jutustab: “Vaadake, seal kaugel on maja. Ma läksin mööda teed, ma läksin ukse alt sisse, ma ronisin üles laua peale, ma sõin laua peal õuna, ma ronisin jälle alla. Laua all oli üks komm. Ma sõin kommi. Siis ma tulin majast välja ja trepist alla. Siis ma tulin mööda teed tagasi. Nüüd ma olen jälle kodus.”

“Hurraa!” hüüdsid sipelgad. “Sipi on julge sipelgas.”

Kõnelemine

- Õpetaja nimetab sipelga tegevused ja lapsed leiavad õige pildi: *Sipelgas ronib üles. Sipelgas läheb mööda teed. Sipelgas on laua peal. Sipelgas tuleb trepist alla. Sipelgas tuleb majast välja. Sipelgas sööb õuna. Sipelgas ronib alla. Sipelgas sööb kommi. Sipelgas läheb sisse.*
- Õpetaja alustab lauseid, mida lapsed kooris või üksikult lõpetavad: *Sipelgas tuli majast ...; Sipelgas läheb trepist ...; Sipelgas läheb mööda ...; Laua all on ...; Laua peal on ...* jne.

Käeline tegevus

Laps värvib pildi.

Mäng. Lavastus

Õpetaja valib neli last, kellest üks mängib Sipi. Õpetaja jutustab teksti ja samal ajal laps tegutseb vastavalt. Õpetaja juhendab. Kolm last on sipelga sõbrad, kes teda vastu võtavad ja kordavad teksti fraase. Kordamisel kasutab ka peategelast mängiv laps Sipi fraase. Õpetaja on jutustaja rollis ja lapsed aitavad tal teksti meenutada.

TÖÖLEHT 27. TELEFONIKÕNE

Käeline tegevus

Laps leiab mööda telefonijuhet joonega vedades, kes räägib kellega. Õpetaja kontrollib, kas laps jõudis õigesti lõpuni.

Kuulamine

1. “Tere, Lembit. Mina olen Taavi. Mida sa teed? Kuidas sul läheb?”

Mida Taavi teeb? Mida Lembit teeb? Taavi on oma toas, ta mängib videomängu. Lembit on oma voodis. Ta kuulab muusikat ja sööb. Nad räägivad telefoniga.

2. “Tere, Anneli kuuleb. Tere, isa. Kus sa oled? Ma ootan sind kulla.” Selle naise nimi on Anneli. Ta töötab. Laua peal on arvuti. See mees on Anneli isa. Isa on linnas. Tal on käes suur kott. Nad räägivad telefoniga.

3. “Tere, kallid Olga. Kas ema on kodus? Kus ta on? Palun kutsu ema!”

See väike tüdruk on Olga, aga see on tema vanaema. Nad räägivad telefoniga.

4. “Tere, politsei kuuleb. Mina olen inspektor Igor Tõru. Kellega ma räägin?”

See on politseinik. Ta nimi on Igor Tõru. Ta töötab politseis. See tüdruk on Jaanika. Ta helistab politseisse. Nad räägivad telefoniga.

- Õpetaja osutab tegelastele, kellest ta räägib.

Kõnelemine

- Õpetaja esitab küsimusi: *Kellega Jaanika räägib? Kellega vanaema räägib? Kellega Anneli räägib?*
- Õpetaja kordab tüüpilisi telefonikõne fraase: *Tere, kas isa on kodus? Palun kutsu isa! Tere, mina olen kasvataja ... . Kellega ma räägin? Jne.*

Käeline tegevus

Laps värvib telefonid. Õpetaja võib ette öelda telefonide värvused: *Anneli telefon on must. Taavi telefon on sinine jne.*

Mäng

Kasutades tekstist tuttavaid väljendeid, mängivad lapsed paariti telefonivestlust.

TÖÖLEHT 28. NUMBRID JA TÄHED

Kuulamine

Siin on raamatud. Ülemises raamatus on tähed. See on täheraamat. Alumises raamatus on numbrid. See on numbriraamat. Siin keskel on tähed ja numbrid. See on sinu raamat. Siia kirjutad oma nime.

- Jutustades osutab õpetaja pildile ja rõhutab kohamäärsõnu.

Kõnelemine

- Lapsed kordavad kooris ja üksikult: *Siin on tähed. Siin on numbrid. See on raamat. See on ülemine raamat. See on alumine raamat. See on minu raamat. See on täheraamat. See on numbriraamat.*
- Õpetaja esitab küsimusi: *Näita, kus on number kuus! Näita, kus on täht E! jne.*

Käeline tegevus

- Laps viib tähed punase joonega täheraamatusse.
- Laps viib numbrid sinise joonega numbriraamatusse.
- Laps kirjutab lehe kolmandasse (kõige alumisse) raamatusse oma nime.

Luuletus

Üks, kaks, kolm, neli ja viis.
Hakkan lugema ma siis,
kuus ja seitse, kaheksa,
üheksa ja kümme ka,
kuhu ennast peidad sa?

Mäng. Tähe- ja numbrimäng

Lastele on jagatud kätte numbrikaardid ja tähekaardid. Laps hoiab neid teistele nähtavalt. Muusika saatel liiguvad lapsed ringis. Kui muusika katkeb

- ütleb õpetaja: *Numbrid akna juurde, tähed ukse juurde!*
- numbrid kükitavad ja tähed seisavad või vastupidi;
- õpetaja nimetab üksikuid tähti (numbreid), kes tulevad tema juurde (või tõstavad kaardid üles), nii et teised näeksid;
- õpetaja nimetab mõne numbriga ja tähega, kes tuleb tema juurde. Lapsed nimetavad, mis tähed või numbrid neil käes on;
- õpetaja nimetab ka neid tähti ja numbreid, mida ei ole kätte jagatud.

TÖÖLEHT 29. KOOLITEE

Kuulamine

1. Hommikul ma lähen kooli. Ma tulen uksest välja ja lähen õue. Mis kell on? Kell on veerand kaheksa.

2. Ma lähen üle tee. Praegu on punane tuli ja ma ootan. Nüüd on kollane tuli, ma ootan veel. Kui on roheline tuli, siis ma lähen üle tee. Mis kell on? Kell on juba pool kaheksa.

3. Ma lähen bussi. Siin on palju inimesi. Nad istuvad. Mina seisan. Varsti on minu peatus. Mis kell on? Kell on kolmveerand kaheksa.

4. See on minu peatus. Ma tulen bussist välja. Mis kell on? Kell on varsti kaheksa.

5. See on minu kool. Ma lähen uksest sisse. Siin on palju lapsi. Mis kell on? Kell on juba kaheksa.

6. Ma olen klassis. Siin on õpilased. Siin on esimene klass. Mina õpin. Kõik õpilased õpivad. Õpetaja ütleb: "Tere, esimene klass."

- Õpetaja osutab piltidele ja jutustab.
- Õpetaja näitab kella osuteid, mida ta liigutab vastavalt tekstis nimetatud ajale.

Kõnelemine

- Õpetaja esitab küsimusi: *Kus laps on? Kas ta on õues või toas? Kas ta on tänaval või bussis? Kas ta on koolis või kodus?*
- Õpetaja esitab küsimusi piltide detailide kohta: *Kas see on mees või naine? Kas ta on noor või vana? Mis tal käes on? Mitu last siin on? Mida õpetaja teeb? jne.*
- Õpetaja näitab kellal aega ja küsib, mida pildi tegelane sellel ajal teeb. Näiteks: *Kell on pool kaheksa. Kus laps on? Kell on kaheksa. Mida ta teeb? jne.*

Käeline tegevus

Laps värvib pildi.

TÖÖLEHT 30. OLEN VIISAKAS

Kuulamine

1. Poiss on poes. Müüja annab talle jäätise. Mida poiss ütleb? Ta ütleb: “Aitäh. Suur tänu.”

2. Tüdruk on bussis. Bussi tuleb mees, kellel on jalg haige. Mida tüdruk ütleb? Ta ütleb: “Palun istuge siia!”

3. See naine tuleb uksest välja. Mida poiss ütleb? Ta ütleb: “Tere päevast.” Mida poiss teeb? Ta laseb naise uksest välja.

4. See on kool. Lapsed õpivad esimeses klassis. Õpetaja vihik kukkus maha. Mida poiss teeb? Ta tõstab vihiku üles. Mida poiss ütleb? Ta ütleb: “Palun, see on teie oma.” Õpetaja vastab: “Täna.”

5. See on noor mees. Ta nimi on Madis. Ta on tööl. Telefon heliseb. Mida see mees ütleb? Ta ütleb: “Tere, Madis räägib.”

6. See on kool. Väike tüdruk ei saa ust lahti teha. Uks on kinni. Mida suur poiss teeb? Ta teeb ukse lahti. Mida ta ütleb? Ta ütleb: “Oota, ma aitan sind!”

Kõnelemine

- Õpetaja esitab teksti küsimused, lapsed vastavad.
- Õpetaja kasutab käpiknukke, kes annavad lastele midagi, kellel kukub midagi maha, keda on vaja aidata jne. Lapsed kasutavad tekstist tuttavaid viisakusväljendeid ja käituvad viisakalt. Käpiknukk tänab iga last ja ütleb: *Sa oled viisakas tüdruk. Sa oled viisaks poiss. Niina, sa oled väga viisakas.*
- Õpetaja nimetab pildi numbrit: *Pilt number 4. Mida laps ütleb? Pilt number 1. Mida poiss ütleb?* jne. Lapsed kordavad viisakusväljendeid.

Käeline tegevus

Laps värvib pildi.

Mäng

Lapsed mängivad ringmängu, kus järgemööda kutsutakse kõiki ringi sisse. See, keda kutsuti, peab vastama: *Täna sind!* Näiteks: *Anna, tule ringi sisse. – Täna sind!*